

Danmark i arbejde

Redegørelse om vækst
og konkurrenceevne
2012

Find landekoderne på indersiden af flappen, og hav den slået ud, mens du læser

AUS	Australien
AUT	Østrig
BEL	Belgien
CAN	Canada
CHL	Chile
CZE	Tjekkiet
DNK	Danmark
EST	Estland
FIN	Finland
FRA	Frankrig
DEU	Tyskland
GBR	Storbritannien
GRC	Grækenland
HUN	Ungarn
ISL	Island
IRL	Irland
ISR	Israel
ITA	Italien
JPN	Japan
KOR	Korea
MEX	Mexico
NLD	Nederlandene
NZL	New Zealand
NOR	Norge
POL	Polen
PRT	Portugal
SVK	Slovakiet
SVN	Slovenien
ESP	Spanien
SWE	Sverige
CHE	Schweiz
TUR	Tyrkiet
UK	United Kingdom
USA	United States

Danmark i arbejde

Redegørelse om vækst
og konkurrenceevne
2012

Forord	5
I Vækstufordringen	7
II Velstand, produktivitet og arbejdsudbud	17
1. Vækst og velstand	19
2. Produktivitet	23
3. Arbejdsudbud	27
III Ressourceeffektivitet og grøn omstilling	33
4. Energi og klima	35
5. Ressourcer og miljø	41
IV Uddannelse og kompetencer	45
6. Folkeskolen	47
7. Ungdomsuddannelser	53
8. Videregående uddannelser	57
V Innovation, viden og erhvervmæssig fornyelse	63
9. Virksomhedernes forskning, innovation og markedsmodning	65
10. Offentlig forskning og universiteter	69
11. Iværksættere og vækstvirksomheder	73
VI Velfungerende markeder	77
12. Konkurrence, forbrugerforhold og regulering	79
13. Finansielle markeder	83
14. Åbne markeder, international handel og investeringer	87
15. Fleksibelt arbejdsmarked	93
16. Moderne offentlig sektor og infrastruktur	99
VII Sund samfundsøkonomi og social balance	105
17. Ansvarlig økonomisk politik	107
18. Social sammenhængskraft	113
19. Regional vækst	117
Appendiks 1 Målemetode og datagrundlag	123

Forord

Den globale økonomiske krise har trukket dybe spor. Danmark er, som en lille åben økonomi, påvirket af krisen. Men heldigvis har vi bedre råderum end mange andre lande til at afbøde konsekvenserne af krisen. Kickstarten, investeringer i en grøn omstilling af dansk økonomi, infrastrukturprojekter og investeringsvinduet bidrager alt sammen til at holde hånden under vækst og beskæftigelse på den korte bane.

Men udfordringerne for dansk økonomi rækker ud over den aktuelle krise. Allerede inden krisen var dansk økonomi udfordret af en svag vækst i produktiviteten, dvs. en svag vækst i den værdi, vi skaber, når vi arbejder. Den udvikling vil regeringen have vendt.

For at øge den danske økonomis langsigtede vækstmuligheder har regeringen lanceret en ambitiøs reformdagsorden med fokus på en lang række områder, hvor der skabes vækst gennem bl.a. styrkede kompetencer, flere i job og forøget produktivitetsvækst. Som denne redegørelse viser, er der også på andre områder væsentlige udfordringer at tage fat på – bl.a. i forhold til øget konkurrence og dansk økonomis åbenhed.

Regeringens flerstrengede erhvervs- og vækstpolitik skal bidrage til at få Danmark tilbage som en konkurrencedygtig spiller på de globale markeder og sikre, at Danmark er et attraktivt land at investere, udvikle og producere i. De generelle vækstvilkår skal styrkes, samtidig med at vi sætter fokus på vækstvilkårene på områder, hvor dansk erhvervsliv har styrker og potentialer.

De generelle vækstvilkår styrkes med bl.a. skattereformen, som sikrer, at man får mere ud af at arbejde. Også regeringens tiltag for at sikre finansiel stabilitet og adgang til finansiering for særligt små og mellemstore virksomheder styrker vækst og beskæftigelse, ligesom regeringens vækstmarkedsstrategier bidrager til at styrke både eksport og investeringer.

Det er helt centralt at sikre velfungerende vækstvilkår, ikke mindst for de dele af

dansk erhvervsliv, der er ude i international konkurrence med hård kamp om arbejdspladserne. Regeringen har derfor nedsat syv vækstteams, som skal komme med konkrete anbefalinger til, hvordan regeringens arbejde for at forbedre vækstvilkårene kan styrkes yderligere på områder, hvor danske virksomheder har særlige styrker og potentialer. På baggrund af anbefalingerne fra vækstteams vil regeringen fremlægge konkrete handlingsplaner.

Herudover vil regeringen i efteråret fremlægge et konkurrencepolitisk udspil, der skal fremme produktivitet og innovation, ligesom regeringen vil komme med en innovationsstrategi. Endelig har regeringen nedsat en produktivitetskommission, som i 2013 vil fremlægge forslag til, hvordan produktivitetsvæksten i både den private og den offentlige sektor kan forbedres.

Bedre kompetencer, uddannelse og opkvalificering er kerneområder i forhold til at styrke produktiviteten. Regeringen ønsker at sikre et kompetenceløft over hele linjen: Fra ikke-faglært til faglært og fra ungdomsuddannelse til videregående uddannelse. Derfor har regeringen en ambitiøs målsætning om, at 95 pct. af hver årgang skal fuldføre en ungdomsuddannelse og 60 pct. en videregående uddannelse.

Regeringens lægger stor vægt på, at økonomisk vækst skal gå hånd i hånd med en langsigtet og omfattende grøn omstilling af Danmark. Regeringen har allerede indgået en langsigtet energiaftale, der sikrer mere grøn energi, og vil i den kommende tid arbejde videre med ressourceeffektivitet på en række områder.

Den danske vækstudfordring kan ikke løses fra den ene dag til den anden. Det kræver et langt sejt træk med fortsat fokus på en bred vifte af indsatses at styrke vækstvilkårene og konkurrenceevnen i Danmark. Vi er ikke i mål endnu. Men vi er med et ambitiøst reformprogram og en offensiv erhvervs- og vækstpolitik godt på vej til at løfte udfordringen med et Danmark i arbejde.

Regeringen

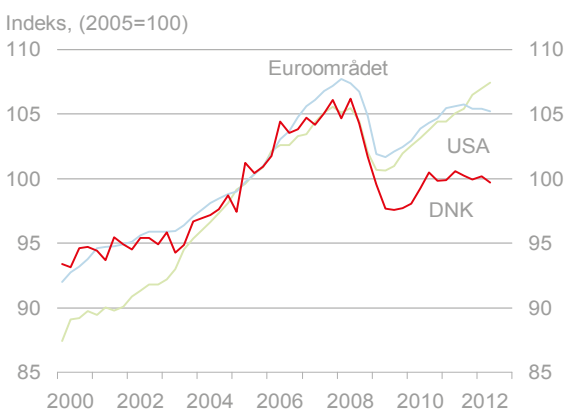
Vækstvilkårene skal styrkes

Vækst er en forudsætning for øget velstand og dermed øgede muligheder. Mulighed for et større privatforbrug i den enkelte familie. Og mulighed for at sikre og udvikle et samfund med velfærdsydelser af høj kvalitet inden for sundhed, omsorg mv., men også inden for områder som uddannelse, forskning og infrastruktur, der direkte understøtter virksomhedernes konkurrenceevne. Øget vækst styrker også vores handlemuligheder på prioriterede områder, fx i forhold til en grøn omstilling af det danske samfund.

I kølvandet på den internationale økonomiske krise er væksten i verdensøkonomien fortsat skrøbelig, og der er fortsat store udfordringer i en række lande. Danmark er sammenlignet med andre OECD-lande kendetegnet ved sunde offentlige finanser, og ledigheden er fortsat på et moderat niveau. Tilliden til dansk økonomi betyder, at Danmark nyder godt af lave renter til gavn for både vækst og beskæftigelse.

Det ændrer dog ikke på, at væksten i Danmark har fået et knæk, efter den økonomiske krise satte ind i 2008. Fra toppen af højkonjunktoren i 2008 til lavpunktet i 2009 faldt BNP i Danmark med godt 8 pct. Til sammenligning faldt BNP med omkring 5 pct. i euroområdet og USA. Vækstraterne i Danmark har efterfølgende ikke været tilstrækkeligt høje til, at vi har indhentet det tabte, se figur 1.

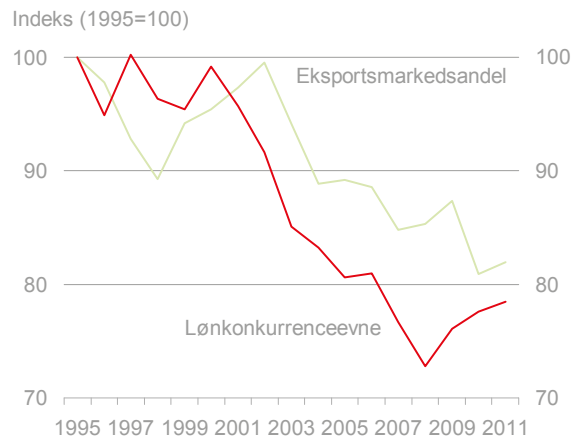
Figur 1 Udvikling i BNP, 2000-2012

Anm.: Sæsonkorrigerede kv.t.tal, kædede værdier.
Kilde: OECD.Stat.

Vækstudsigterne og genopretningen af dansk økonomi efter krisen er i de kommende år udfordret af, at den danske lønkonkurrenceevne er blevet forværret med omkring 20 pct. siden 2000. Samtidig har Danmark tabt eksportmarkedsandele i ca. samme størrelsesorden, se figur 2.

Figur 2 Lønkonkurrenceevne og markedsandele, 1995-2011

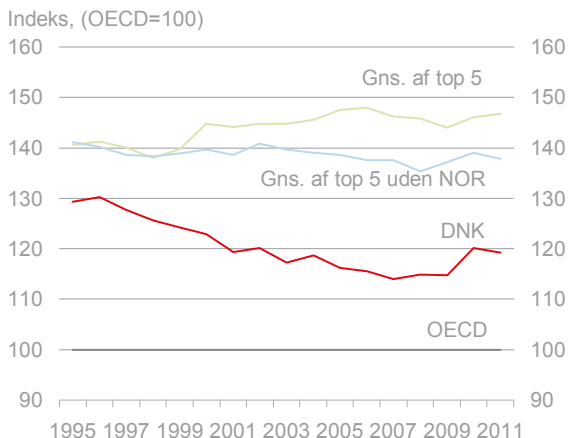

Anm.: Lønkonkurrenceevnen viser udviklingen i lønomkostningerne pr. produceret enhed i fremstillings erhverv i Danmark i forhold til Danmarks samhandelspartnere. Eksportmarkedsandelen er beregnet i mængder for varer og tjenester.
Kilde: OECD, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Lønkonkurrenceevnen har de seneste år bevæget sig i den rigtige retning. Noget af denne genopretning er dog konjunkturbetinget, og der er stadig lang vej, førend Danmark har indhentet det tabte. En fortsat forbedring af lønkonkurrenceevnen vil understøtte fornyet vækst og jobskabelse og bringe Danmark hurtigere ud af krisen.

Allerede før krisen stod Danmark over for en væsentlig vækstudsfordring. Det skyldes blandt andet en svagere produktivitetsudvikling end i de fleste andre OECD-lande. Danmarks produktivitsniveau er i dag markant lavere end i de lande, der skaber mest værdi pr. arbejdstime, se figur 3.

Figur 3 Produktivetsniveau, 1995-2011

Anm.: Købekraftskorrigeret nominelt BNP pr. arbejdstime.
Kilde: OECD.Stat.

Konsekvensen af den svage udvikling i produktiviteten er, at velstandsniveauet i Danmark har udviklet sig mindre fordelagtigt end i de fleste OECD-lande.

Samtidig er de fremadrettede vækstmuligheder udfordret af, at antallet af danskere i beskæftigelse i de kommende år udgør en faldende andel af befolkningen.

For at øge den danske økonomis langsigtede vækstmuligheder har regeringen lanceret en ambitiøs reformdagsorden med fokus på initiativer på en lang række områder, hvor der skabes vækst gennem bl.a. styrkede kompetencer, flere i job og forøget produktivitetsvækst.

Det er nødvendigt med et langt, sejt træk med fortsat fokus på en bred vifte af indsats, der understøtter udviklingen af vækstvilkårene i Danmark. Ellers vil vi ikke kunne opretholde det løn- og velstandsniveau relativt til andre lande, vi har været vant til.

Udvikling i vækstvilkårene

Det skal være attraktivt for både danske og udenlandske virksomheder at skabe og udvikle job i Danmark samtidig med, at vi kan fastholde et højt løn- og velstandsniveau. Det er en grundlæggende forudsætning for at få løst vækstudfordringen i Danmark.

Den danske vækstudfordring kan ikke løses ved et ensidigt fokus på et eller to udvalgte vækstvilkår. Det kræver en bred indsats. Figur 4 giver et samlet billede af, hvor Danmark står på områder med betydning for vækst, når der sammenlignes med de øvrige OECD-lande.

På en række områder har Danmark gode vækstvilkår. Det gælder fx i forhold til de offentlige investeringer i forskning og udvikling, hvor Danmark siden 2006 har bevæget sig op blandt de OECD-lande, der anvender den højeste andel af BNP på offentlig forskning. Samtidig er kvaliteten af den offentlige regulering i top. Det høje udgiftsniveau til blandt andet forskning, uddannelse, sundhed mv. betyder, at det offentlige forbrug i Danmark står for en større andel af økonomien end i andre OECD-lande. Den relativt store offentlige sektor understreger vigtigheden af høj produktivitetsvækst i sektoren, en effektiv offentlig administration mv.

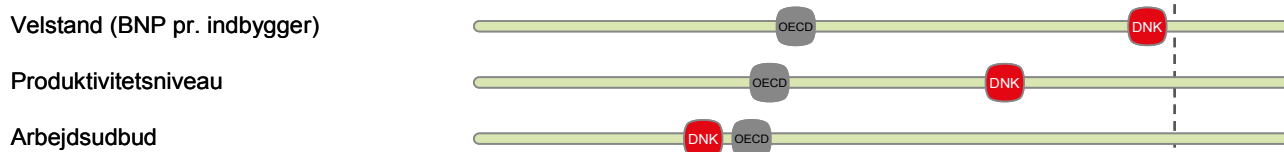
Danmark har formået at fastholde et relativt højt velstandsniveau samtidig med, at indkomstforskellene er blandt de laveste i OECD-landene.

Danmark udmærker sig på det grønne område, hvor vi er gået foran med fokus på blandt andet vedvarende energi og energi-effektiviseringer. Resultatet er en energieffektivitet blandt de bedste i OECD, ligesom vi er blandt de OECD-lande, der er bedst til at genanvende vores affaldsressourcer. I de senere år er råvarepriserne på en række områder desuden steget mere end fx lønomkostningerne. Det understreger behovet for at have fokus på en effektiv ressourceanvendelse.

Figur 4 Centrale indikatorer for vækstvilkår

Velstand, produktivitet og arbejdsudbud

OECD nr. 5

Ressourceeffektivitet og grøn omstilling

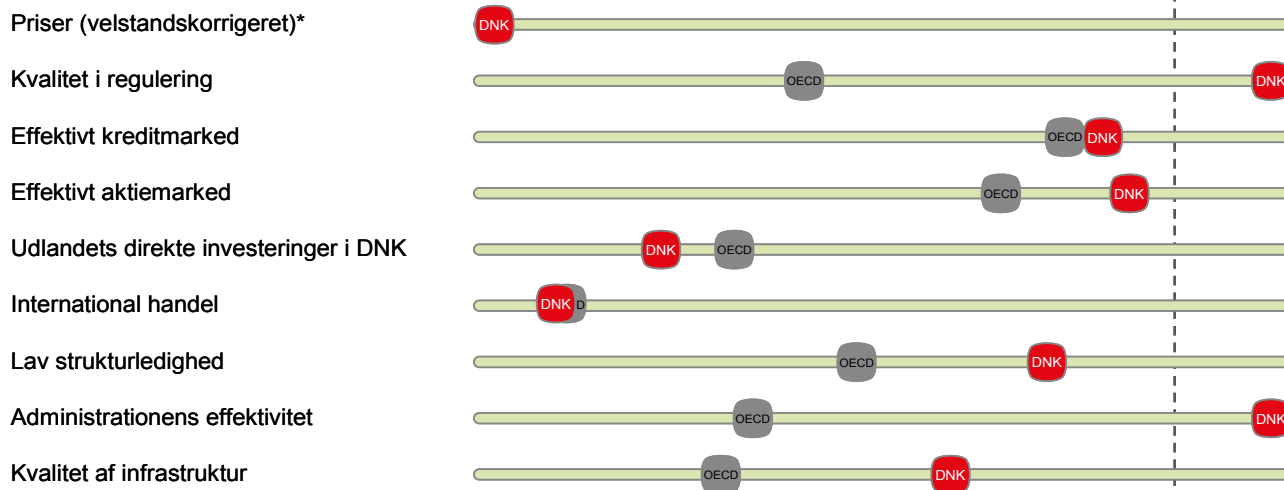
Uddannelse og kompetencer

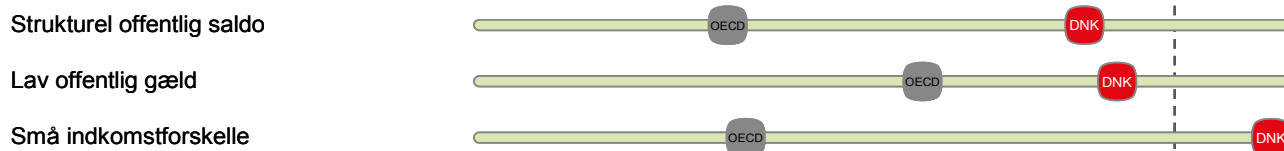
Innovation, viden og erhvervmæssig fornyelse

Velfungerende markeder

Sund samfundsøkonomi og social balance

Anm.: "DNK" angiver Danmarks placering, og "OECD" angiver OECD-gennemsnittet for de OECD-lande, der er data for. Der er i alt 33 OECD-lande (ekskl. LUX). Det 5. bedst placerede OECD-land er sat til indeks 100. De nederste 40 pct. af skalaen er skåret væk for bedre at illustrere afstanden mellem Danmark og OECD-toppen, se appendiks 1 for en mere detaljeret beskrivelse. Markeringer yderst til venstre og højre er udtryk for, at placeringen sprænger skalaen. * betyder, at der er data for mindre end ti lande, og at OECD-gennemsnittet derfor ikke fremgår.

Der er også en række områder, hvor vækst-vilkårene i Danmark kan og skal styrkes. Det gælder fx i forhold til at øge det samlede arbejdsudbud, styrke konkurrencen, skabe flere vækstvirksomheder og tiltrække flere udenlandske investeringer, se figur 4. Samtidig har Danmark siden 2006 bevæget sig længere væk fra de bedste lande på en række områder, se figur 5. Det gælder blandt andet de unges kompetencer fra folkeskolen, andelen med mindst en ungdomsuddannelse eller videregående uddannelse samt international handel og udenlandske investeringer i Danmark.

Flere skal tilskyndes til at arbejde

Efter mange år med demografisk medvind er væksten i Danmark i disse år udfordret af demografisk modvind. Der er iværksat en række reformer, herunder den nylige aftale om en skattereform, der vil bidrage til at styrke arbejdsudbuddet frem mod 2020.

Kompetenceniveauet skal hæves

Lønniveauet i Danmark er relativt højt. Det stiller krav om, at arbejdsstyrken skal have et tilsvarende højt kompetenceniveau, hvis virksomheder i Danmark fortsat skal være konkurrencedygtige. Folkeskolen skaber fundamentet for de unges vej videre gennem uddannelsessystemet og ud på arbejdsmarkedet. Kompetenceniveauet hos eleverne i den danske folkeskole har igennem 2000'erne ligget omkring OECD-gennemsnittet i både læsning, matematik og naturfag. Det skal ses i lyset af, at Danmark er blandt de OECD-lande, som bruger flest midler pr. elev i folkeskolen. Samtidig har Danmark bevæget sig længere væk fra de bedste lande, når det gælder andelen, der opnår en ungdomsuddannelse og en videregående uddannelse, og der er fortsat et stykke vej til at nå målsætningen om, at 95 pct. af en årgang skal have en ungdomsuddannelse.

Erhvervsmæssig fornyelse og flere vækstvirksomheder

Udvikling af nye, bedre løsninger er med til at øge produktiviteten hos danske virksomheder. I Danmark investerer både erhvervslivet og det offentlige relativt meget i forsk-

ning og udvikling. Danmark ligger dog kun i midterfeltet i forhold til, hvor mange virksomheder der skaber innovationer og erhvervsmæssig fornyelse. Jo flere højproduktive virksomheder, der skabes, jo større er potentialet for mange job med højt værdiindhold og dermed høj aflønning for de ansatte. I Danmark har vi relativt mange nye virksomheder, men der er for få – både nye og eksisterende virksomheder – der kommer ind i solide vækstforløb.

Konkurrencen skal styrkes

Velfungerende markeder med høj konkurrence er med til at sikre, at arbejdskraften og investeringerne anvendes, hvor de skaber størst værdi. Det styrker mulighederne for, at effektive og innovative virksomheder kan vokse. Der er en række indikationer af, at konkurrencen blandt danske virksomheder, særlig i hjemmemarkedserhvervene, ikke er tilstrækkelig stærk. Eksempelvis er prisniveauet i Danmark, særlig på de hjemmemarkedsorienterede tjenesteydelser, højere end i en række sammenlignelige lande. Det påvirker både forbrugere og virksomheder. Øget konkurrence i hjemmemarkedserhvervene kan medvirke til at sænke priserne for de virksomheder, der anvender hjemmemarkedserhvervenes varer eller ydelser som input, og kan på den måde medvirke til at øge danske virksomheders konkurrenceevne.

Udlandet skal investere mere i Danmark

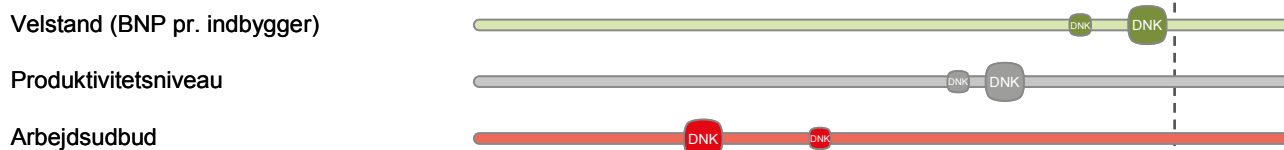
Den svækkede danske konkurrenceevne afspejles ikke alene i, at vi har mistet eksportmarkedsandele, men også i, at vi tiltrækker relativt få investeringer fra udlandet. Investeringerne i Danmark er i de seneste år stagneret, og vi har i dag en relativt lav beholdning af udenlandske investeringer sammenlignet med andre lande som fx Sverige og Nederlandene. Flere udenlandske virksomheder og investeringer kan bidrage til at øge produktiviteten og kan derfor være med til at fastholde og skabe job med høj værdiskabelse. Her er det vigtigt, at udenlandske investorer, virksomheder og højt kvalificeret arbejdskraft oplever Danmark som et attraktivt land.

Figur 5 Udvikling i de centrale vækstvilkår siden 2006

Velstand, produktivitet og arbejdsudbud

OECD nr. 5

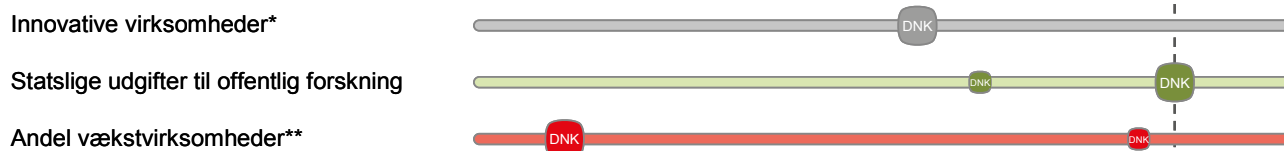
Ressourceeffektivitet og grøn omstilling

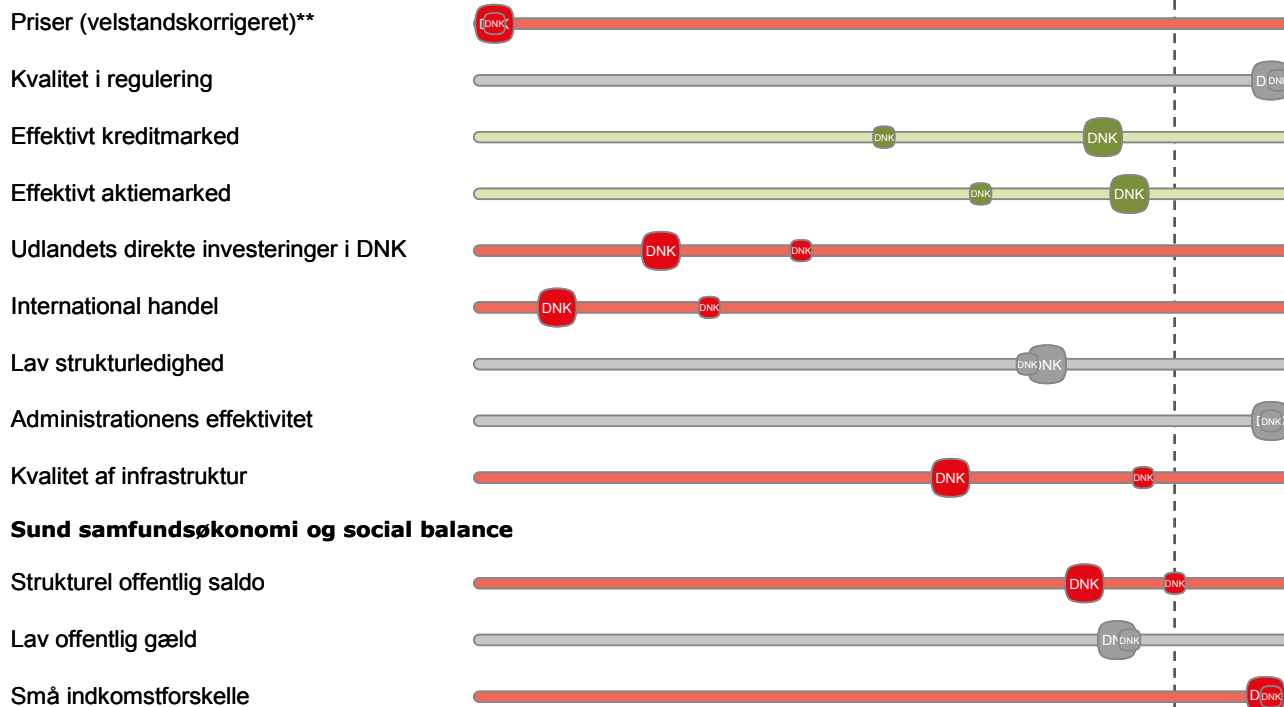
Uddannelse og kompetencer

Innovation, viden og erhvervmæssig fornyelse

Velfungerende markeder

Anm.: Stor markering viser DNK's relative placering i forhold til OECD nr. 5 i seneste dataår, mens lille markering viser DNK's relative placering i forhold til OECD nr. 5 i 2006 eller dataåret tættest på 2006. Hvis Danmark har bevæget sig tættere på OECD-toppen, er indikatoren grøn. Hvis Danmark har bevæget sig længere væk fra OECD-toppen, er indikatoren rød. Hvis der ikke er sket en markant ændring siden 2006, er indikatoren grå.* betyder, at udviklingen over tid ikke kan angives pga. manglende data. ** indikerer, at der er data for mindre end ti OECD-lande. Se endvidere appendiks 1.

Sådan styrkes vækstvilkårene

Regeringen sætter med en flerstrengt erhvervs- og vækstpolitik fokus på at styrke dansk konkurrenceevne over en bred kam. Erhvervs- og vækstpolitikken fokuserer på:

- *Gode generelle vækstvilkår.* Vi skal styrke de generelle vækstvilkår og sikre deres effekt på forskellige erhvervsområder.
- *Fjerne vækstbarrierer.* Virksomhederne skal effektivt og konkurrencedygtigt kunne udnytte markedspotentialer.
- *Udvikle markeder.* Det offentlig-private samspil skal understøtte virksomhedernes muligheder for at udvikle og udbrede nye teknologier og løsninger, herunder i forhold til globale samfundsudfordringer.

Regeringen har på en række områder allerede iværksat reformer, der vil styrke de generelle vækstvilkår – særlig på de områder, hvor Danmark halter efter de bedste lande i OECD.

Indretningen af skattesystemet har betydning for, hvor mange der deltager på arbejdsmarkedet, hvor meget de vælger at arbejde og hvilken indsats, de leverer. Den seneste skattereform løfter 275.000 personer fri af topskatten. Det betyder, at de får en større tilskyndelse til at gøre en ekstra indsats. Samtidig indebærer reformen, at beskæftigelsesfradraget næsten fordobles, og der indføres et særligt beskæftigelsesfradrag til enlige forsørgere. Det styrker incitamentet til at deltage aktivt på arbejdsmarkedet. Samlet set betyder reformen, at 57.000 færre personer vil have en lille økonomisk gevinst ved at arbejde.

Også reformen af førtidspension- og fleksjobordningen betyder, at flere får tilknytning til arbejdsmarkedet. Aftalen omfatter blandt andet en målretning af fleksjobordningen, begrænset adgang til førtidspension samt indførsel af såkaldte ressourceføløb.

Uddannelse og opkvalificering er kerneområder i forhold til at styrke produktiviteten. Der er behov for at sikre kvaliteten i uddannelserne, hvis Danmark også i fremtiden skal være blandt de mest velstående lande. Regeringen ønsker derfor at sikre et kompetenceløft over hele linjen fra folkeskole til videregående uddannelse, ligesom de ufaglærte skal sikres bedre muligheder for relevant opkvalificering. Som et første skridt har regeringen iværksat en reform af læreruddannelsen, der skal munde ud i et styrket kompetenceniveau i folkeskolen. Regeringen vil ligeledes komme med en folkeskole-reform, der skal sikre et fagligt løft for alle. Der er særligt fokus på dansk og matematik for at give alle elever et bedre grundlag for at gennemføre en ungdomsuddannelse og deltage aktivt på arbejdsmarkedet. Regeringen sætter fuldt fokus på at nå målsætningerne om, at 95 pct. af en ungdomsårgang skal have mindst en ungdomsuddannelse og 60 pct. en videregående uddannelse. Samtidig lægger regeringen vægt på at styrke voksen- og efteruddannelsesindsatsen, blandt andet så flere ufaglærte kan få en kompetencegivende uddannelse.

Den offensive erhvervs- og vækstpolitik skal sikre gode generelle vækstvilkår. Samtidig er det væsentligt at sikre, at vækstvilkårene har det ønskede gennemslag på de enkelte erhvervsområder, at der ikke findes særlige barrierer for vækst, og at der er gode muligheder for at udvikle markeder. Det gælder ikke mindst for den tredjedel af økonomien, der udgøres af de internationalt konkurrencedygtige erhverv, der er i hård konkurrence med udlandet om investeringer og arbejdspladser.

Regeringen har derfor nedsat vækstteams på syv erhvervsområder, hvor Danmark har styrker og potentialer. Det drejer sig om Det Blå Danmark, Kreative erhverv • design, Sundheds- og velfærdsløsninger, Vand, bio og miljøløsninger, Energi og klima, Fødevarer samt Turisme og oplevelsesøkonomi. Disse vækstteams skal foretage et servicetjek af vækstvilkårene og komme med anbefalinger til at styrke vækstmulighederne i erhvervslivet. På baggrund af anbefalinger-

ne vil regeringen fremlægge konkrete handlingsplaner for at styrke vækstvilkårene.

De danske virksomheder skal have gode vilkår for at udvikle deres forretning. Det gælder både på områder, hvor danske virksomheder allerede i dag står stærkt, og på områder, hvor der er et potentiale for dansk erhvervsliv i at udvikle og udbrede nye teknologier og løsninger. Det gælder ikke mindst på områder, hvor der er globale samfundsudfordringer, som danske virksomheder kan bidrage til at løse. Her spiller en offentlig indsats en væsentlig rolle, fx i forhold til at sikre markedsadgang for erhvervslivet.

Regeringen vil med sit fokus på at fjerne vækstbarrierer sikre, at arbejdskraft, investeringer og viden udnyttes effektivt, og at de mest konkurrencedygtige virksomheder kan udnytte nye markedspotentialer. Det handler blandt andet om at fjerne barrierer for konkurrence, særligt i hjemmemarkedsorienterede erhverv, der tegner sig for omkring en tredjedel af beskæftigelsen i Danmark.

Regeringen har en målsætning om at øge konkurrencen ved at skabe en mere effektiv og anvendelig konkurrencelovgivning samt ved at gøre det lettere at starte ny virksomhed. Regeringen vil i 2012 fremlægge et konkurrencepolitisk udspil, som blandt andet indeholder et forslag om at ændre konkurrenceloven, så sanktionsmulighederne for overtrædelser af konkurrenceloven skærpes.

Manglende adgang til finansiering kan være en væsentlig barriere for, at danske virksomheder kan skabe nye job og eksport. For at styrke særligt små og mellemstore virksomheders adgang til finansiering har

regeringen gennemført en udviklingspakke, der styrker lånefinansieringen med mindst 20 mia. kr. og eksportgarantier med mindst 20 mia. kr. Regeringen ser samtidig på mulighederne for at styrke erhvervsobligationer som alternativ finansieringskilde for danske små og mellemstore virksomheder.

For at styrke eksporten og tiltrækningen af udenlandske investeringer har regeringen lanceret en Vækstmarkedsstrategi. Strategien skal over de næste fem år blandt andet medvirke til at øge vareeksporten til BRIC-landene og andre vækstmarkeder med mindst 50 pct. samt fordoble vækstmarkederne investeringer i Danmark relativt til perioden 2005-2010.

Med et særligt investeringsvindue i 2012 og 2013 får virksomhederne en konkret tilskyndelse til at øge og yderligere fremrykke investeringer.

Regeringen præsenterer i efteråret en samlet innovationsstrategi, der skal sikre bedre kobling mellem offentlige investeringer i forskning, udvikling, innovation og uddannelse samt vækst og jobskabelse i den private sektor.

Herudover kan den offentlige regulering og intelligent offentlig efterspørgsel anvendes aktivt til at fremme udviklingen af nye løsninger.

Regeringens redegørelse om vækst og konkurrenceevne sætter vækstvilkårene i Danmark i et internationalt perspektiv. Hvordan klarer Danmark sig i forhold til andre lande? Og går udviklingen i den rigtige retning?

Udviklingen på de forskellige områder er beskrevet i de enkelte kapitler.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Skattereform.** Regeringen har i juni 2012 indgået en aftale med V og K, der skaber ny vækst og flere job, og som sikrer, at man får mere ud af at arbejde. På længere sigt skønnes reformen at indebære en forøgelse af beskæftigelsen svarende til ca. 15.800 personer og en varig styrkelse af de offentlige finanser med ca. 2,7 mia. kr. årligt.
- **Investeringsvindue.** Regeringen har i juni 2012 indgået en aftale med V, DF, Enhedslisten, LA og K om, at danske virksomheder frem til udgangen af 2013 får en skattegevinst ved at investere i ny driftsteknologi, apparatur og maskiner. Aftalen forventes at øge og fremrykke investeringer for 15-20 mia. kr. i 2012 og 2013 og øge beskæftigelsen med 1.000 job i 2012 og 6.500 i 2013.
- **Budgetlov.** Regeringen har i marts 2012 indgået en aftale med V og K om vedtagelse af en budgetlov for Danmark. Loven betyder, at der fastsættes en fast, øvre grænse for udgifterne i stat, regioner og kommuner. De første udgiftslofter bliver fastlagt for perioden 2014-2017 i foråret 2013.
- **Udviklingspakke.** Regeringen har i marts 2012 indgået en aftale med V, DF, K og LA om en udviklingspakke, der skal forbedre små og mellemstore virksomheders adgang til finansiering ved at styrke lånefinansieringen for mindst 20 mia. kr. og give yderligere eksportgarantier for mindst 20 mia. kr.
- **Energiaftale.** Regeringen har i marts 2012 indgået en energiaftale, der medfører investeringer på 90-150 mia. kr. i vedvarende energi og energieffektivitet frem mod 2020. Energiaftalen vil øge beskæftigelsen med 700 job i 2012 og 4.000 job i 2013. I en periode efter 2013 vil beskæftigelsen forøges med 6-8.000 job.
- **Finanslov for 2012.** Med aftalen om finansloven for 2012 igangsatte regeringen bl.a. en kickstart med investeringer for samlet 18¼ mia. kr., der skaber 8.000 flere job i 2012 og 2013. Finansloven styrker endvidere praktikpladsindsatsen, Kom-i-gang låneordningen, forskningsindsatsen mv.
- **Reform af førtidspension og fleksjob.** Regeringen har i juni 2012 indgået en aftale, der bl.a. begrænser adgangen til førtidspension og indfører ressourceforløb med fokus på at udvikle den enkeltes arbejdsevne. Samtidig målrettes fleksjobordningen, så flere får tilknytning til arbejdsmarkedet.
- **Enkle regler.** Regeringen har lanceret en indsats for at sikre virksomhederne enklere regler. Bl.a. nedsættes der et virksomhedsforum, som skal komme med forslag til regelforenklinger.
- **Produktivitetskommission.** Regeringen har nedsat en produktivitetskommission, der skal komme med konkrete bud på, hvordan produktiviteten i både den private og den offentlige sektor øges.
- **Vækstmarkedsstrategi.** Strategien skal over de næste fem år bl.a. medvirke til at øge vareeksporten til BRIK-landene og andre vækstmarkeder med mindst 50 pct. samt fordoble vækstmarkedernes investeringer i Danmark relativt til perioden 2005-2010.
- **Forslag til finanslov for 2013.** Regeringen afsætter ca. 3 mia. kr. ekstra til uddannelse. Der holdes fast i et meget højt niveau i offentlige forskningsbevillinger, herunder til forskning i fremtidens energisystemer. Regeringen styrker bl.a. også indsatsen mod ungdomsarbejdsløshed og indsatsen for at opkvalificere flere ledige.

Større planlagte initiativer:

- **Vækstteams og handlingsplaner.** Regeringen har iværksat arbejdet med en ny erhvervs- og vækstpolitik, der bl.a. skal styrke produktivitetsvæksten og virksomhedernes evne til og mulighed for at skabe job med høj værditilvækst. Som del i arbejdet er der nedsat vækstteams inden for syv erhvervsområder, der skal komme med anbefalinger. Regeringen vil på den baggrund fremlægge handlingsplaner på erhvervsområderne.
- **Konkurrenceudspil.** Regeringen vil i 2012 fremlægge et konkurrencepolitisk udspil, der skal fremme produktivitet og innovation i erhvervslivet.
- **Innovationsstrategi.** Regeringen præsenterer i efteråret 2012 en samlet innovationsstrategi, der sikrer bedre kobling mellem offentlige investeringer i forskning, udvikling, innovation og uddannelse samt vækst og jobskabelse i den private sektor. Visionen er, at Danmark skal være løsningernes land, hvor innovative løsninger på store samfundsmæssige udfordringer omsættes til vækst og beskæftigelse.
- **Folkeskolereform.** Regeringen vil komme med en folkeskolereform, der skal sikre et fagligt løft for alle, med særligt fokus på dansk og matematik, for at give eleverne et bedre grundlag for at gennemføre en ungdomsuddannelse og deltage aktivt på arbejdsmarkedet.

1. Vækst og velstand	19
2. Produktivitet	23
3. Arbejdsudbud	27

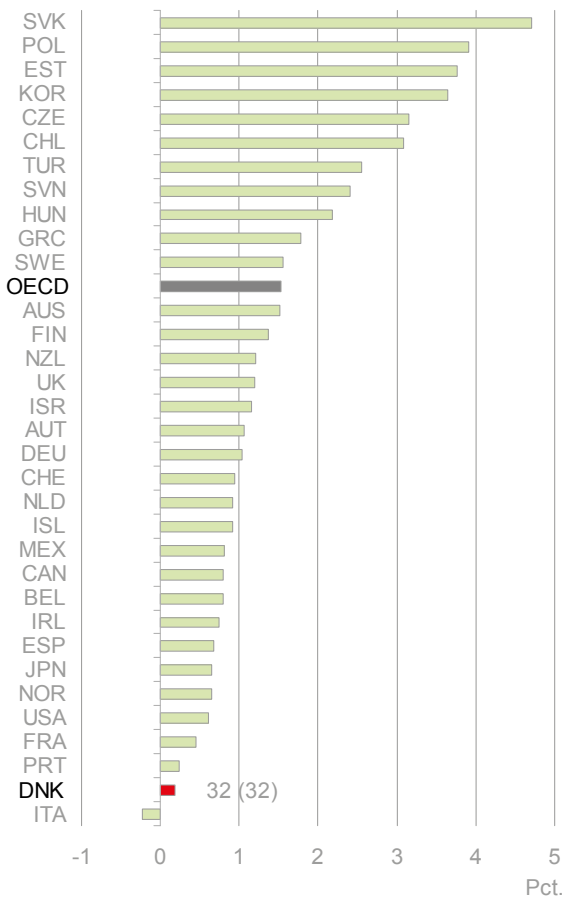

Vækst og velstand

Danmark har over en længere årrække haft en lav BNP-vækst. I perioden fra 2000 til 2010 var realvæksten i BNP pr. indbygger forholdsvis lav i Danmark sammenlignet med de andre OECD-lande, se figur 1.1. Det gælder ikke alene for den seneste ti-årsperiode, men har været tilfældet siden midten af 1990'erne, se Factbook.

Figur 1.1 Gennemsnitlig årlig realvækst i BNP pr. indbygger, 2000-2010

Anm.: BNP er i faste priser. OECD-gennemsnittet er beregnet som et simpelt gennemsnit af vækstraterne i de 33 OECD-lande.
Kilde: OECD.Stat.

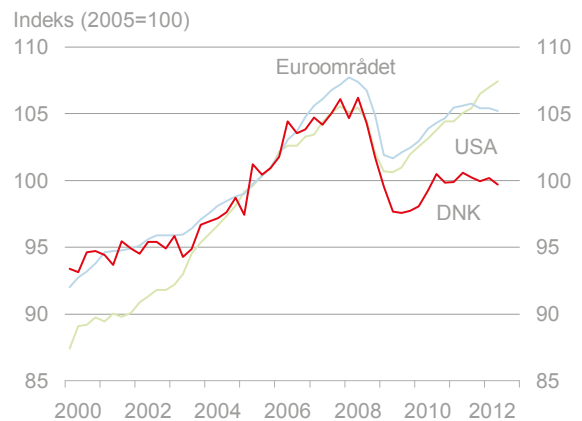
Danmark blev forholdsvis hårdt ramt af den internationale økonomiske krise. Det økonomiske tilbageslag fra 2008 til 2009 var større i Danmark end i mange andre lande. Fra toppen af højkonjunktoren i 2008 til bunden af krisen i 2009 faldt BNP i Danmark med godt 8 pct. Til sammenligning faldt BNP med omkring 5 pct. i euroområdet og USA, se figur 1.2.

I 2. kvartal 2012 lå BNP i Danmark fortsat ca. 6 pct. under niveauet før krisen.

For euroområdet som helhed lå BNP i 2. kvartal 2012 ca. 2 pct. lavere end ved toppen af højkonjunktoren i 2008. I lande som fx Sverige og Tyskland er BNP nået op over niveauet før krisen, se Factbook.

I USA har der ligeledes været en væsentlig højere realvækst i BNP siden bunden af lavkonjunktoren i 2009. Realvæksten i BNP har således i perioden været omtrent dobbelt så høj i USA som i Danmark. BNP-væksten i USA er dog til dels båret af en relativt høj befolkningstilvækst.

Figur 1.2 Udvikling i BNP, 2000-2012

Anm.: Sæsonkorrigerede kvartalstal, kædede værdier.
Kilde: OECD.Stat.

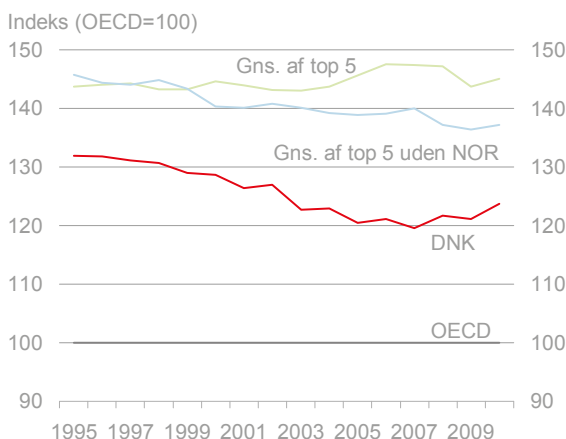
Den forholdsvis lave BNP-vækst i Danmark har medvirket til, at velstandsniveauet aftog i forhold til gennemsnittet af de fem mest velstående OECD-lande fra midten af 1990'erne og frem til 2007. Det gælder også, selvom Norge udelades af gennemsnittet af top 5, se figur 1.3.

Hvis velstanden i Danmark aftager i forhold til de mest velstående lande, betyder det, at levestandarden udvikler sig langsommere i Danmark end i disse lande. Det gælder både for husholdningernes private forbrugsmuligheder og i forhold til det offentlige serviceniveau.

1 Vækst og velstand

Figur 1.3 BNP pr. indbygger, 1995-2010

Anm.: BNP er i årets priser, købekraftskorrigeret (løbende vægte). Gennemsnittet af top 5 er beregnet som et uvejet gennemsnit af de fem mest velstående lande i de respektive år. Gennemsnittet for OECD er uvejet og beregnet for de 33 lande, hvor der er data for hele perioden.
Kilde: OECD.Stat.

Det relative velstandsniveau i Danmark er steget siden 2007, se figur 1.3. Den opgjorte stigning skal imidlertid fortolkes med nogen varsomhed, da udviklingen kan være præget af midlertidige forhold og den økonomiske krise. Forbedringen af velstanden i Danmark sammenlignet med OECD-gennemsnittet skyldes blandt andet en ekstraordinær forbedring af bytteforholdet fra 2009 til 2010.

Bytteforholdet forbedres, hvis priserne på eksport af danske varer og tjenester vokser hurtigere end priserne på importerede varer og tjenester fra udlandet. En gunstig udvikling i bytteforholdet betyder som udgangspunkt, at det bliver muligt at købe flere udenlandske varer og tjenester for den samme mængde af dansk producerede varer og tjenester. Det indebærer isoleret set, at velstanden stiger.

Omvendt kan vedvarende eksportprisstigninger på sigt udfordre konkurrenceevnen, hvis det indebærer, at danske varer og tjenester ikke kan afsættes på de globale markeder.

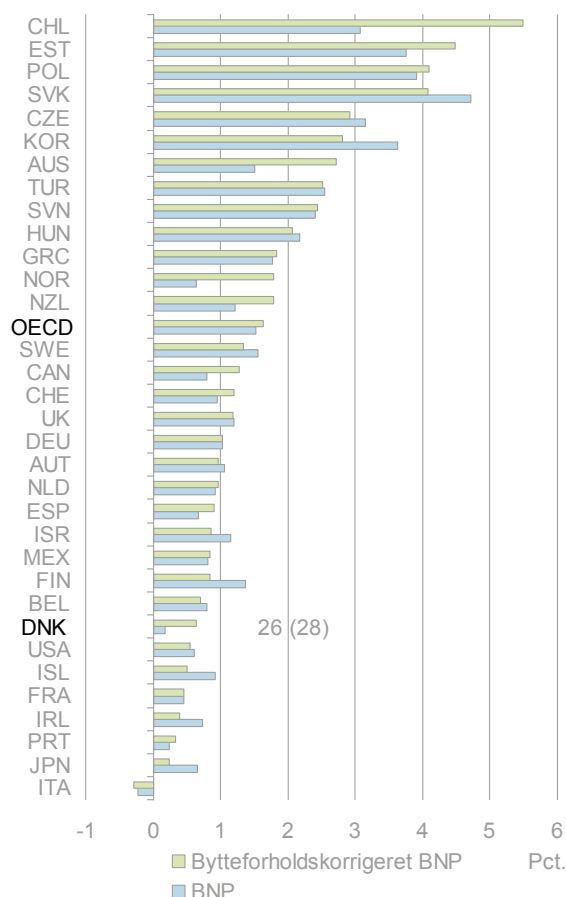
Forbedringen af bytteforholdet i 2010 afspejler, at der var en betydelig stigning i fragtraterne på søtransport fra begyndelsen

af 2009 og ind i 2010. Udviklingen i fragtraterne har relativt stor betydning for Danmark, idet søtransport udgør en væsentlig del af dansk eksport.

Fra 2010 til 2011 var der derimod en betydelig forværring af bytteforholdet, hvilket blandt andet afspejler et fald i fragtraterne på søtransport. Det har isoleret set negativ betydning for velstandsniveauet i 2011.

Forbedringer af bytteforholdet har over en årrække bidraget positivt til velstanden i Danmark. Set over en tiårig periode har Danmark haft en gennemsnitlig årlig realvækst i BNP pr. indbygger på 0,2 pct., se figur 1.1.

Figur 1.4 Gennemsnitlig årlig realvækst i bytteforholdskorrigeret BNP pr. indbygger, 2000-2010

Anm.: BNP er korrigeret for bytteforholdet ved at deflatere eksporten med importpriserne frem for eksportpriserne.
Kilde: OECD.Stat.

Hvis man korrigerer for ændringer i bytteforholdet, bliver realvæksten i BNP pr. indbygger 0,4 pct.point højere. Det ændrer dog ikke på det forhold, at BNP-væksten i Danmark er væsentligt lavere end i langt de fleste andre OECD-lande, se figur 1.4.

På længere sigt afhænger velstandsniveauet i et land af, hvor meget indbyggerne arbejder (dvs. arbejdsudbuddet) og af, hvor meget værdi der skabes pr. arbejdstime (dvs. produktiviteten). Velstandsniveauet i Danmark målt ved BNP pr. indbygger ligger ca. 24 pct. over gennemsnittet af OECD-landene, se figur 1.5. Det dækker over, at arbejdsudbuddet i Danmark er på niveau med OECD-gennemsnittet, mens produktivetsniveauet i Danmark ligger over gennemsnittet for OECD-landene.

Variationen i velstandsniveauerne blandt OECD-landene afspejler, at der er en større spredning mellem OECD-landenes produktivitet end mellem deres arbejdsudbud.

De fem mest velstående OECD-lande har en gennemsnitlig velstand, der er ca. 17 pct. højere end i Danmark målt ved BNP pr. indbygger. Det skyldes navnlig, at produktiviteten i disse lande er højere end i Danmark, se Factbook.

Arbejdsudbuddet er desuden lavere i Danmark end i de mest velstående lande, hvilket primært skyldes, at det årlige antal arbejdstimer pr. beskæftiget er relativt lavt, se kapitel 3.

Figur 1.5 BNP, arbejdstimer og produktivitet, 2010

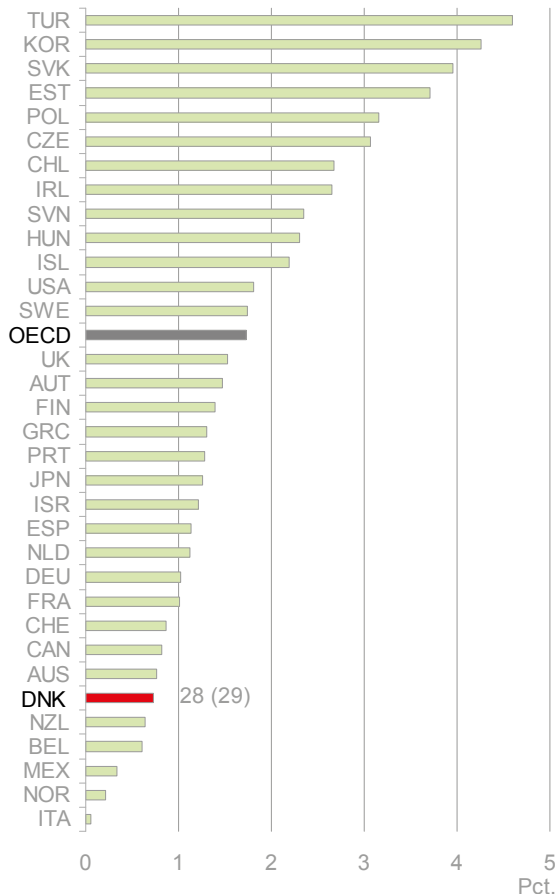
Anm.: Indeks (OECD=100). BNP er i årets priser, købekraftskorrigeret (løbende vægte). Gennemsnittet for OECD er uvejet og beregnet for 33 lande. Kilde: OECD.Stat.

Produktivitet

Den danske produktivitetsvækst har været svag siden midten af 1990'erne. Fra 2001 til 2011 voksede produktiviteten i Danmark i gennemsnit med 0,7 pct. årligt. Danmark hører dermed til blandt de OECD-lande med lavest produktivitetsvækst, se figur 2.1.

Figur 2.1 Gennemsnitlig årlig realvækst i produktiviteten, 2001-2011

Anm.: Arbejdsproduktiviteten er målt som BNP pr. arbejdstime. BNP er i faste priser. OECD-gennemsnittet er beregnet som et simpelt gennemsnit af vækstraterne.
Kilde: OECD.Stat.

Der er store udsving i produktivitetsvæksten fra år til år. Det gælder især i forbindelse med konjunkturomsving. Det skyldes, at produktionen typisk tilpasses hurtigere end beskæftigelsen til ændringer i efterspørgslen.

Produktiviteten falder typisk i begyndelsen af en lavkonjunktur som følge af, at virksomhederne typisk med umiddelbar virkning

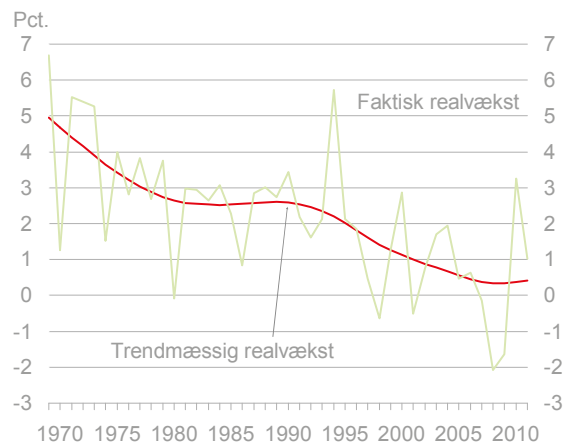
nedjusterer deres produktion til den lavere efterspørgsel, mens de ofte vil være mere afventende i forhold til at tilpasse antallet af medarbejdere.

Tilsvarende vil der i begyndelsen af en konjunkturofgang være en betydelig produktivitetsvækst, idet virksomhederne typisk vil tøve med at ansætte flere medarbejdere, når efterspørgslen stiger.

En sådan udvikling er også sket i Danmark i de senere år i forbindelse med den økonomiske krise. Produktiviteten faldt med 2,1 pct. i 2008 og 1,6 pct. i 2009 i forbindelse med det økonomiske tilbageslag. Efterfølgende steg produktiviteten med 3,2 pct. i 2010, efter der er sket en tilpasning af beskæftigelsen. I 2011 var realvæksten i arbejdsproduktiviteten 1 pct., se figur 2.2.

Ser man bort fra de kortsigtede konjunkturmæssige udsving, har der over en årrække været en nedadgående tendens i produktivitetsvæksten. De seneste år har den trendmæssige realvækst i produktiviteten været knap ½ pct. årligt.

Figur 2.2 Trendmæssig realvækst i produktiviteten i Danmark, 1967-2011

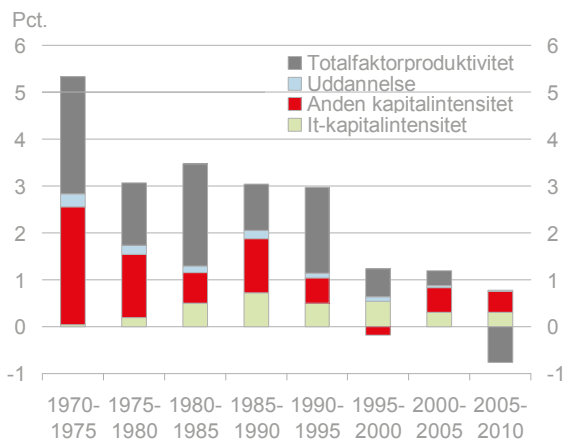

Anm.: Arbejdsproduktiviteten er målt som bruttoværditilvækst pr. arbejdstime. Bruttoværditilvæksten er i 2005-priser, kædede værdier. Den trendmæssige realvækst i produktiviteten er beregnet på baggrund af en hp-filtrering af det faktiske produktivitetniveau.
Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, Økonomisk Redegørelse, august 2012 og egne beregninger.

2 Produktivitet

Den svage produktivitetsudvikling skal blandt andet ses på baggrund af, at virksomhedernes brug af kapital pr. arbejdstime (kapitalintensiteten) er vokset langsommere de seneste årtier, se figur 2.3.

Figur 2.3 Bidrag til realvækst i arbejdsproduktiviteten i Danmark

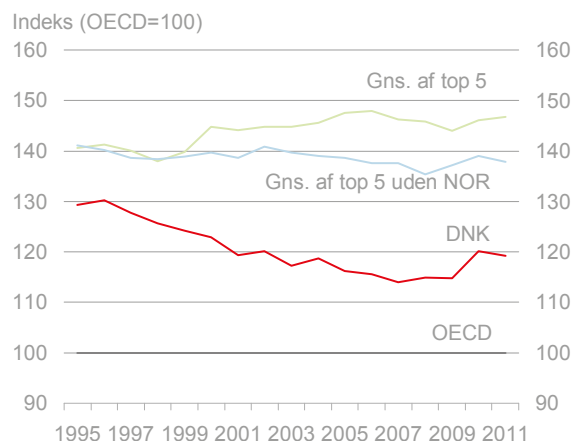

Anm.: Gennemsnitlig årlig realvækst. Arbejdsproduktiviteten er beregnet på baggrund bruttoværditilvæksten i den markedsmæssige del af økonomien, dvs. hele økonomien ekskl. offentlig forvaltning og service. Kilde: Danmarks Statistik.

Derudover har der de senere år været et aftagende bidrag til produktivitetsvæksten fra totalfaktorproduktiviteten. Det dækker over teknologiske fremskridt, institutionelle forhold, forbedret arbejdstilrettelæggelse, bedre lagerstyring, fornyelse mv. Fra 2005 til 2010 er vækstbidraget fra totalfaktorproduktiviteten negativt.

Den svage produktivitetsvækst i Danmark har over en længere årrække betydet, at produktivetsniveauet i Danmark er aftaget i forhold til de fem mest produktive OECD-lande, se figur 2.4. Produktivetsniveauet er målt i årets priser og påvirkes dermed både af realvækst i produktiviteten og af ændringer i de relative priser.

Figur 2.4 Produktivetsniveau, 1995-2011

Anm.: Arbejdsproduktiviteten er målt som BNP pr. arbejdstime. BNP er i årets priser, købekraftskorrigeret (løbende vægte). OECD-gennemsnittet er uvejet og beregnet for de 30 lande, hvor der er data for hele perioden. Kilde: OECD.Stat.

I 2010 er produktivetsniveauet øget i Danmark. Det samme er tilfældet blandt de fem mest produktive OECD-lande. Forøgelsen af det danske produktivetsniveau skyldes blandt andet en væsentlig forbedring af bytteforholdet fra 2009 til 2010, jf. kapitel 1 om vækst og velstand. Man skal være varsom med fortolkninger heraf, da udviklingen kan være præget af midlertidige forhold og den økonomiske krise. Fra 2010 til 2011 er der en forværring af bytteforholdet, hvilket har betydning for produktivetsniveauet.

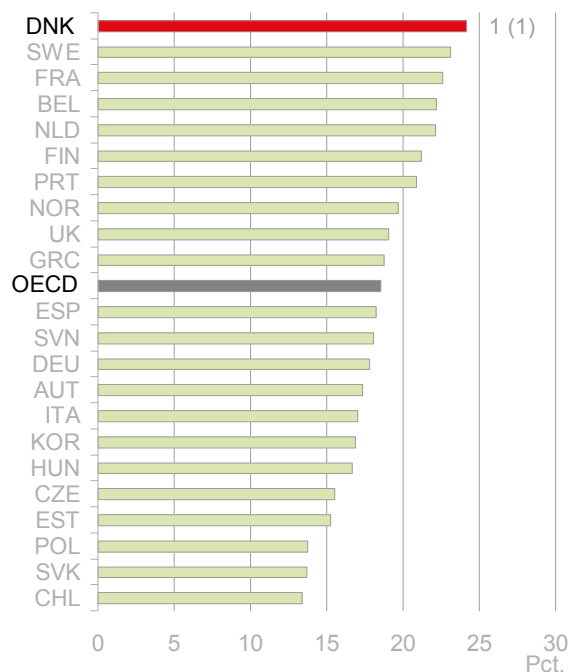
På længere sigt er produktivetsniveauet bestemt af en række strukturelle faktorer. Eksempelvis bidrager et højt uddannelsesniveau til at øge arbejdsstyrkens kvalifikationer og dermed til at øge produktiviteten. Et fleksibelt arbejdsmarked og velfungerende produktmarkeder med høj konkurrence mellem virksomhederne bidrager til, at beskæftigelsen og investeringerne ledes derhen, hvor ressourcerne anvendes mest effektivt, se efterfølgende kapitler.

I Danmark trækker den offentlige sektor på en betydelig del af de tilgængelige ressourcer i økonomien. I Danmark udgør den offentlige sektor knap 25 pct. af økonomien, hvilket er væsentligt mere end i en række andre OECD-lande, se figur 2.5.

Den offentlige sektor i Danmark varetager og finansierer opgaver, der i højere grad finansieres i privat regi i andre lande. Det gælder fx børnepasning og uddannelser. Det understøtter blandt andet en høj deltagelse på arbejdsmarkedet og en relativt velkvalificeret arbejdsstyrke.

Den relativt store offentlige sektor betyder, at det er vigtigt at understøtte produktivtetsudviklingen i den offentlige sektor, så virksomheder og borgere kan få en effektiv service af høj kvalitet, se kapitel 16.

Figur 2.5 Den offentlige sektors andel af økonomien, 2011

Anm.: Andelen er målt som bruttoværditilvækst i offentlig administration, undervisning og sundhed i pct. af bruttoværditilvækst i hele økonomien. Bruttoværditilvæksten er i årets priser. OECD-gennemsnittet er beregnet som et simpelt gennemsnit af de 22 lande, hvor der er data.
Kilde: OECD.Stat.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Nedsættelse af produktivitetskommission.** Regeringen har nedsat en produktivitetskommission, der skal komme med konkrete bud på, hvordan produktiviteten øges i både den private og den offentlige sektor. Kommissionen skal offentliggøre delrapporter undervejs, herunder i 2012, og skal afslutte sit arbejde senest ved udgangen af 2013.
- Prioritering af forskning, udvikling og innovation, se kapitel 10.
- Styrket adgang til vækstkapital og finansiering, se kapitel 13.
- Skattereform, se kapitel 17.

Større planlagte initiativer:

- **Vækstteams og handlingsplaner.** Regeringen har iværksat arbejdet med en ny erhvervs- og vækstpolitik, der blandt andet skal styrke rammerne for produktivtetsvæksten og virksomhedernes evne og mulighed for at skabe job med høj værditilvækst. Som del i arbejdet er der nedsat syv vækstteams, der skal komme med anbefalinger. Regeringen vil på den baggrund fremlægge konkrete handlingsplaner for erhvervsområderne.
- Initiativer, der skal styrke arbejdsstyrkens uddannelsesniveau og kompetencer, se kapitel 6, 7 og 8.
- Tidligere færdiggørelse af videregående uddannelser, se kapitel 8.
- Konkurrencepolitisk udspil, se kapitel 12.

Arbejdsudbud

Danmarks velstand afhænger blandt andet af den samlede arbejdsindsats. Væksten i Danmark øges således på sigt, hvis flere deltager på arbejdsmarkedet, eller der arbejdes flere timer.

Det samlede arbejdsudbud for 15-64-årige i Danmark lå i 2011 en smule under gennemsnittet for OECD-landene og et stykke efter de førende lande. Det dækker over, at erhvervsfrekvensen er relativt høj i Danmark, mens arbejdstiden er noget lavere end i hovedparten af OECD-landene, se figur 3.1.

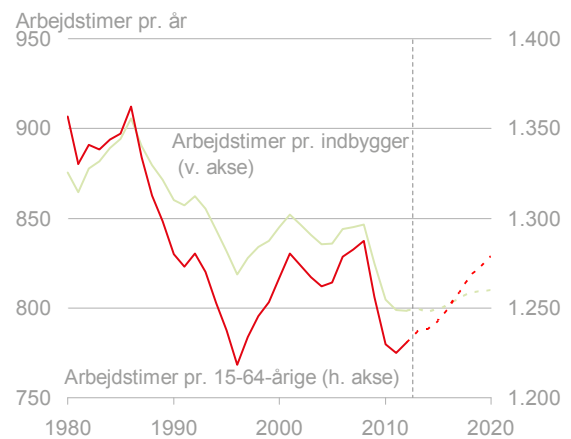
Arbejdsudbuddet blandt de 15-64-årige i Danmark har ligget nogenlunde konstant gennem 2000'erne, dog med et fald i slutningen af perioden. Frem mod 2020 er der udsigt til, at arbejdsudbuddet for de 15-64-årige stiger til et niveau svarende til i starten af 2000'erne, hovedsageligt på grund af effekten af reformen af efterlønsordningen, se figur 3.2.

Ses der på arbejdsudbuddet pr. indbygger, er der udsigt til, at arbejdsudbuddet frem

mod 2020 forbliver på et relativt lavt niveau, hvis der ikke gennemføres nye reformer.

Det skal blandt andet ses i lyset af, at en faldende andel af befolkningen er i den arbejdsdygtige alder.

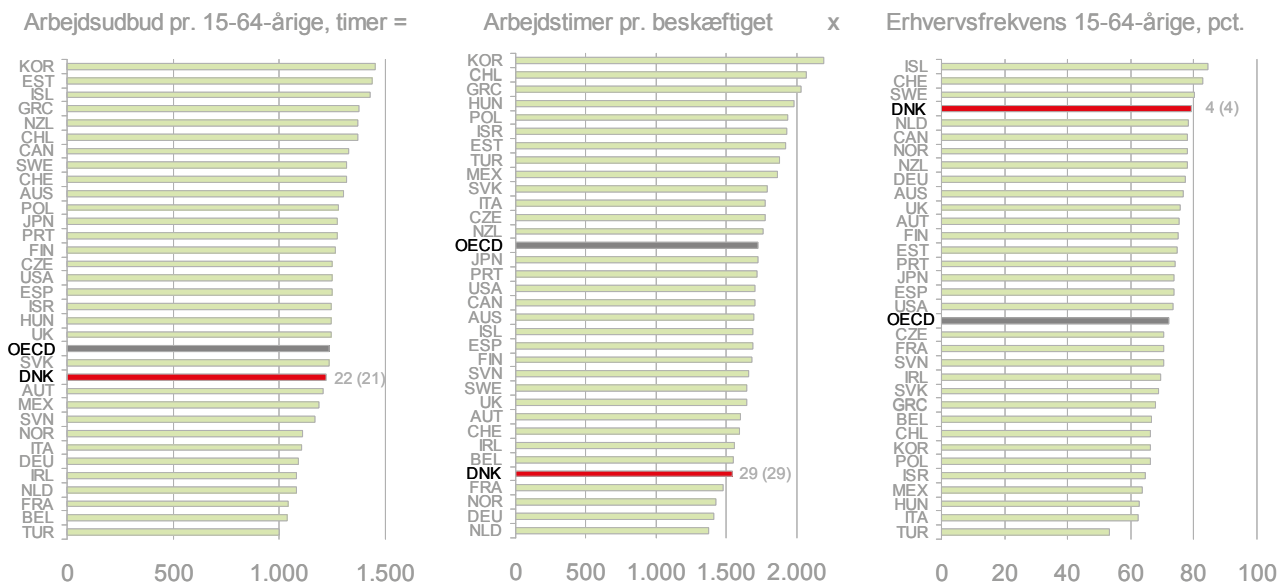
Figur 3.2 Arbejdsudbud, 1980-2020

Anm.: Fremskrivningen vedrører 2012-2020 og afspejler forudsætningerne om beskæftigelse, ledighed og arbejdstid i basisforløbet i regeringens 2020-plan, maj 2012.

Kilde: Danmarks Statistik, Finansministeriet og egne beregninger.

Figur 3.1 Samlet arbejdsudbud, arbejdstimer pr. beskæftiget og erhvervsfrekvens, 2011

Anm.: Erhvervsfrekvensen er opgjort på baggrund af arbejdskraftundersøgelsen (AKU). Ved beregning af det samlede arbejdsudbud antages det, at ledige vil ønske at arbejde samme gennemsnitlige antal arbejdstimer som beskæftigede. Beskæftigede er inkl. beskæftigede på orlov.

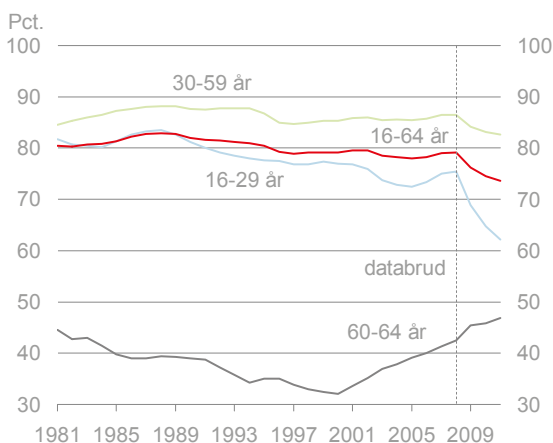
Kilde: OECD.Stat og egne beregninger.

Erhvervsfrekvens

Erhvervsfrekvensen for de 16-64-årige har de sidste mange år ligget stabilt på omkring 80 pct. i Danmark. I forlængelse af den økonomiske krise skete imidlertid et mindre fald i erhvervsfrekvensen, se figur 3.3.

Blandt de 16-29-årige har andelen, der deltagere på arbejdsmarkedet, været faldende siden slutningen af 1980'erne. Særligt siden den økonomiske krises begyndelse er der sket et fald i erhvervsfrekvensen for den yngre aldersgruppe. Det skal dog også ses i lyset af, at et stigende antal unge er under uddannelse, se kapitel 8.

Figur 3.3 Erhvervsfrekvens i Danmark, 1981-2011

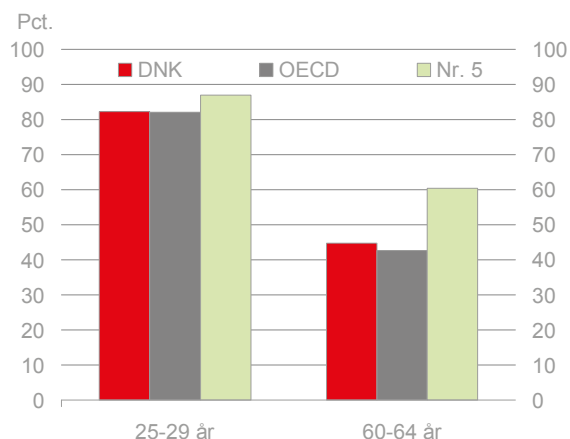

Anm.: Erhvervsfrekvensen er opgjort på baggrund af RAS, hvorimod OECD-statistikken (figur 3.1) bygger på Arbejdskraftundersøgelsen (AKU). Derfor er erhvervsfrekvensen fra de to opgørelser ikke fuldt sammenlignelige. Der er databrud i RAS i 2003 og 2009. Databrudet i 2009 indebærer, at beskæftigelsesniveauet for lønmodtagere bliver lavere. Ændringen er størst for aldersgruppen 16-29-årige. Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Derimod har der været en stigning i erhvervsfrekvensen for de 60-64-årige i forlængelse af den første efterlønsreform fra 1998. Erhvervsfrekvensen for denne aldersgruppe ligger imidlertid stadig væsentligt under de øvrige aldersgrupper.

Danmark har i OECD-sammenhæng en relativ høj erhvervsfrekvens for de 15-64-årige. For gruppen af 25-29-årige og særligt for de 60-64-årige er erhvervsfrekvensen i Danmark imidlertid gennemsnitlig i forhold til OECD-landene, se figur 3.4.

Figur 3.4 Erhvervsfrekvens i Danmark og OECD, 2011

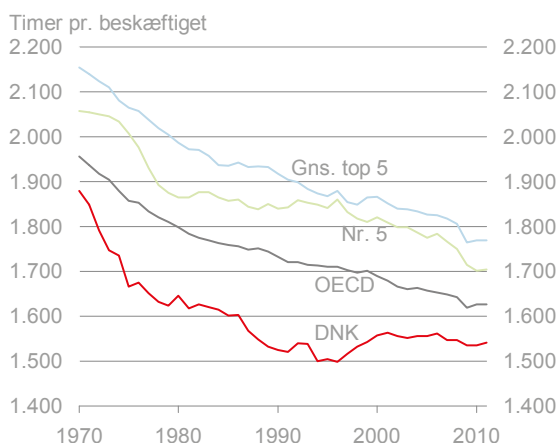

Anm.: Erhvervsfrekvensen er opgjort på baggrund af Arbejdskraftundersøgelsen (AKU). Nr. 5 er det land med den 5. højeste erhvervsfrekvens. Kilde: OECD.Stat og egne beregninger.

Arbejdstid

Arbejdstiden pr. beskæftiget i Danmark er betydeligt lavere end gennemsnittet blandt OECD-landene. Efter en stigning i arbejdstiden i sidste halvdel af 1990'erne har arbejdstiden i Danmark været stort set konstant gennem 2000'erne, se figur 3.5.

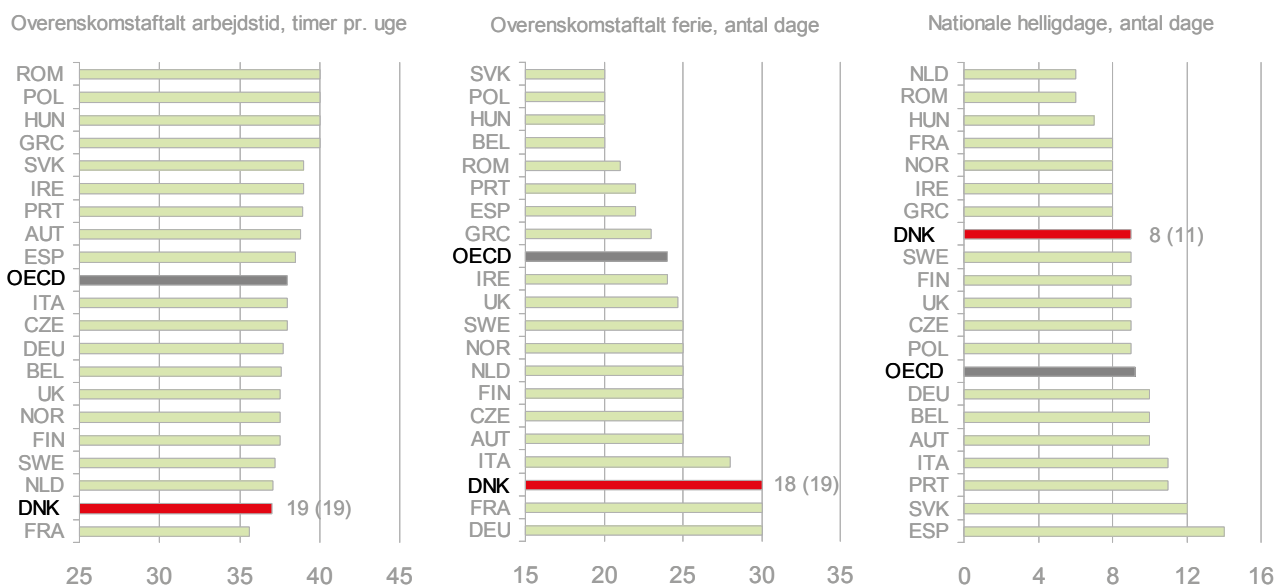
Figur 3.5 Årlig arbejdstid pr. beskæftiget, Danmark og OECD, 1970-2011

Anm.: Arbejdstimer pr. beskæftiget, inkl. beskæftigede på orlov. OECD angiver et uvægtet gennemsnit for de 20 lande, hvor der er oplysninger for alle år. Kilde: OECD.Stat og egne beregninger.

Den relativt lave arbejdstid i Danmark afspejler blandt andet, at Danmark er blandt de lande, hvor den aftalte arbejdstid er lavest, se figur 3.6.

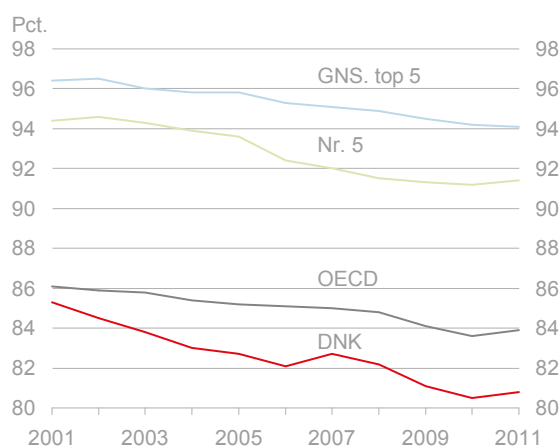
Figur 3.6 Overenskomstaftalt arbejdstid og ferie samt nationale helligdage, 2011

Anm.: For nogle lande er antallet af feriedage det lovfastsatte minimum, som kan være højere i bestemte sektorer, stige med anciennitet på arbejdsmarkedet mv. Nationale helligdage er eksklusiv helligdage, der falder på en søndag.
Kilde: European Industrial Relations Observatory (EIRO).

Danmark har den anden laveste overenskomstaftalte arbejdstid pr. uge blandt OECD-landene.

Den relativt lave arbejdstid i Danmark er også påvirket af, at danske lønmodtagere generelt har flere feriedage end lønmodtagere i andre lande. I 2010 havde Danmark det tredje højeste antal overenskomstaftalte feriedage. Antallet af nationale helligdage i Danmark er gennemsnitligt i forhold til andre OECD-lande.

En høj andel af deltidsbeskæftigede er en væsentlig årsag til den lavere arbejdstid i Danmark. Andelen af beskæftigede, som arbejder fuld tid i Danmark, er markant lavere end i OECD generelt. Gennem 2000'erne er der i Danmark, ligesom i flere andre OECD-lande, sket et fald i andelen af beskæftigede, der arbejder fuldtid, se figur 3.7.

Figur 3.7 Beskæftigede, som arbejder fuldtid, 2001-2011

Anm.: Opgørelsen er baseret på en fælles OECD-definition af fuldtids- og deltidsbeskæftigelse.
Kilde: OECD.Stat og egne beregninger.

Beskatning af arbejde

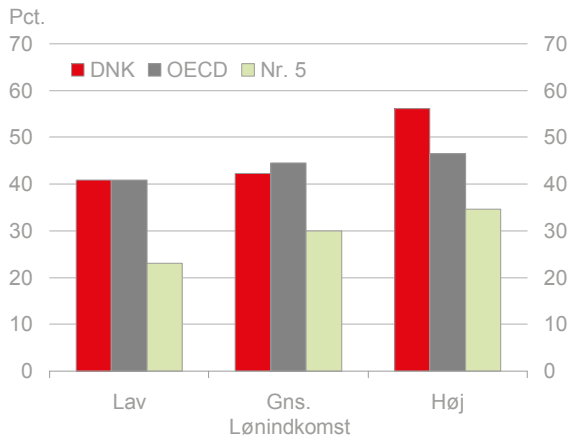
Indretningen af skattesystemet er et af de forhold, der har betydning for, hvor mange der deltager på arbejdsmarkedet, og hvor meget de beskæftigede arbejder.

Skatten på den sidst tjente krone (marginalskatten) har betydning for tilskyndelsen til at yde en ekstra indsats og arbejde mere. I 2011 ligger marginalskatten for lav- og mel-

3 Arbejdsudbud

lemindkomster omkring OECD-gennemsnittet. For de højtlønnede ligger marginalskatten imidlertid noget over det gennemsnitlige for OECD, se figur 3.8

Figur 3.8 Marginalbeskatning af lønindkomst, 2011

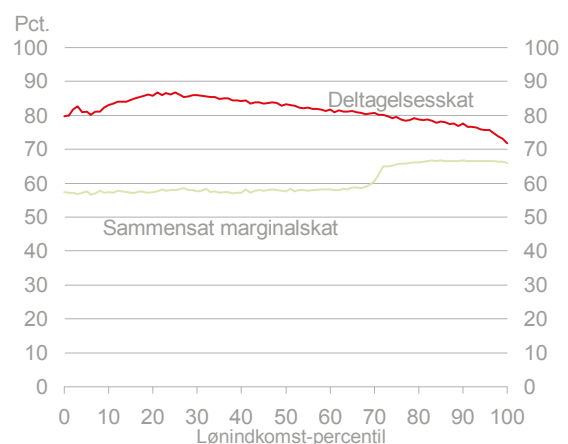
Anm.: Lav og høj lønindkomst er hhv. 67 pct. og 167 pct. af en gennemsnitlig arbejders løn. Beregnet for en enlig fuldtidsbeskæftiget uden børn. Nr. 5 er det land, der har den femte laveste marginalskat i OECD. Kilde: OECD.Stat og egne beregninger.

Den højeste sammensatte marginalskat i Danmark ligger på godt 65 pct., se figur 3.9. Indkomstgrænsen, hvor den højeste marginalskat sætter ind, er lavere i Danmark end i mange andre lande, se Factbook.

Den økonomiske tilskyndelse til at være i beskæftigelse kan måles ved den såkaldte deltagelsesskat. Den er et mål for det samlede tab for den enkelte i form af mistede overførsler og forøget skattebetaling som andel af lønindkomst, der opnås ved at komme i arbejde.

Deltagelsesskatten er forholdsvis høj i Danmark og over 80 pct. for en stor andel af de beskæftigede, se figur 3.9.

Figur 3.9 Sammensat marginalskat og deltagelsesskatter, inkl. afgifter, 2012

Anm.: Deltagelsesskatten er beregnet ved at opgøre indkomst og skattebetaling for et udsnit af befolkningen både i beskæftigelse og ledighed. Se Factbook. Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Tilbagetrækningsreform.** I december 2011 blev der indgået aftale om en tilbagetrækningsreform. Aftalens tre hovedelementer omfatter fremrykning af Velfærdsaftalens forøgelse af efterløns- og pensionsalderen med fem år, en gradvis indfasning af en 3-årig efterlønsordning samt lancering af en seniorførtidspension for nedslidte.
- **Skattereform.** Regeringen indgik i juni 2012 en aftale om en skattereform, som sænker skatten på arbejde og derved øger tilskyndelsen til at arbejde. Aftalen indebærer blandt andet en markant forhøjelse af beskæftigelsesfradraget og en forhøjelse af indkomstgrænsen for topskat.
- **Reform af førtidspension og fleksjob.** Med aftale om reform af førtidspension og fleksjob begrænses adgangen til førtidspension, og der indføres ressourceforløb med fokus på at udvikle den enkeltes arbejdsevne. Fleksjobordningen målrettes, og tilskuddet omlægges, så flere får tilknytning til arbejdsmarkedet.

Større planlagte initiativer:

- **Kontanthjælpsreform.** Der fremlægges et udspil til kontanthjælpsreform, der skal skaffe flere kontanthjælpsmodtagere i job.
  - **Rekruttering af højtuddannet udenlandsk arbejdskraft.** Danske virksomheders mulighed for international rekruttering skal styrkes gennem forenkling af regler og administration. Derfor skal lovgivningen på området gøres mere gennemskuelig, så administrationsbyrden i forbindelse med rekruttering af international arbejdskraft reduceres.
-

4.	Energi og klima	35
5.	Ressourcer og miljø	41

Energi og klima

Energi er vigtig for næsten al økonomisk aktivitet. Dansk økonomis evne til fleksibelt at tilpasse sig ændringer i energipriserne har derfor betydning for vækst og konkurrenceevne, ligesom de relativt høje energifgifter har betydning for omkostningerne. Danske virksomheder har en relativt lav energiintensitet. Energieffektiviseringer og vedvarende energi er også vigtige for at undgå skade på det globale klima fra udledning af drivhusgasser.

Energi

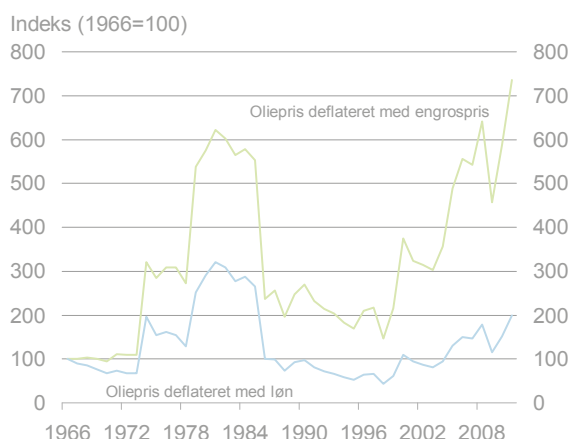
Energi priserne er steget kraftigt over de seneste 10-15 år. Særligt olieprisen er siden midten af 1960'erne mere end seksdoblet i forhold til engrospriserne under ét, se figur 4.1.

Afgørende for prisudviklingen gennem 1970'erne og 1980'erne var de olieproducerende landes kartel med bratte prisstigninger og efterfølgende fald. Den generelle økonomiske vækst har gradvist presset priserne op, idet højere indkomster medfører en større efterspørgsel efter energi. Olieprisen set i forhold til prisen på arbejdskraft, dvs. lønnen, ligger dog på et lavere niveau i 1990'erne end i 1960'erne, se figur 4.1.

Siden midten af 1990'erne har den hastige vækst bl.a. i BRIK-landene haft afgørende betydning for de globale energipriser. Omend udbuddet af olie og gas fra Rusland er forøget markant, så har den kraftigt stigende globale efterspørgsel betydet høje prisstigninger.

For danske virksomheder er konsekvensen, at prisen på olie er steget mere end tre gange så meget som arbejdslønnen siden midten af 1990'erne, se figur 4.1. Det betyder, at virksomhedernes energieffektivitet har fået større betydning for deres konkurrenceevne. Tilpasningen til højere globale energipriser kan også give afsæt for innovative produktionsprocesser og nye forretningsmuligheder.

Figur 4.1 Oliepris relativt til løn- og prisudvikling, 1966-2011

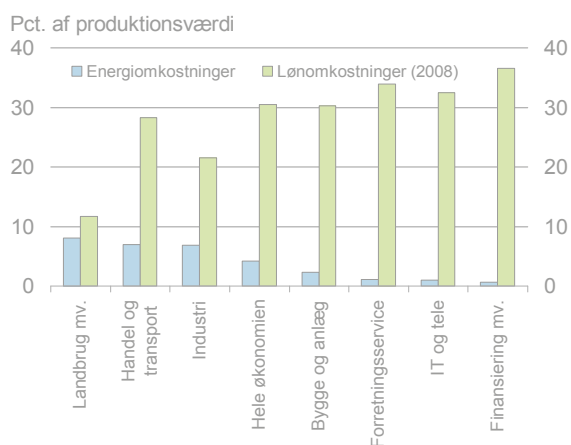

Anm.: Indekseret råoliepris i DKK deflateret med hhv. lønsum pr. arbejdstime og engrospriser.

Kilde: BP Statistical Review of World Energy, Danmarks Statistik (Nationalregnskabet og Indkomst, forbrug og priser) og egne beregninger.

For industrien som helhed udgør energiomkostninger omtrent 7 pct. af produktionsværdien, mens lønomkostninger udgør ca. 22 pct., se figur 4.2.

Figur 4.2 Energi- og lønomkostninger som andel af produktionsværdi, 2010

Anm.: Løbende priser. Engiomkostninger er inkl. tilskud, afgifter og afgiftslempelser. Egen aflønning til selvstændige (profit) er ikke medregnet, hvilket særligt spiller en rolle i landbruget.

Kilde: Danmarks Statistik, Nationalregnskabets input-output tabeller samt Energiregnskabet.

For langt de fleste virksomheder er energiomkostninger væsentligt mindre end lønomkostninger til aflønning af medarbejdere, men for enkelte energitunge virksomheder

4 Energi og klima

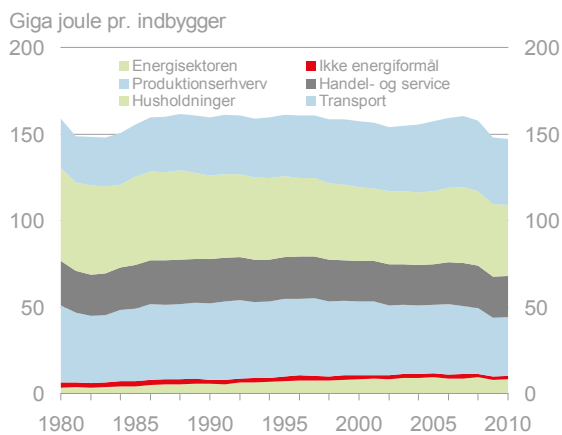
dominerer energiomkostningerne.¹ Der er derfor i det danske energiafgiftssystem taget konkurrencemæssige hensyn gennem afgiftslempelser for energi anvendt i energiintensive processer.

Energiforbrug

Danmarks samlede energiforbrug har været nogenlunde konstant i perioden 1980-2011. I forlængelse af oliekrisen var der i 1980'erne et fald i energiforbruget, der primært skyldes et fald i produktionserhvervenes energiforbrug. Et tilsvarende fald ses igen i forbindelse med den økonomiske krise i 2008.

Transportsektoren har haft et stigende energiforbrug, som dog til dels er blevet modsvaret af et mindre fald i husholdningernes og produktionserhvervenes samlede energiforbrug. Handels- og serviceerhvervenes energiforbrug har været forholdsvis konstant i hele perioden, se figur 4.3.

Figur 4.3 Energiforbrug opdelt på sektorer, 1980-2010

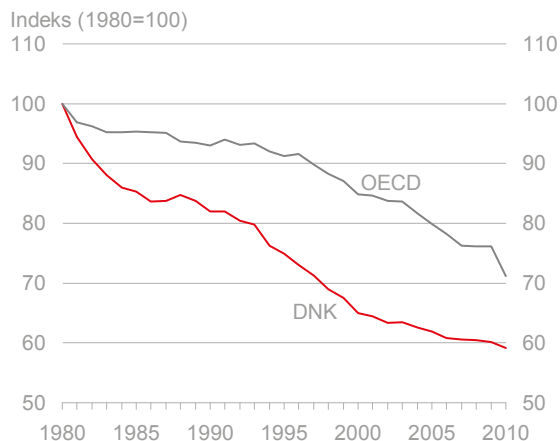
Anm.: Bruttoenergiforbrug pr. indbygger (korrigeret for nettoeksport af el) opdelt på sektorer ekskl. danske skibe og flys forbrug af energi købt i udlandet (bunkring). 'Ikke energiformål' betegner de primære energikilder anvendt til andet end energi (fx smørelse). Kilde: Energistatistik 2010 samt Danmarks Statistik.

Energiintensitet

Energianvendelsen er de sidste 30 år blevet effektiviseret i Danmark, idet energiforbru-

get har været relativt konstant, imens BNP er vokset. Energiintensiteten er således faldet over 40 pct. siden 1980, mens den for gennemsnittet af OECD-landene er faldet knap 30 pct., se figur 4.4.

Figur 4.4 Energiintensitet i Danmark og OECD, 1980-2010

Anm.: Energiintensitet målt som bruttoenergiforbrug i forhold til BNP i faste priser. OECD er et simpelt gennemsnit af energiintensiteten i de 33 OECD-lande.² Kilde: OECD (IEA), World Energy Balances 2011, World Indicators samt Energistatistik 2010.

Som resultat af denne udvikling har Danmark nu en af de laveste energiintensiteter blandt OECD-landene, se Factbook. Dette gør dansk økonomi mindre udsat overfor stigningerne i energiråvarepriserne, hvorfor de stigende priser isoleret set kan medføre en konkurrencefordel for Danmark.

Faldet i energiintensiteten i Danmark skyldes en række faktorer bl.a. øget samproduktion af el og varme (kraftvarme), energi-effektiviseringer i erhvervsliv og husholdninger samt ændringer i erhvervssammensætningen, herunder bevægelsen fra industri over mod service.

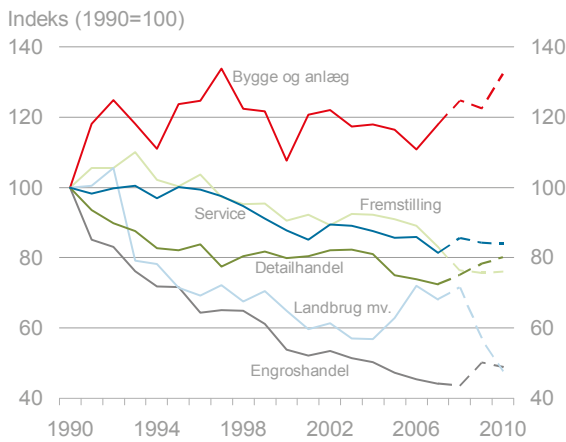
I perioden 1990-2010 er energiintensiteten i Danmark faldet i alle brancher med undtagelse af bygge og anlæg. For fremstillings-erhvervene er den faldet med ca. 25 pct. over perioden, se figur 4.5.

¹ Jf. egne beregninger på virksomhedsniveau på regnskabsstatistikken og data for industriens energiforbrug 2009.

² Betragtes det totale energiforbrug i forhold til det totale BNP for OECD som helhed, ligger udviklingen for OECD tættere på den danske.

Figur 4.5 Erhvervslivets energiintensitet, 1990-2010

Anm.: Energiintensiteten angiver endeligt energiforbrug i forhold til bruttoværditilvæksten i faste priser. Data for 2008-2010 er foreløbige.
Kilde: Energistyrelsen, Energistatistik 2010.

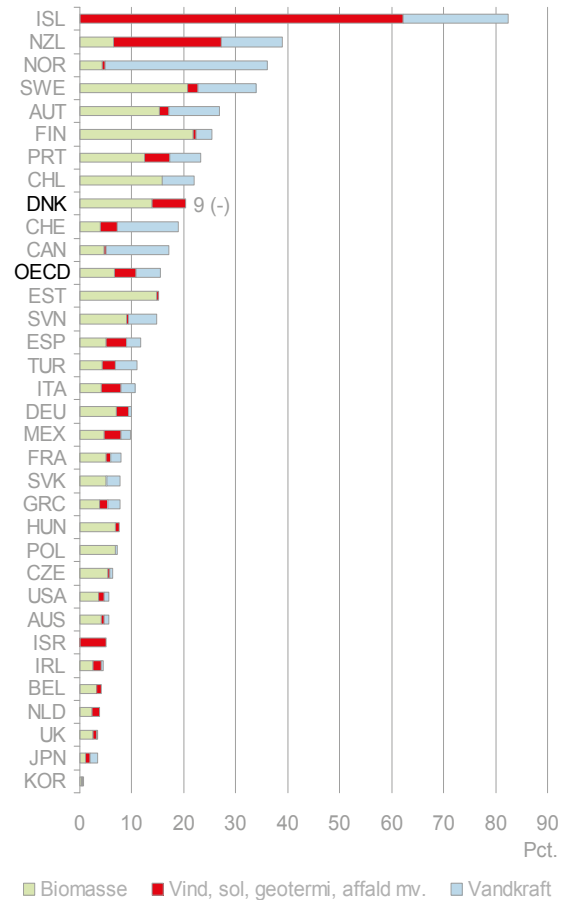
Hvis man ser på niveauet for energiintensiteten har bygge- og anlægssektoren fortsat en af de laveste energiintensiteter i erhvervslivet, mens landbrug mv. har den højeste energiintensitet, se Factbook.

Vedvarende energi

Anvendelse af vedvarende energikilder kan reducere klima- og miljøpåvirkningerne, ressourceafhængigheden og sårbarheden overfor prisstigninger på fossile brændsler.

Andelen af vedvarende energi i Danmark er lidt højere end OECD-gennemsnittet, se figur 4.6. Det skal ses i lyset af, at Danmark ikke har store vandkraftressourcer som fx Norge og Sverige, eller særlige geotermiske ressourcer som fx Island og New Zealand.

Figur 4.6 Andel af vedvarende energi i bruttoenergiforbruget, 2010

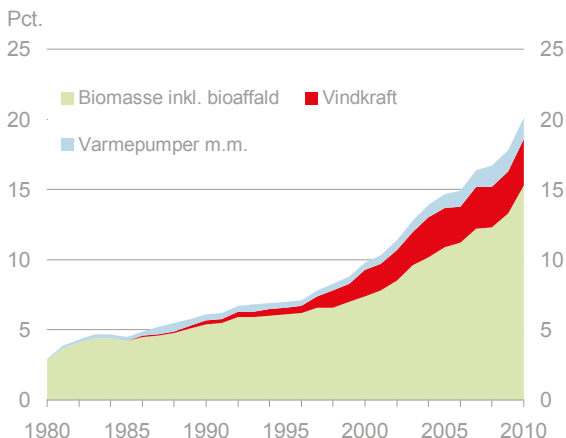

Kilde: OECD (IEA), Renewables Information (2012 preliminary edition), OECD Renewables balance.

Andelen af vedvarende energi i pct. af bruttoenergiforbruget er steget mere end 17 pct.point i perioden 1980-2010. Særligt siden 1996 er andelen af vedvarende energi steget kraftigt. I 2010 var andelen af vedvarende energi ca. 20 pct. i Danmark.

Hovedparten af vedvarende energi i Danmark stammer fra biomasse, der i 2010 udgjorde ca. 15 pct. af det samlede bruttoenergiforbrug, se figur 4.7. Andelen af vindkraft udgør kun en mindre andel, men forventes at stige fremover som følge af Energifaften. Aftalen indebærer, at næsten halvdelen af elforbruget i 2020 vil komme fra vind.

Figur 4.7 Vedvarende energi, 1980-2010

Anm.: Vedvarende energis andel af bruttoenergiforbrug korrigeret for udsving i nettoeksport af el. Danske skibe og flys forbrug af energi købt i udlandet (bunkring) er ikke medregnet.

Kilde: Energistyrelsen, Energistatistik 2010.

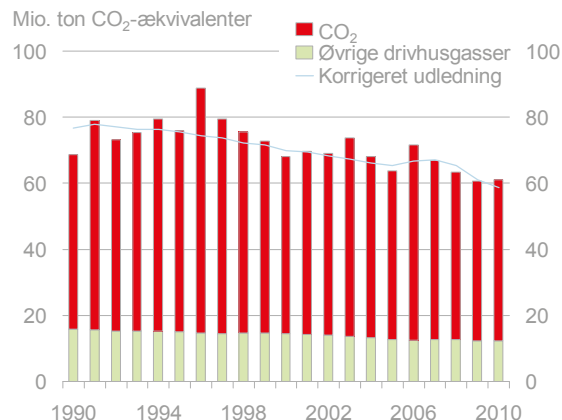
Dansk erhvervsliv investerede samlet set for ca. 4,6 mia. kr. i forskning og udvikling inden for energi i 2009, hvilket er mere end 12 pct. af de samlede udgifter til forskning og udvikling. Tilsvarende anvendte den offentlige sektor i 2009 mere end 0,9 mia. kr. på energiforskning og 0,7 mia. på klimaforskning, se Factbook.

Klima

Menneskeskabte klimaforandringer skyldes primært udledningen af drivhusgassen CO₂ fra afbrændingen af fossile brændsler. Klimapåvirkningernes globale dimension gør, at udfordringen bedst løses ved fælles international indsats.

Udledningen af drivhusgasser er stabiliseret i flere OECD-lande de seneste år, bl.a. som følge af mere effektiv energianvendelse. Fra 1990 til 2010 faldt Danmarks udledning af drivhusgasser mere end 10 pct. Udledningen varierer en del fra år til år, alt efter om Danmark er nettoimportør eller -eksportør af el. I 1990 var importen af el til Danmark ekstraordinært stor, hvorfor udledningen af drivhusgasser var ekstraordinært lav. Korrigeres for effekten af disse årlige udsving i nettoeksporten af el, er udledningen faldet fra 77 til 59 mio. ton CO₂-ækvivalenter, dvs. næsten 23 pct., se figur 4.8.

Figur 4.8 Danmarks udledning af drivhusgasser, 1990-2010

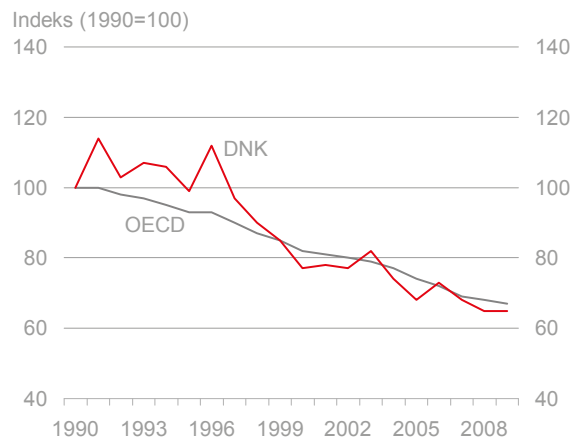

Anm.: Drivhusgasudledningen er afgrænset som i Kyoto-protokollen, dvs. ekskl. udledning fra brændstof påfyldt danske skibe og fly i udlandet (bunkring). 'Øvrige gasser' omfatter metan, lattergas og en række industrigasser.

Kilde: UNFCCC, National Inventory Report 2012 and Inventories 1990-2010, Resubmission May 2 2012.

Som følge af den faldende drivhusgasudledning og den økonomiske fremgang er drivhusgasintensiteten faldet ca. 35 pct. siden 1990. Samme udvikling ses for gennemsnittet for OECD-landene, se figur 4.9.

Figur 4.9 Udvikling i udledning af drivhusgasser relativt til BNP, 1990-2009

Anm.: BNP er i faste priser (USD). "OECD" er et simpelt gennemsnit af CO₂-intensiteten i 33 OECD-lande. Kilde: UNFCCC, Inventory Report 2012 and Inventories 1990-2010, Resubmission May 2 2012 samt Energistatistik 2010.

Danmarks drivhusgasintensitet er næsten 50 pct. lavere end OECD-gennemsnittet, se Factbook. De lande, der har en lavere drivhusgasintensitet end Danmark, har alle ad-

gang til vandkraft, geotermisk energi eller en el-produktion, der i betydeligt omfang er baseret på atomkraft. Det nedbringer alt

andet lige deres udledning af drivhusgasser.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Energiaftalen** blev indgået i marts 2012 som en bred energipolitisk aftale med konkrete initiativer for bl.a. energieffektivisering, udbygning af vindkraft, omlægning til vedvarende energi i bygninger og erhverv samt støtte til biogas. Aftalen indebærer, at næsten halvdelen af elforbruget i 2020 vil komme fra vind, CO₂-udledningen vil blive reduceret med 34 pct. i forhold til 1990, og energiforbruget vil blive reduceret med ca. 8 pct. i forhold til 2010.
- **Udvidelse af EU kvoteordningen.** Fra 2013 udvides kvoteordningen til at omfatte emissioner af en række gasser, herunder også CO₂-emission fra affaldsforbrændingsanlæg. Desuden vil permanent lagring af CO₂ i lagringsanlæg kunne fratrækkes i CO₂-regnskabet.

Større planlagte initiativer:

- **Klimaplan** vil blive udarbejdet af regeringen og pege frem mod regeringens 40 pct. reduktionsmål i 2020 (i forhold til 1990). Klimaplanen vil indeholde et katalog med reduktionspotentialer og omkostninger for klimatiltag, mens de konkrete virkemidler til at opfylde 40 pct. reduktionsmålet løbende vil skulle besluttes og gennemføres på relevante ressortområder. Klimaplanen skal beskrive rammerne omkring klimaloven og den proces, der skal iværksættes for løbende at sikre målopfyldelsen i lyset af de forskellige tiltags virkning, den økonomiske udvikling m.v.
- **Energiteknologiske udviklings- og demonstrationsprojekter (EUDP).** Der er på Finansloven 2012 afsat 368 mio. kr. til at yde tilskud til projektkonsortier inden for alle former for vedvarende energi, herunder også solvarme, solceller, bølgeenergi og geotermi.
- **Væksteam for energi og klima** er nedsat af regeringen og vil i foråret 2013 komme med sine anbefalinger til at skabe bedre vækstvilkår for virksomhederne på området. Regeringen følger op med en handlingsplan.

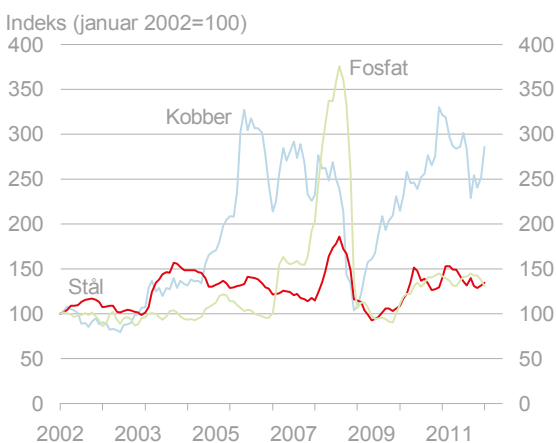
Ressourcer og miljø

En voksende global befolkning og et stigende forbrug lægger pres på naturressourcerne og medfører stigende priser på ikke alene energi, som belyst i kapitel 4, men også på en række andre ressourcer. Det giver virksomhederne en klar tilskyndelse til at omstille både produktionsprocesser og forretningsmodeller i bred forstand, så ressourcerne håndteres mere effektivt. Samtidig kan offentlig regulering, der muliggør en smidig grøn omstilling, blive en konkurrenceparameter med betydning for den økonomiske vækst.

Ressourcepriser

Priserne på en række vigtige ressourcer, der anvendes af danske virksomheder, er steget markant de seneste ti år. Mens lønnen er steget med en tredjedel fra starten af 2002 til starten af 2012, er priserne opgjort i danske kroner i samme periode næsten fordoblet på stål og gødningssaltet fosfat og næsten firedoblet på kobber. Priserne set i forhold til lønnen er således steget til at være næsten halvanden gange højere på stål og fosfat og tre gange højere på kobber, se figur 5.1.

Figur 5.1 Priser på stål, kobber og fosfat ift. lønudvikling, 2002-2012

Anm.: Løbende spotpriser på verdensmarkedet opgjort i DKK deflateret med lønsum pr. arbejdstime.
Kilde: EcoWin og Danmarks Statistik.

Prisstigningerne har været endnu højere for visse sjældne jordarter, som indeholder metaller, der anvendes i højteknologiske produkter. Priserne har også haft store ud-

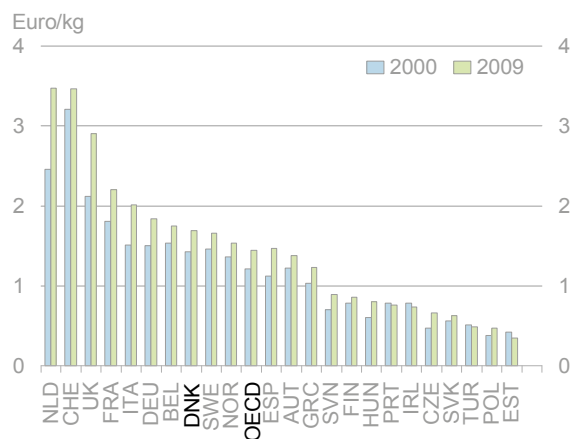
sving, hvilket øger usikkerheden for de danske virksomheder, som er afhængige af disse ressourcer i deres produktion.

Materialer og affald

Et lands forbrug af materialer afspejler dels erhvervsstrukturen dels ressourceeffektiviteten i de enkelte erhverv.

De fleste OECD-lande, herunder Danmark, har det seneste årti øget værdiskabelsen i forhold til forbruget af materialer. Der er dog stor forskel landene imellem. Det skyldes bl.a., at nogle lande i udpræget grad er serviceøkonomier, mens andre lande har en større andel af industri og landbrugsproduktion. Schweiz og Storbritannien er eksempelvis begge serviceintensive økonomier med en høj værdiskabelse i forhold til materialeforbrug. Derimod har de østeuropæiske lande med en større andel produktion en lavere værdiskabelse i forhold til materialeforbrug, der i den internationale opgørelse inkluderer biomasse, olie, sand, grus mv., se figur 5.2.

Figur 5.2 Værdiskabelse ift. materialeforbrug, 2000 og 2009

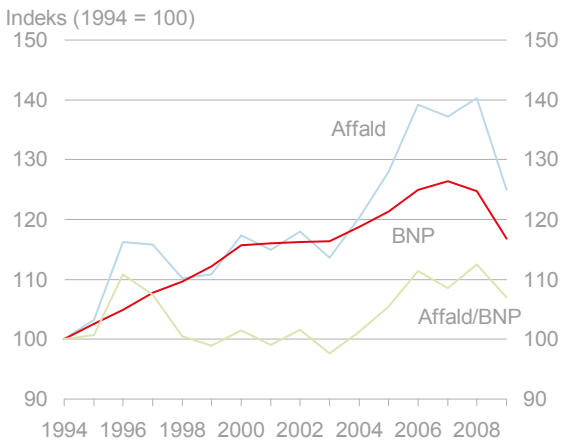
Anm.: BNP i faste priser. Materialeforbrug er indenlandsk forbrug (DMC) af råstoffer, inkl. import og ekskl. eksport. Der er ikke taget højde for forskel i de enkelte materials økonomiske og miljømæssige betydning. Vand indgår ikke.
Kilde: Eurostat.

Den samlede affaldsproduktion i Danmark er steget siden 1994. I kølvandet på den finansielle krise faldt affaldsproduktionen i 2009, særligt i den private sektor og i bygge- og anlægssektoren. Udviklingen i af-

5 Ressourcer og miljø

faldsproduktionen set i forhold til økonomisk vækst viser en lille stigning, som primært er sket i perioden 2003-2006, se figur 5.3.

Figur 5.3 Affaldsproduktion og BNP, 1994-2009

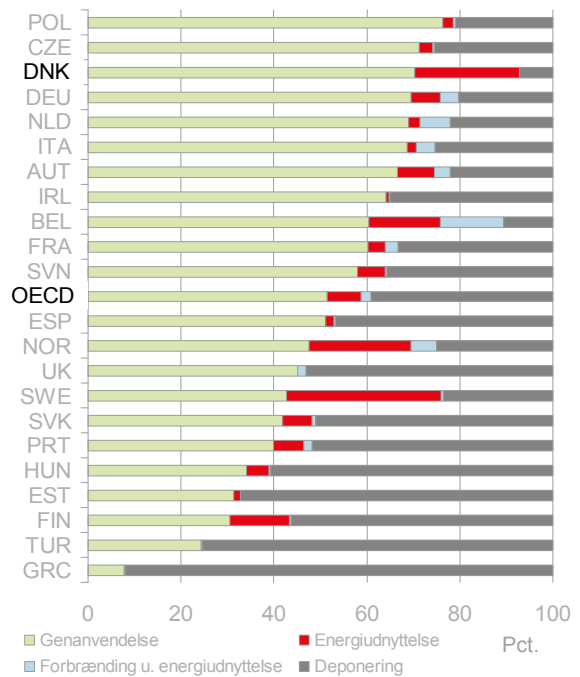

Anm.: BNP i faste priser.

Kilde: Miljøstyrelsen og Danmarks Statistik.

Danmark er imidlertid blandt de bedste OECD-lande til at håndtere og udnytte ressourcerne i affald. 70 pct. genanvendes, 23 pct. forbrændes og udnyttes til energi, og de resterende 7 pct. deponeres, hvilket er den laveste andel i OECD, se figur 5.4. De seneste 20 år har Danmark nedbragt andelen, som deponeres, væsentligt, se Factbook.

Figur 5.4 Håndtering af affald, 2008

Anm.: Behandlingsandele for den totale mængde affald. SWE er angivet uden Nordsverige, som har en relativt stor deponeringsandel pga. den intensive minedrift i regionen.

Kilde: Eurostat.

Der findes ikke gode internationalt sammenlignelige data for samlet affaldsproduktion. Der findes dog data for omfanget af kommunalt indsamlet affald, hvor Danmark set i forhold til BNP ligger lidt over gennemsnittet for OECD, se Factbook. En mere systematisk indsamling og genanvendelse af affald i Danmark kan være en del af forklaringen herfor.

Forurening af vand og luft

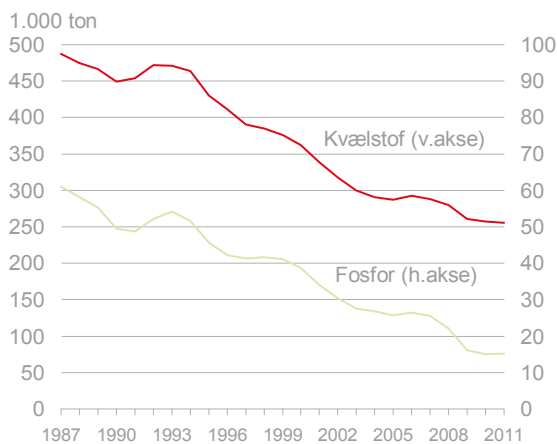
I nogle udviklingslande og lande med høj vækst har forurening fået et omfang, der i væsentlig grad hæmmer den økonomiske vækst bl.a. via den negative påvirkning af menneskers helbred. I Danmark er det ikke tilfældet. En fortsat indsats for et renere vandmiljø og reduceret luftforurening kan dog stadig være relevant.

Tilførsel af næringsstoffer kan resultere i iltvind og belaste vandmiljøet. Landbrugets overskud af kvælstof udledt til vandmiljøet er dog næsten halveret siden slutningen af 1980'erne, mens overskuddet af fosfor er

nedbragt til blot en fjerdedel af, hvad det var i slutningen af 1980'erne, se figur 5.5.

Udledning af kvælstof og fosfor til havmiljøet er ligeledes blevet nedbragt, se Factbook.

Figur 5.5 Landbrugets overskud af kvælstof og fosfor, 1987-2011

Anm.: Overskuddet udgør forskel mellem til- og fraført kvælstof og fosfor. Tre års glidende gennemsnit.
Kilde: Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet.

Ser man på behandlingshyppighed med pesticider, har den været nogenlunde konstant siden 1997, se Factbook.

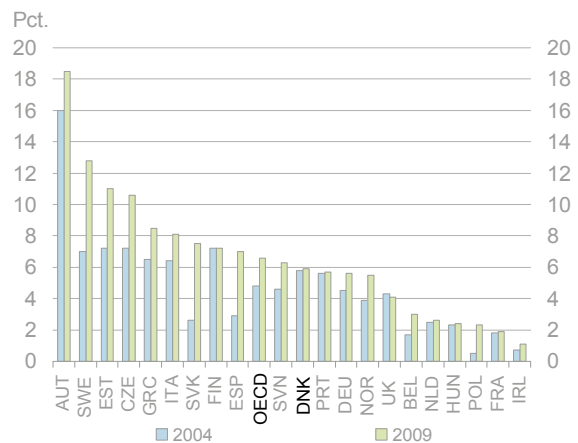
I en international sammenligning fra 2005 er forbruget af kvælstofgødning pr. kvadratkilometer landbrugsjord relativt højt i Danmark i forhold til OECD-gennemsnittet, hvorimod forbruget af pesticider er lavt, se Factbook.

International sammenligning af kvælstof og pesticider vanskeliggøres dog af forskelligt klima og forskellige jordtyper og skal ses i lyset af, at andelen af intensivt dyrket landbrugsjordsareal er relativt høj i Danmark. En mere intensiv dyrkning giver et højere udbytte, hvilket i forhold til kvælstof betyder, at en større del bindes i planterne og dermed ikke udvaskes i naturen. Det samme er tilfældet i Nederlandene, hvor anvendelsen af kvælstof dog er langt højere end i Danmark.

Ved økologisk dyrkning anvendes ikke pesticider, kunstgødning og genmodificerede organismer. Andel økologisk dyrket land-

brugsjord er således også en indikator for beskyttelse af vandmiljø. I Danmark ligger andelen af økologisk landbrugsjord på niveau med OECD-gennemsnittet, se figur 5.6.

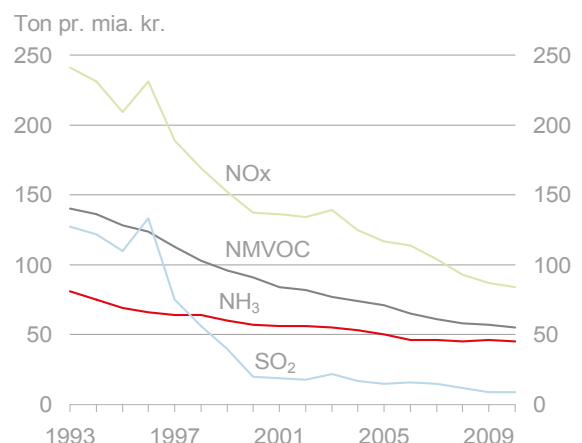
Figur 5.6 Andel af økologisk landbrugsjord, 2004 og 2009

Kilde: Eurostat.

Udledningen af en række af de væsentligste typer luftforurening er reduceret betydeligt siden 1985 og er således faldet betydeligt i forhold til BNP, figur 5.7. Dette skyldes bl.a., at udledningen fra vejtransport er nedbragt væsentligt trods en stigning i vejtrafikken, se Factbook.

Figur 5.7 Udledning pr. BNP af SO₂, NO_x, NMVOC og NH₃, 1993-2010

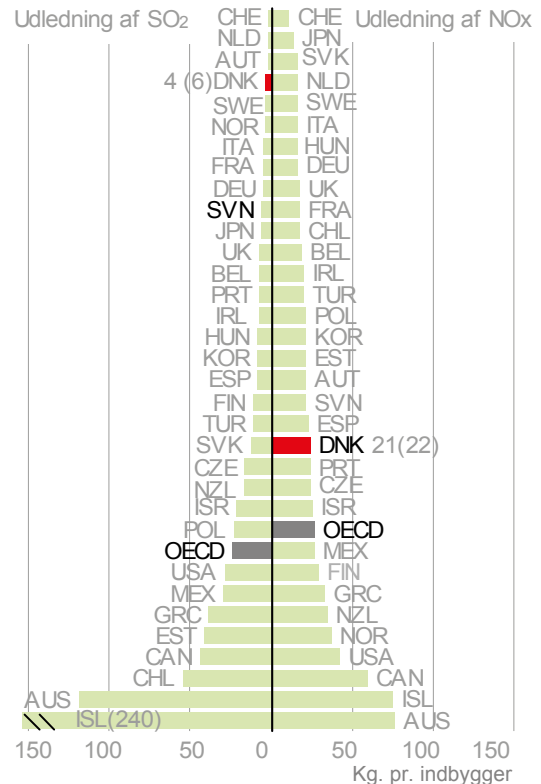

Anm.: BNP er i faste priser. Flygtige organiske forbindelser (NMVOC), kvælstofoxider (NO_x), svovldioxid (SO₂) og ammoniak (NH₃). Se Factbook for forklaringer på udviklingen.
Kilde: Nationalt Center for Miljø og Energi (DCE) og Århus Universitet.

5 Ressourcer og miljø

Danmarks udledning af SO₂ er blandt de laveste i OECD, mens udledningen af NO_x ligger på niveau med gennemsnittet, se figur 5.8.

Figur 5.8 Udledning af SO₂ og NO_x, 2009

Anm.: Data for KOR er fra 2008, CHL 2006 og MEX 2005. Tallene er inkl. foreløbige tal samt OECD-estimer. Definitioner mellem landene kan variere.
Kilde: OECD.Stat.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Vand- og naturplaner** sætter bl.a. mål for, at mængden af kvælstof langs kysterne og mængden af fosfor i søerne skal reduceres, at dyrelivet skal forbedres i vandløbene, at mere spildevand skal renses, samt at vandindvindingens påvirkning af vandløb skal reduceres.
- **Miljøteknologisk Udviklings- og Demonstrationsprogram (MUDP)**. Der er på Finansloven 2012 afsat 48 mio. kr. til at yde tilskud til virksomhedsudvikling, test og demonstration af nye miljøteknologiske løsninger.
- **CSR handlingsplanen** skal bidrage til at højne virksomheders forretningsdrevne samfundsansvar, herunder hensynet til miljø.
- **Omlægning af pesticidafgiften** hæver afgiften differentieret efter det enkelte pesticides skadesvirkning på sundhed og miljø. Der forventes et fald på ca. 40 pct. i den samlede pesticidbelastning.

Større planlagte initiativer:

- **Natur- og Landbrugskommissionen** er nedsat af regeringen og vil i foråret 2013 komme med løsningsforslag til landbrugets strukturelle og økonomiske og klima- og miljømæssige udfordringer.
- **Vækstteam for vand, bio- & miljøløsninger** er nedsat af regeringen og vil ultimo 2012 komme med anbefalinger til at skabe bedre vækstvilkår for virksomhederne på området. Regeringen følger op med en handlingsplan.
- **Økologisk Handlingsplan 2020** er iværksat af Fødevareministeriet for at fremme økologi inden for landbrugsproduktion, offentlige indkøb, innovationspartnerskaber samt i EUs landbrugspolitik.

6.	Folkeskolen	47
7.	Ungdomsuddannelser	53
8.	Videregående uddannelser	57

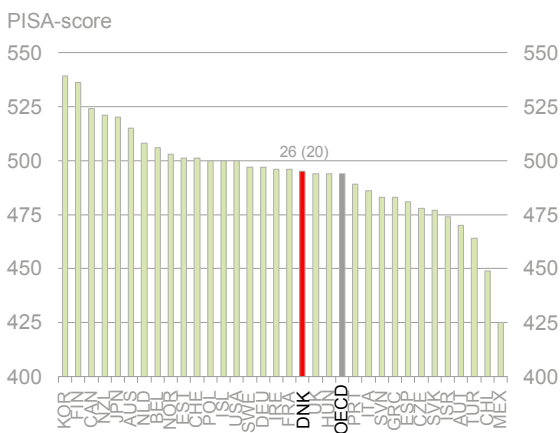

Folkeskolen³

Lønniveauet i Danmark er relativt højt, hvilket stiller krav om, at arbejdsstyrkens kompetencer skal være i top, hvis danske virksomheder skal være konkurrencedygtige. Skal arbejdsstyrkens kompetencer være i top, kræver det et uddannelsessystem af høj kvalitet, herunder at folkeskolen giver eleverne gode faglige kompetencer.

PISA-undersøgelsen i 2009 placerer danske 15-åriges læsekompetencer i midterfeltet sammenlignet med OECD-landene, se figur 6.1. Danmark ligger omkring OECD-gennemsnittet og har gjort det i hele opgørelsesperioden 2000-2009, se Factbook.

Figur 6.1 PISA-score i læsning, 2009

Kilde: OECD, PISA 2009.

I matematik og naturfag ligger Danmark ligeledes i midterfeltet, dog klarer danske elever sig lidt bedre end OECD-gennemsnittet i matematik. Danmarks relative position i matematik har været uændret siden 2000 i forhold til OECD-gennemsnittet. I naturfag har Danmark forbedret sin position fra under OECD-gennemsnittet i 2000 til samme niveau som OECD-gennemsnittet i 2009, se Factbook.

De fagligt svageste elever

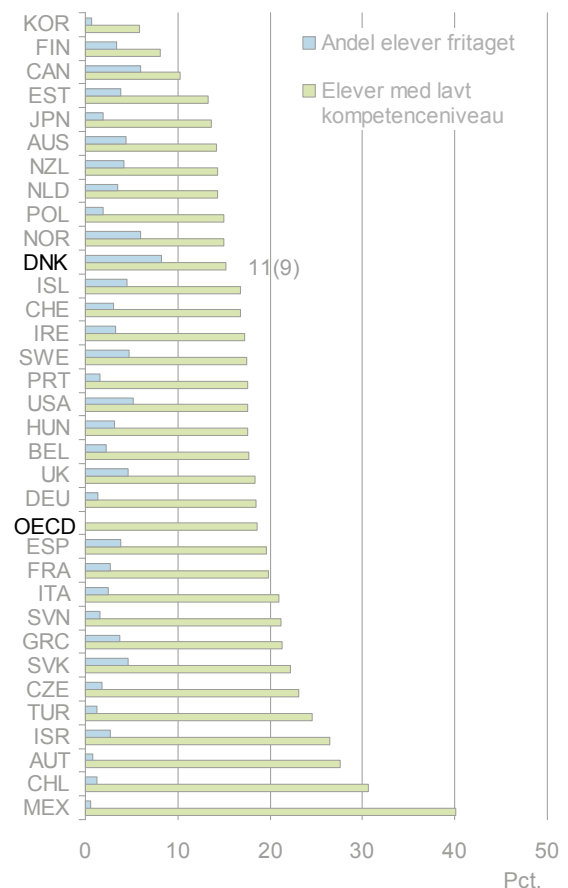
PISA-undersøgelsen giver mulighed for at inddеле eleverne efter kompetenceniveau.

³ Medmindre andet er nævnt, anvendes folkeskolen i kapitlet synonymt med grundskolen, dvs. folkeskoler, frie grundskoler og efterskoler.

En score under niveau 1 i fx læsning betyder, at eleven ikke vurderes at besidde funktionelle læsekompetencer, og eleven betegnes i det efterfølgende som en elev med lavt kompetenceniveau.

I 2009 havde 15 pct. af de danske elever lavt kompetenceniveau i læsning. Dermed er Danmark blandt den bedste tredjedel af OECD-landene, se figur 6.2.

Figur 6.2 Andel af elever med lavt kompetenceniveau i læsning, 2009

Anm.: Andel elever med en score svarende til det laveste kompetenceniveau (niveau 1) eller derunder.
Kilde: OECD, PISA 2009.

Den reelle andel af elever med lavt kompetenceniveau kan dog være højere, da opgørelsen ikke medtager de elever, som af psykiske, fysiske eller sociale årsager fritages fra PISA-undersøgelsen. Danmark har med

8 pct. den højeste fritagelsesprocent blandt OECD-landene⁴, se figur 6.2.

Selv om Danmark har en lavere andel af elever uden funktionelle læsekompetencer end mange andre lande, udgør de en stor udfordring i forhold til elevernes uddannelsesforløb, herunder at opnå målsætningen om, at 95 pct. af en årgang skal gennemføre mindst en ungdomsuddannelse.

PISA-etnisk fra 2009 viser, at 38 pct. af de tosprogede elever forlader folkeskolen uden funktionelle læsekompetencer, imens dette kun gælder for 13 pct. af de danske elever, se Factbook.

I matematik og naturfag er Danmark placeret i hhv. den bedste tredjedel og i midterfeltet i OECD med hensyn til andelen af elever med lavt kompetenceniveau, se Factbook.

Specialtilbud

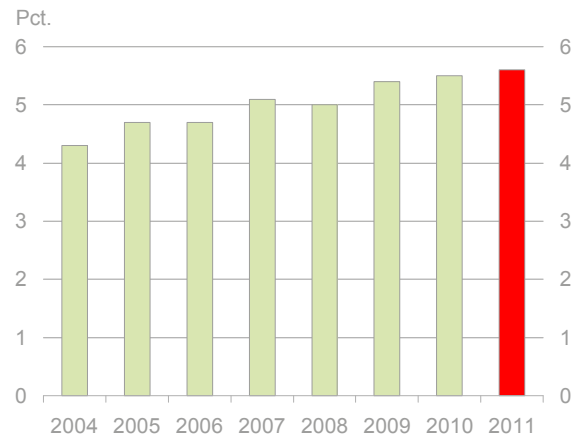
Andelen af folkeskoleelever i specialskole eller specialklasse har været stigende siden skoleåret 2003/2004 og udgjorde 5,6 pct. af eleverne i skoleåret 2010/2011, se figur 6.3. Udviklingen tyder på, at skolerne har vanskeligt ved at inkludere alle elevtyper i den normale undervisning.

Knap en tredjedel af udgifterne til den danske folkeskole går til specialtilbud. Sammenlignet med Finland og Sverige har Danmark flere elever uden for den normale undervisning.⁵

⁴ Elever fritages fra PISA-undersøgelsen, hvis eleverne ikke vurderes i stand til at gennemføre en prøve af tre timers varighed under normale forhold.

⁵ Undervisningsministeriet m.fl. 2010, Specialundervisning i folkeskolen – veje til en bedre organisering og styring.

Figur 6.3 Andel af elever i specialskole/specialklasse, 2004-2011

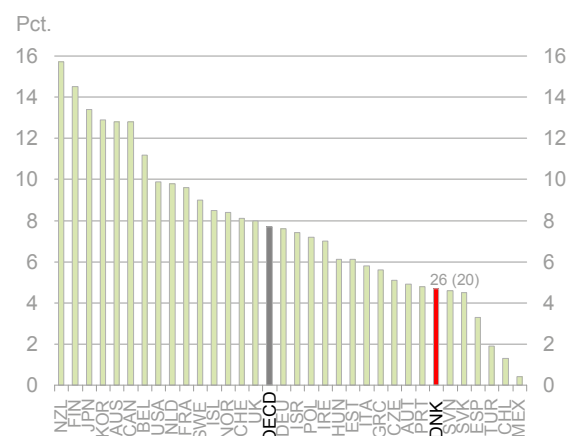

Anm.: Årstal dateret ved enden af skoleåret.
Kilde: UNI·C Statistik og Analyse.

De fagligt dygtigste elever

I Danmark opnår knap 5 pct. af en årgang et højt kompetenceniveau i læsning. Dermed er Danmark blandt de OECD-lande, der har den laveste andel af elever med højt kompetenceniveau, se figur 6.4.

Figur 6.4 Andel af elever med højt kompetenceniveau i læsning, 2009

Anm.: Andel af elever med en score svarende til det næsthøjeste og højeste kompetenceniveau (niveau 5 og 6).
Kilde: OECD, PISA 2009.

Et højt kompetenceniveau i læsning indebærer, at eleven har stærke faglige færdigheder til at fortolke, reflektere over og vurdere en tekst.

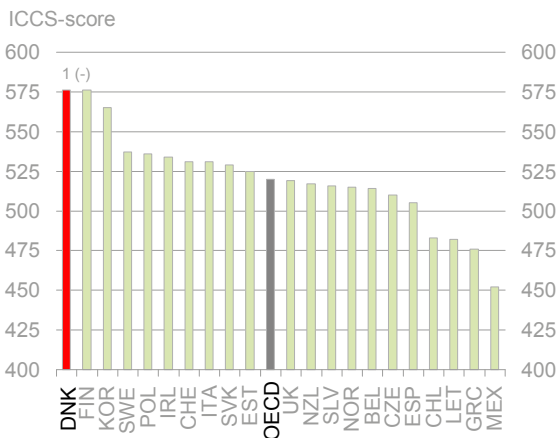
Sammenlignet med den første PISA-undersøgelse fra 2000 er andelen af dan-

ske elever med højt kompetenceniveau i læsning faldet fra ca. 8 pct. til ca. 5 pct. I matematik og naturfag ligger den danske andel med højt kompetenceniveau omkring OECD-gennemsnittet, se Factbook.

Andre færdigheder

ICCS-studiet undersøger, hvorvidt folkeskolen foruden de faglige kompetencer fremmer alsidig udvikling og forbereder eleverne på deltagelse i et demokratisk samfund. Danmark opnår sammen med Finland den højeste score af de deltagende lande i ICCS-studiet, se figur 6.5.

Figur 6.5 ICCS-score i demokratisk dannelse og samfundsforståelse, 2009

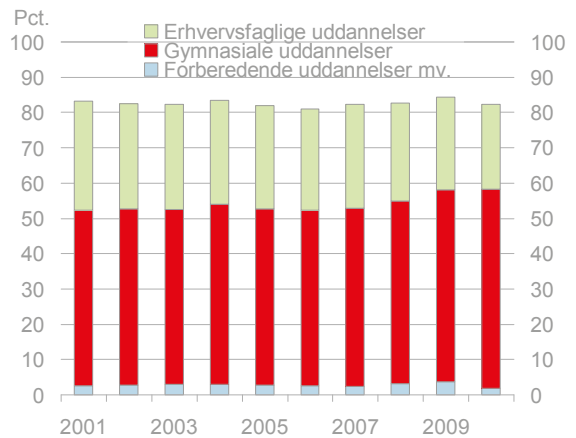
Kilde: IEA, International Civic and Citizenship Education Study (ICCS), 2009.

Lande som Finland og Korea kombinerer en høj score i PISA med en høj score i ICCS.

Elevernes videre forløb

Næsten alle danske elever tilmelder sig en uddannelse efter 9. klasse. En stor del af eleverne påbegynder dog aldrig den tilmeldte uddannelse eller falder hurtigt fra. I 2010 tilmeldte 94 pct. af de elever, som afsluttede folkeskolen, sig yderligere uddannelse, se Factbook. Andelen, som i 2010 er under uddannelse tre måneder efter afsluttet folkeskole, ligger noget lavere på ca. 82 pct., se figur 6.6.

Figur 6.6 Andel, som er i gang på videre uddannelse 3 mdr. efter folkeskolens 9. og 10. klasse, 2001-2010

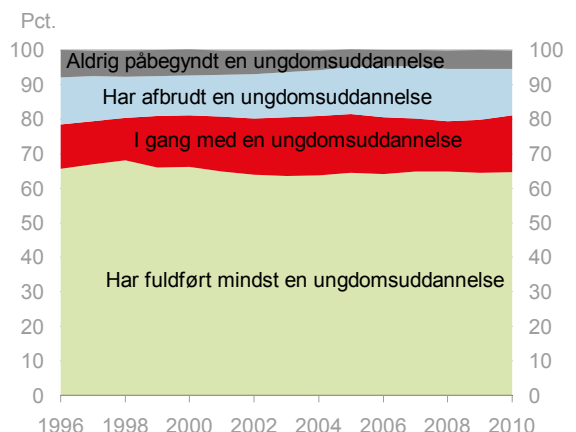
Anm.: Opgjort ekskl. elever tilmeldt eller påbegyndt 10. klasse.

Kilde: UNI-C Statistik og Analyse.

Andelen af unge, som tre måneder efter afsluttet folkeskole ikke er i gang med videre uddannelse, har været forholdsvis konstant siden 2001 og udgør ca. 18 pct. i 2010.

Fem år efter folkeskolen har ca. 19 pct. af eleverne endnu ikke påbegyndt eller gennemført mindst en ungdomsuddannelse, se figur 6.7. Danske unges uddannelsesniveau fem år efter folkeskolen er stort set uændret siden 1996.

Figur 6.7 Fem år efter folkeskolen, 1996-2010

Anm.: Årstal dateret på opgørelses tidspunktet.

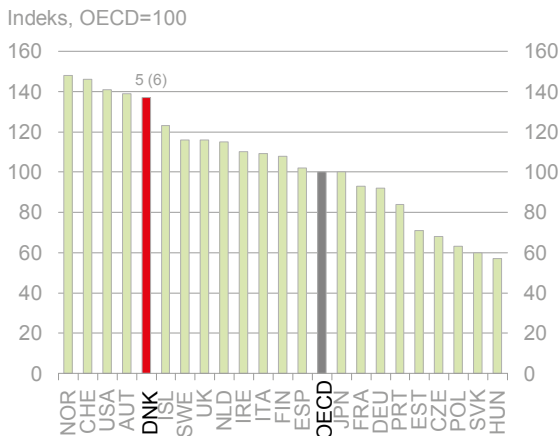
Kilde: MBU's beregninger på baggrund af data fra Danmark Statistik.

6 Folkeskolen

Udgifter til folkeskolen

Danmark er blandt de lande i OECD, som bruger flest midler pr. elev i folkeskolen, se figur 6.8.

Figur 6.8 Udgifter pr. elev, 2009

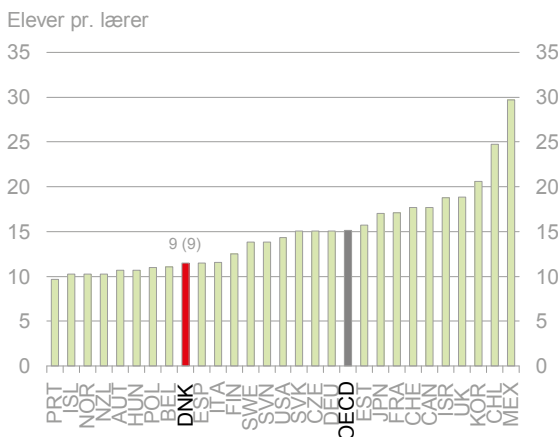

Anm.: 1.-10. klasse. Købekraftskorrigeret. Udgifter til det samlede grundskoleområde, herunder voksenuddannelse.

Kilde: OECD, Education at a Glance, 2012, Eurostat og egne beregninger.

Danmark er blandt den tredjedel af landene i OECD, hvor der er færrest elever pr. lærer i folkeskolen, se figur 6.9.

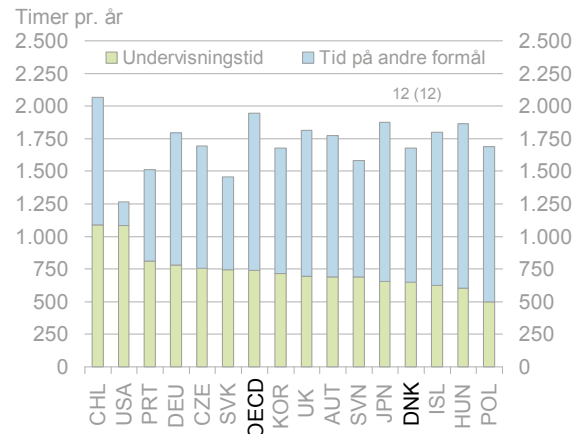
Figur 6.9 Elever pr. lærer, 2010

Kilde: OECD, Education at a Glance 2012 og egne beregninger.

Danske læreres årlige undervisningstid er ifølge OECD's opgørelsesmetode derimod blandt de laveste i OECD, se figur 6.10.

Figur 6.10 Lærernes årlige arbejdstid, 2010

Kilde: OECD, Education at a Glance 2012 og egne beregninger.

Beregninger fra OECD indikerer, at en mere effektiv udnyttelse af ressourcerne kunne hæve Danmarks PISA-score svarende til, at Danmark havde ligget i top 5 i læsning i 2009.⁶

⁶ OECD 2008, Economic Policy Reforms 2008: Going for Growth.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Aftale om reform af læreruddannelsen.** Regeringen har i juni 2012 indgået en aftale med Venstre, Konservative og Dansk Folkeparti om en ny læreruddannelse, der blandt andet skal understøtte en fagligt stærkere og mere attraktiv læreruddannelse, der matcher folkeskolens behov.
- **Forsøg med tolærerordninger.** Regeringen har iværksat et forsøgsprogram med tolærerordninger. Forsøgene skal afprøve nye veje til at sikre god inklusion og give ny viden. Resultaterne forventes offentliggjort ved udgangen af 2013.
- **Inklusion af flere elever i den almindelige undervisning.** Der er vedtaget en ny afgrænsning af specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand. Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand omfatter fremover kun støtte til børn i specialklasser og specialskoler samt støtte til børn, hvis undervisning i den almindelige klasse kun kan gennemføres med støtte i mindst ni undervisningstimer ugentligt.
- **Udviklingsprogram til styrkelse af tosprogede elevers faglighed.** Regeringen har iværksat et udviklingsprogram på 14 skoler i seks kommuner, der skal styrke tosprogede elevers faglighed.
- **Frit skolevalg bliver permanent.** Reglerne om frit skolevalg over kommunegrænser er justeret. De nye regler indebærer, at ordningen med frit skolevalg er gjort permanent og sikrer, at viden kan overføres til skoler med lignende karakteristika.
- **It-løft i folkeskolen.** Der er afsat i alt 500 mio. kr. i 2012-2015 til et it-løft i folkeskolen og 10 mio. kr. i en pulje til digitale læringsformer og pædagogik i folkeskolen.

Større planlagte initiativer:

- **Folkeskolereform.** Regeringen kommer med et udspil til en reform af folkeskolen i andet halvår 2012 med fokus på at skabe en fagligt stærk folkeskole for alle.
- **Udviklingsprogram for prøver og eksamen.** Der gennemføres i perioden 2012-2014 et toårigt udviklingsprogram for prøver og eksamen, som blandt andet indebærer, at gruppeprøve/-eksamen indføres i udvalgte fag i folkeskolen og på ungdomsuddannelserne fra skoleåret 2012/2013.

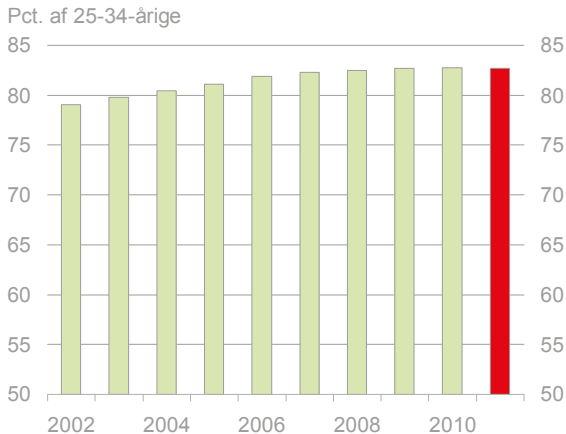

Ungdomsuddannelser

Andelen af danske unge, som har gennemført mindst en ungdomsuddannelse, steg fra 2002 til 2007, men har ligget relativt konstant de seneste år. I 2011 har godt 82 pct. af de danske 25-34-årige mindst en ungdomsuddannelse, se figur 7.1.

Figur 7.1 25-34-årige med mindst en ungdomsuddannelse, 2002-2011

Anm.: Registeroplysninger. Ekskl. indvandrere, da den seneste undersøgelse af medbragte uddannelser kun dækker personer indvandret til og med 2006.
Kilde: UNI-C Statistik og Analyse.

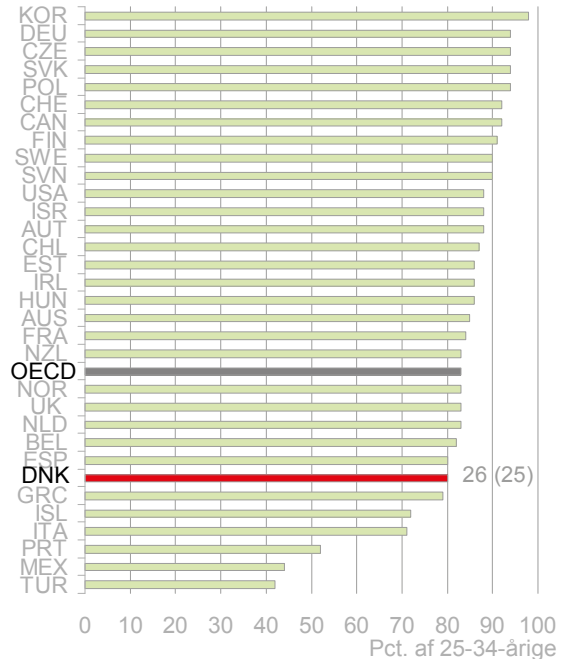
En international sammenligning af andelen af 25-34-årige med mindst en ungdomsuddannelse viser, at Danmark ligger i den nederste del blandt OECD-landene, se figur 7.2.

Opgørelsen i figur 7.2 er baseret på interviewundersøgelser, der typisk overvurderer uddannelsesniveaet. For Danmark er opgørelsen imidlertid hovedsageligt baseret på registeroplysninger, hvilket kan gøre, at uddannelsesniveaet undervurderes i forhold til andre lande. Det kan derfor ikke udelukkes, at Danmarks reelle placering er bedre, end det fremgår af figur 7.2. Med den opgørelsesmetode, der tidligere blev anvendt, var Danmark placeret i midterfeltet lige over OECD-gennemsnittet.

Uddannelsesfrafaldet i Danmark for 18-24-årige er på 9,6 pct. i 2011 og dermed under den opstillede målsætning på 10 pct. i forbindelse med Europa 2020 strategien. Det

placerer Danmark i den bedre del af midterfeltet blandt OECD-landene, se Factbook.

Figur 7.2 25-34-årige med mindst en ungdomsuddannelse, 2010

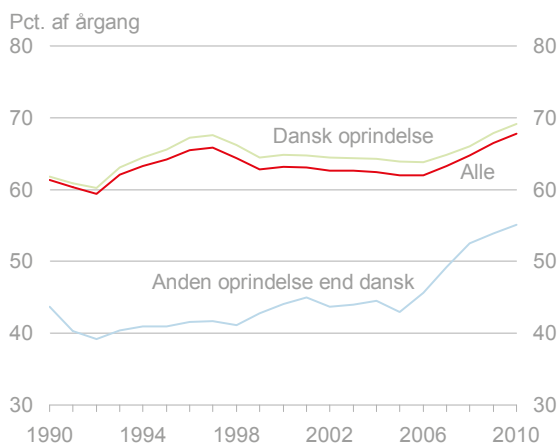
Anm.: De internationale tal er ikke fuldt sammenlignelige med de danske registeroplysninger i figur 7.1. Opgørelsesmetoden for Arbejdskraftundersøgelsen (AKU), som de internationale tal er baseret på, er ændret siden tidligere opgørelser, hvilket har medført en markant forringelse af Danmarks position relativt til de andre OECD-lande. Ændringen kan have betydning for sammenligneligheden i forhold til de internationale tal.

Kilde: OECD, Education at a Glance 2012.

Forventet andel med mindst en ungdomsuddannelse

Andelen af en årgang, som forventes at gennemføre mindst en ungdomsuddannelse inden for fem år efter 9. klasse, er steget siden 2007. I 2010 var andelen ca. 68 pct., hvilket er den hidtil højeste andel, se figur 7.3.

Figur 7.3 Forventet gennemførelse fem år efter 9. klasse, 1990-2010

Anm.: Gennemførelse af mindst en ungdomsuddannelse. Baseret på profilmodellen 2010.
Kilde: UNI-C Statistik og Analyse.

Andelen, som forventes at gennemføre en ungdomsuddannelse inden for fem år, har i hele perioden været markant lavere for unge af anden oprindelse end dansk. De senere år er spændet dog indsnævret, se figur 7.3. Forskellen kan skyldes, at elever med anden oprindelse end dansk klarer sig relativt dårligere i folkeskolen og således ikke i samme grad har opnået de nødvendige kompetencer til at gennemføre en ungdomsuddannelse, se kapitel 6.

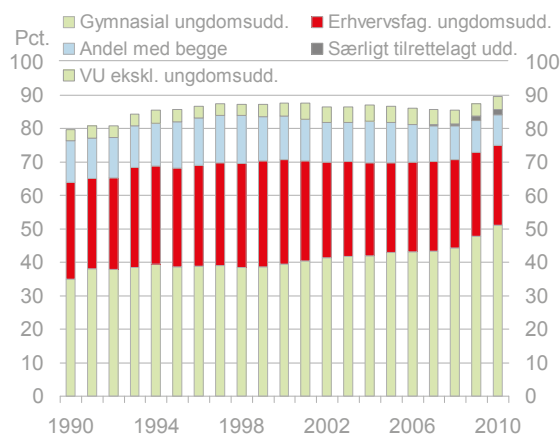
Af de elever, som forventes at gennemføre en ungdomsuddannelse inden for fem år, er størstedelen piger. Det har været tilfældet siden 1990. Andelen af piger, der forventes at gennemføre en ungdomsuddannelse inden for fem år, er ca. 9 pct.point højere end for drengene, se Factbook.

Regeringen har som målsætning, at 95 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre mindst en ungdomsuddannelse. På nuværende tidspunkt er det kun ca. 90 pct. af de elever, som afsluttede 9. klasse i 2010, som forventes at gennemføre mindst en ungdomsuddannelse inden for 25 år. Det er den hidtil højeste andel i måleperioden og en vækst på 2 pct.point siden 2009, se figur 7.4. De seneste års fremgang skyldes blandt andet en øget søgning til de gymnasiale ungdomsuddannelser, samtidig med at

gennemførelsesprocenten har været svagt stigende, se Factbook.

Andelen af en ungdomsårgang, som forventes at gennemføre både en gymnasial og en erhvervsfaglig uddannelse, fortsætter den faldende tendens fra de senere år og udgør i 2010 godt 9 pct. Det svarer til ca. 5.500 personer, se figur 7.4. Et fald i antallet af dobbelte ungdomsuddannelser reducerer ressourceforbruget i uddannelsessektoren og giver de unge mulighed for at opnå beskæftigelse tidligere.

Figur 7.4 Forventet gennemførelse 25 år efter 9. klasse, 1990-2010

Anm.: Baseret på profilmodellen 2010. Den samlede andel af befolkningen med en gymnasial/erhvervsfaglig ungdomsuddannelse udgøres af den angivne andel samt andelen med begge.
Kilde: UNI-C Statistik og Analyse.

De seneste års økonomiske krise kan have bidraget til væksten i andelen af unge, som gennemfører en ungdomsuddannelse.

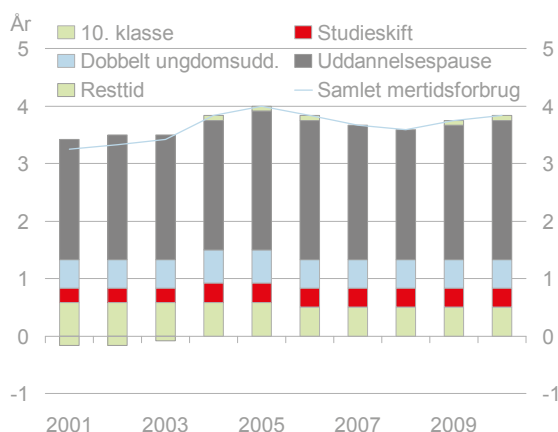
Ekstra tidsforbrug

Eleverne på erhvervsuddannelserne gennemfører i gennemsnit deres første erhvervskompetencegivende uddannelse tre år og ni måneder senere, end hvis de havde taget den direkte vej efter 9. klasse. Størstedelen af forsinkelsen udgøres af uddannelsespause, dobbelt ungdomsuddannelse og 10. klasse.

Mertidsforbruget er steget siden 2008, hvor eleverne i gennemsnit brugte tre år og syv måneder ekstra, se figur 7.5. En del af stigningen skyldes formentlig den økonomiske

krise, som har medført, at flere ældre har søgt ind på erhvervsuddannelserne. Elever, der færdiggør en erhvervsuddannelse, er i gennemsnit 28 år ved færdiggørelsestidspunktet.

Figur 7.5 Ekstra tidsforbrug for erhvervsfaglige uddannelser, 2001-2010

Anm.: Baseret på profilmodellen 2010. Uddannelsespause er fx arbejde og rejseaktivitet. Resttid omfatter hovedsageligt tidsforbrug ud over den normerede studietid. Resttid kan være negativ som følge af merit. Se Factbook for en nærmere beskrivelse af profilmodellen.

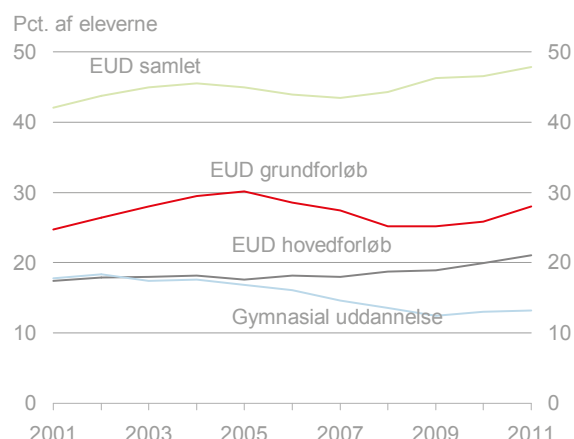
Kilde: UNI-C Statistik og Analyse.

Frafald

Næsten alle unge påbegynder en ungdomsuddannelse. Frøfald er derfor en væsentlig årsag til, at ca. 10 pct. af en ungdomsårgang i 2010 ikke forventes at gennemføre mindst en ungdomsuddannelse. Problemet er mindst på de gymnasiale uddannelser, hvor ca. 13 pct. faldt fra i 2011. Frøfaldet var aftagende fra 2001 til 2009 for herefter at stige svagt indtil 2011, se figur 7.6.

På de erhvervsfaglige ungdomsuddannelser falder ca. 28 pct. af de unge fra i løbet af grundforløbet og 21 pct. i løbet af hovedforløbet, se figur 7.6. Desuden vil 40 pct. af dem, som fuldfører et grundforløb, ikke være i gang med hovedforløbet inden for 15 måneder. Det betyder, at ca. 48 pct. af de elever, som påbegynder en erhvervsfaglig uddannelse, falder fra. Frøfaldet for de erhvervsfaglige uddannelser er steget siden 2007.

Figur 7.6 Frøfald på ungdomsuddannelserne, 2001-2011

Anm.: Frøfald defineres som andelen, der er påbegyndt en uddannelse et givent år, og ikke forventes at fuldføre. Afbrud med efterfølgende start inden 15 mdr. på samme uddannelsesgruppe regnes ikke som frøfald. EUD-hovedforløb mv. omfatter også egu og øvrige erhvervsuddannelser. Samlet frøfald fra EUD-uddannelserne består af frøfald på grund- og hovedforløb samt frøfald i overgang mellem grund- og hovedforløb. Derudover er det muligt at påbegynde et hovedforløb uden et grundforløb.

Kilde: UNI-C Statistik og Analyse.

Frøfaldet på erhvervsuddannelserne skal ses i lyset af, at hver sjette af de 16½-årige elever på erhvervsuddannelserne vurderes at være uden funktionelle læsekompetencer. Til sammenligning gjorde dette sig gældende for under 1 pct. af gymnasieeleverne i samme aldersgruppe.⁷

Frøfaldet på erhvervsuddannelserne er især stort for unge af anden oprindelse end dansk. For denne gruppe har frøfaldsprocenten i perioden 2001-2011 ligget mellem 54 pct. og 60 pct., se Factbook.

Praktikpladser

En del af frøfaldet på erhvervsuddannelserne kan skyldes manglende praktikpladser. Det danske vekseluddannelsessystem er konjunkturfølsomt, og det kan derfor i nedgangsperioder være vanskeligt at sikre praktikpladser til alle.

⁷ Egelund (2008), "PISA og ungdomsuddannelserne", tabel 4.4, side 36.

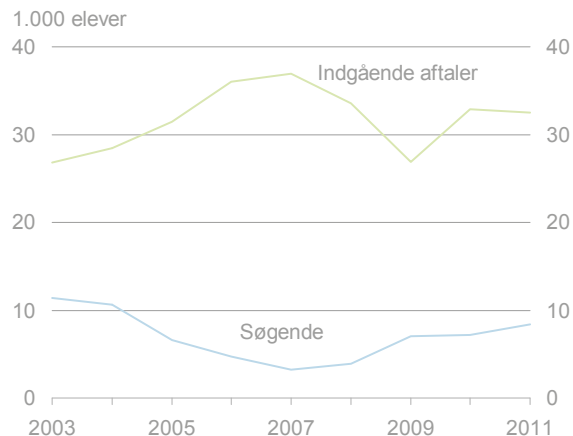
7 Ungdomsuddannelser

Der blev i 2011 indgået ca. 32.500 nye uddannelsesaftaler, så der samlet set var ca. 57.600 igangværende aftaler, se figur 7.7.

Antallet af indgåede uddannelsesaftaler faldt mellem 2007 og 2009. Faldet blev delvist opvejet af en positiv udvikling fra 2009 til 2010. Fra 2010 til 2011 har niveauet stort set været uændret.

Antallet af aktivt praktikpladssøgende har været stigende siden 2007 til ca. 8.400 i udgangen af 2011, se figur 7.7. Antallet af praktikpladssøgende er i 2011 på niveau med antallet i 2004/2005.

Figur 7.7 Indgåede aftaler og praktikpladssøgende, 2003-2011

Anm.: Indgåede aftaler i løbet af året (ekskl. elever på social- og sundhedsuddannelser). Søgende er opgjort ultimo året og er inkl. elever i skolepraktik. Data er ekskl. sosu og pædagogisk grunduddannelse (pgu) og inkl. landbrugsuddannelser fra og med juli 2008. Grundet ændringer i opgørelsen af praktikpladssøgende pr. 1. april 2005 er en del af faldet fra 2004 til 2005 teknisk begrundet.

Kilde: UNI-C Statistik og Analyse.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Praktikpladser på erhvervsuddannelserne.** I forbindelse med finansloven for 2012 blev der afsat i alt 2,6 mia. kr., hvoraf 2,3 mia. stammer fra en forøgelse af AER-bidraget, til at skabe 10.400 ekstra praktikpladser i forhold til 2009-niveau.
- **Styrkelse af erhvervsuddannelserne.** I forbindelse med finansloven for 2012 blev det aftalt at afsætte 245 mio. kr. i perioden 2012-2015 for at forbedre kvaliteten af undervisningen og reducere frafaldet. Desuden er vilkårene for elever i skolepraktik forbedret ved en forhøjelse af skolepraktikydelsen for hjemmeboende elever over 18 år, så ydelsen får samme niveau som før Genopretningspakken.
- **Fleksibelt klasseloft på 28 elever i gymnasierne.** I maj 2012 vedtog Folketinget at indføre et fleksibelt klasseloft på 28 elever på de gymnasiale fuldtidsuddannelser. Det fleksible klasseloft skal skabe et forbedret rum for både læring og undervisningsmiljø på skolerne.
- **Kompetencebevis fra produktionsskolen.** I marts 2012 vedtog Folketinget, at unge, der har gennemført et produktionsskoleforløb, får ret til at få et bevis fra skolen på de kompetencer, de har opnået i forløbet, herunder meritgivende kombinationsforløb og eventuel praktik.

Større planlagte initiativer:

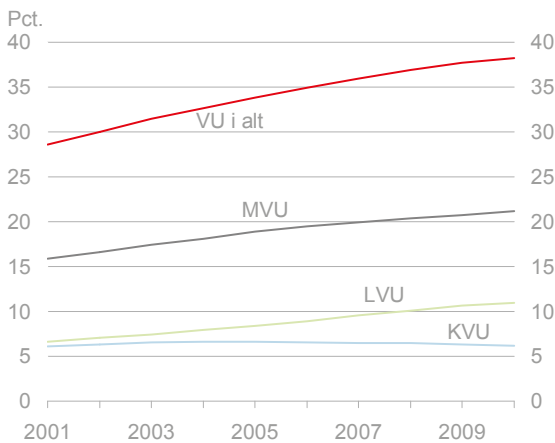
- **Ministerudvalg for ungdomsuddannelserne.** Udvalget skal sikre, at flere unge gennemfører en ungdomsuddannelse. Udvalget skal bl.a. arbejde med nedbringelse af frafaldet på erhvervsuddannelserne og sikre, at der er et højt fagligt niveau, der er relevant i forhold til arbejdsmarkedets behov og videregående uddannelser.
- **Ny fleksuddannelse.** Regeringen vil etablere en ny fleksuddannelse til unge, der ikke har forudsætninger for at gennemføre en almindelig ungdomsuddannelse.
- **Erhvervsuddannelsesudvalg.** Regeringen har nedsat et erhvervsuddannelsesudvalg med arbejdsmarkedets parter, der blandt andet skal fremlægge anbefalinger til, hvordan der skabes en langsigtet og holdbar løsning på praktikpladsområdet, og sikres øget kvalitet i erhvervsuddannelserne.

Videregående uddannelser

Andelen af 25-34-årige danskere med en videregående uddannelse har været stigende siden 2001. I 2010 havde 38 pct. af de 25-34-årige en videregående uddannelse. Andelen er steget med ca. 10 pct.point siden 2001, se figur 8.1.

Stigningen skyldes vækst i andelen med lange og mellemlange videregående uddannelser, mens andelen med en kort videregående uddannelse har ligget stabilt, se figur 8.1.

Figur 8.1 25-34-årige med en videregående uddannelse, 2001-2010

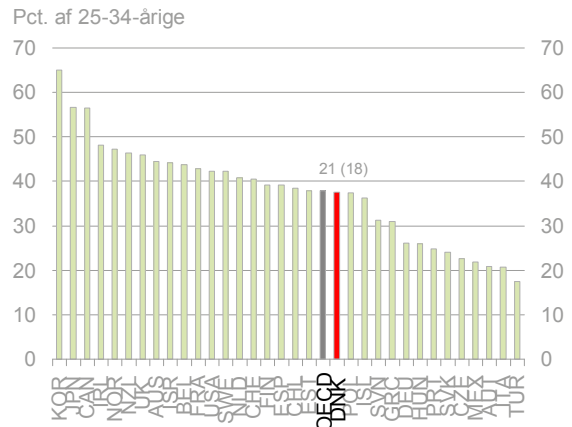
Anm.: Registeroplysninger. Ekskl. indvandrere, da det ikke er muligt fuldt ud at belyse denne gruppes uddannelsesniveau. MVU er inkl. universitetsbachelor. Kilde: Uddannelsesministeriets beregninger på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

I international sammenligning placerer Danmark sig i den midterste del af feltet lige under OECD-gennemsnittet, når det gælder andelen af 25-34-årige med en videregående uddannelse. Danmarks relative placering er faldet tre pladser siden 2009, se figur 8.2.

Opgørelsen i figur 8.2. er baseret på interviewundersøgelser, der typisk overvurderer uddannelsesniveauet. For Danmark er opgørelsen imidlertid hovedsageligt baseret på registeroplysninger, hvilket kan gøre, at uddannelsesniveauet undervurderes i forhold til andre lande. Det kan derfor ikke udelukkes, at Danmarks reelle placering er bedre, end det fremgår af figur 8.2. Med den opgørelsesmetode, der tidligere blev anvendt, var Danmark placeret som niende

bedste OECD-land noget over OECD-gennemsnittet.

Figur 8.2 25-34-årige med en videregående uddannelse, 2010

Anm.: De internationale tal er ikke fuldt sammenlignelige med de danske registeroplysninger i figur 8.1. Opgørelsesmetoden for Arbejdskraftundersøgelsen (AKU), som de internationale tal er baseret på, er ændret siden tidligere opgørelser, hvilket har medført en markant forringelse af Danmarks position relativt til de andre OECD-lande. Ændringen kan have betydning for sammenligneligheden i forhold til de internationale tal.

Kilde: OECD, Education at a Glance 2012.

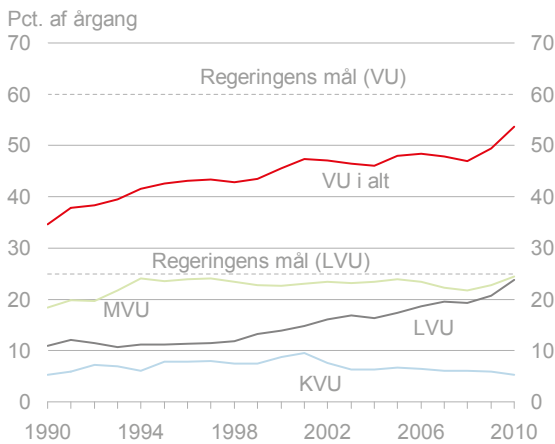
Forventet andel med videregående uddannelse

Det forventes, at andelen med en videregående uddannelse fortsat vil stige givet det nuværende uddannelsesmønster.

Af de elever, som afsluttede 9. klasse i 2010, forventes knap 54 pct. at afslutte en videregående uddannelse inden for 25 år, se figur 8.3. Andelen er den hidtil højeste og kun ca. 6 pct.point fra regeringens målsætning om, at 60 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre en videregående uddannelse. Andelen er vokset med ca. 19 pct.point siden 1990.

8 Videregående uddannelser

Figur 8.3 Forventet gennemførelse 25 år efter 9. klasse, 1990-2010

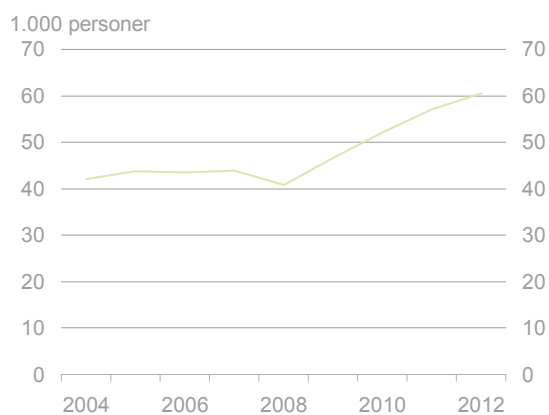
Anm.: Baseret på profilmodellen 2010. MVU er inkl. universitetsbachelor. Kilde: UNI-C Statistik og Analyse.

Det er især andelen, der tager en lang videregående uddannelse, der forventes at stige, se figur 8.3.

Tilbud om uddannelse

Der har i 2008-2011 været en markant stigning i antallet af tilbudte studiepladser på de videregående uddannelser. I 2012 blev ca. 60.500 studerende tilbudt plads på en videregående uddannelse, se figur 8.4.

Figur 8.4 Antal tilbudt optag pr. 30 juli på videregående uddannelse, 2004-2012

Kilde: Den Koordinerede Tilmelding, KOT.

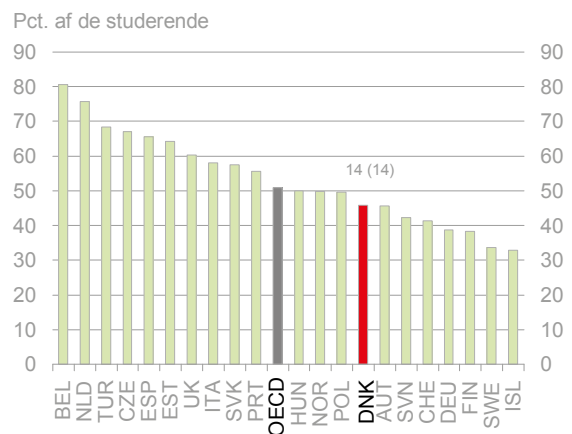
Den økonomiske krise har formentlig bidraget til væksten i antallet af tilbudte studiepladser på de videregående uddannelser.

Det skyldes, at økonomisk nedgang påvirker de unges alternative jobmuligheder, og derfor øger deres økonomiske incitament til at uddanne sig.

Alder ved færdiggørelse

I Danmark er 46 pct. af de unge, som afslutter en videregående uddannelse, 25 år eller yngre. Til trods for at andelen er steget fra 38 pct. i 2006, er Danmark fortsat blandt de OECD-lande, der har den laveste andel af studerende, som er 25 år eller yngre, når de afslutter deres videregående uddannelse, se figur 8.5.

Figur 8.5 25 år eller yngre ved færdiggørelse, 2009

Anm.: Tallene dækker kun europæiske OECD-lande. Vedrører første gennemførte videregående uddannelse, herunder universitetsbacheloruddannelser. Kilde: Eurostat og egne beregninger.

Ekstra tidsforbrug

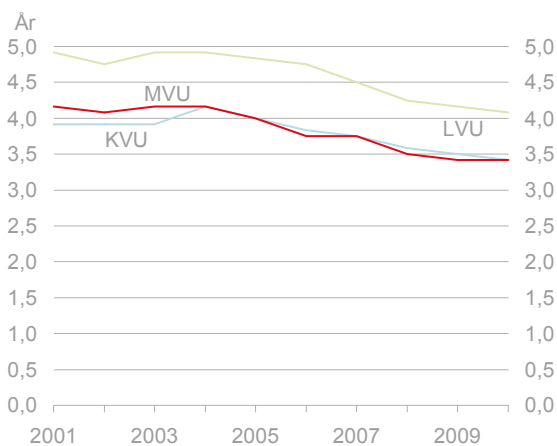
En af årsagerne til danske studerendes høje alder ved afslutning af en videregående uddannelse er de studerendes ekstra tidsforbrug, inden uddannelsen færdiggøres.

I 2010 brugte danske studerende i gennemsnit godt fire år mere på at tage en lang videregående uddannelse, end hvis de var gået den direkte vej fra 9. klasse. For mellemlange og korte videregående uddannelser var det ekstra tidsforbrug ca. 3,4 år, se figur 8.6. Siden 2001 er det ekstra tidsforbrug dog faldet med 0,8 år på de lange videregående uddannelser. Der er ligeledes sket et fald for de mellemlange og korte videregående uddannelser.

Den største del af det ekstra tidsforbrug skyldes uddannelsespause for alle tre typer af videregående uddannelser. For lange videregående uddannelser er resttid (primært studietidsforlængelse) derudover en væsentlig faktor.

Figur 8.6 Forventet ekstra tidsforbrug, 2001-2010

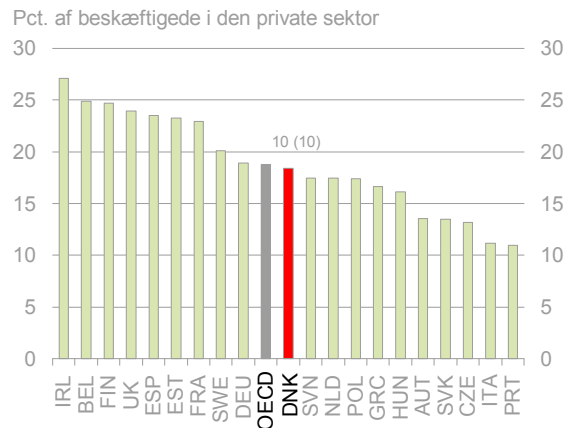

Anm.: Baseret på profilmodellen 2010. Mertidsforbrug består af 10. klasse, dobbelt ungdomsuddannelse, uddannelsespause, studieskift og resttid.
Kilde: UNI-C Statistik og Analyse.

Adgang til kvalificeret arbejdskraft

Den forventede effekt på den økonomiske vækst af et stigende uddannelsesniveau afhænger blandt andet af, hvor mange unge der vælger videregående uddannelser rettet mod det private erhvervsliv. I Danmark ligger andelen af højtuddannede i den private sektor med 18 pct. lige under OECD-gennemsnittet og noget under de højst placerede lande, se figur 8.7.

Figur 8.7 Andel af højtuddannede i den private sektor, 2010

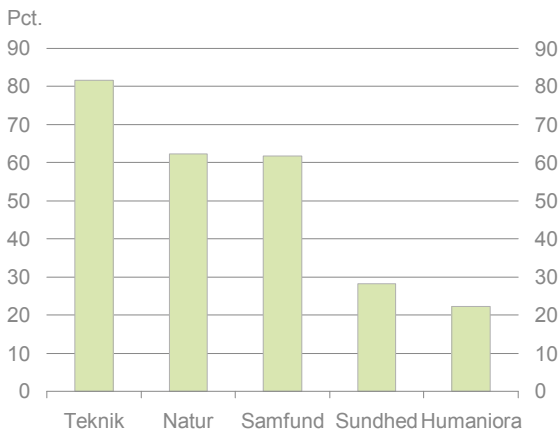
Anm.: Tallene dækker kun europæiske OECD-lande.
Kilde: Specialkørsel, Eurostat (Labour Force Survey).

Når andelen ikke er højere på trods af et generelt højt uddannelsesniveau i Danmark, skyldes det, at mange af de højtuddannede i Danmark er beskæftiget i den offentlige sektor, se Factbook.

I Danmark er det specielt de uddannede inden for teknik, natur og samfundsfag, som beskæftiges i den private sektor, hvorimod kun en lille andel af de uddannede inden for sundhed og humaniora beskæftiges i den private sektor, se figur 8.8. Andelen af højtuddannede i den private sektor inden for sundhed skal ses i lyset af, at sundhedsvæsenet i Danmark primært er offentligt.

8 Videregående uddannelser

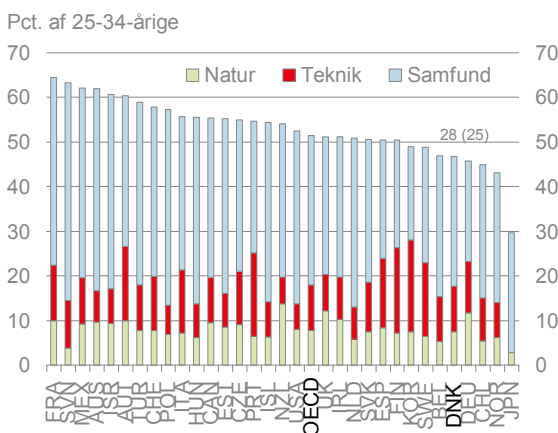
Figur 8.8 Højtuddannede inden for fagområder i den private sektor, 2010

Anm.: Uddannede fra videregående uddannelser. Nogle uddannelser, bl.a. politi, forsvar og videreuddannelse er ikke kategoriseret i et hovedområde. Kilde: Uddannelsesministeriets beregninger på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Blandt OECD-landene har Danmark en relativt lav andel af nyuddannede i natur, teknik og samfundsvidenskab, se figur 8.9.

Figur 8.9 Uddannede inden for natur, teknik og samfundsvidenskab, 2009

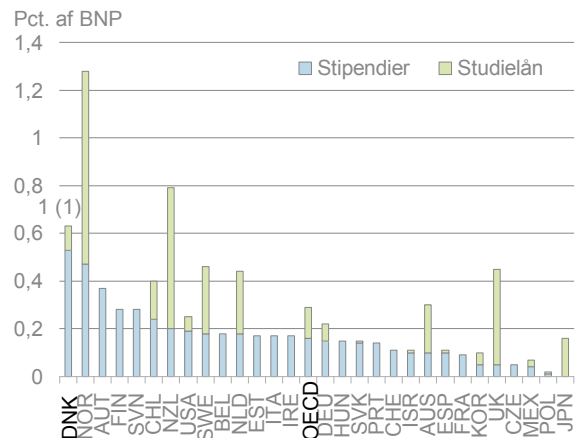

Anm.: Uddannede inden for MVU og LVU. Kilde: OECD.stat.

Økonomisk incitament til uddannelse

Danske studerende får internationalt set høje stipendier under uddannelse. I Danmark svarer udgifterne til stipendier til ca. 0,5 pct. af BNP, hvilket er den største andel i OECD, se figur 8.10.

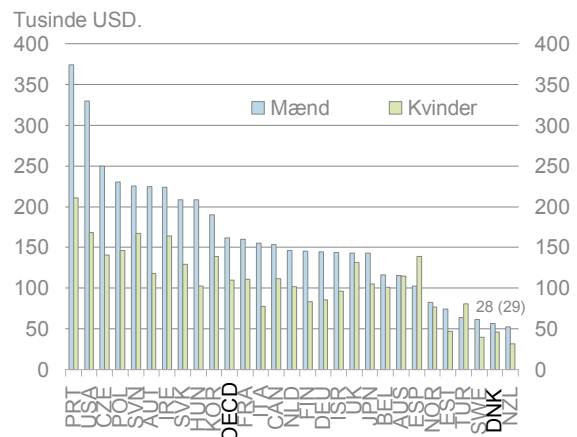
Figur 8.10 Uddannelsesstøtte, 2008

Anm.: Stipendier og studielån til videregående uddannelser. Der anvendes 2008-data, da oplysningerne for 2009 er mangelfulde vedr. studielån. Kilde: OECD, Education at a Glance 2011.

Sammenlignet med studerende i andre OECD-lande har danske studerende udsigt til et relativt lille privatøkonomisk afkast af deres uddannelse, når der ses bort fra SU, se figur 8.11.

Figur 8.11 Privatøkonomisk afkast af videregående uddannelse, 2008

Anm.: Købekraftskorrigerede USD. Ekskl. stipendier under uddannelse. Kilde: OECD, Education at a Glance 2012.

De høje danske stipendier under uddannelse og det beskedne økonomiske afkast kan give danske unge mindre økonomisk incitament til at færdiggøre uddannelsen.

Tidligere opgørelser viser, at medtages SU i det privatøkonomiske afkast, placerer Danmark sig omkring OECD-gennemsnittet, se

Factbook. Det samlede incitament til at uddanne sig er dermed på niveau med gen-

nemsnittet, selvom det privatøkonomiske afkast efter endt uddannelse er relativt lavt.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Sammenhængsredegørelse.** Redegørelsen kommer med en række konkrete bud på, hvad regeringen vil arbejde på for at understøtte udviklingen mod et endnu mere sammenhængende videregående uddannelses-system i de kommende år.
- **Genindførelse af gruppeprøver.** Regeringen vil give institutionerne frihed til selv at fastsætte rammerne for gruppeprøver for de enkelte uddannelser i studieordningerne.
- **Gratis suppleringskurser.** Der er afsat 9 mio. kr. i 2012 til en midlertidig overgangsordning, der fjerner delta-gerbetaling for studerende på suppleringskurser mellem bachelor- og kandidatuddannelser.
- **Finansiering af forhøjet uddannelsesaktivitet på universiteterne.** Regeringen aftalte som led i finanslovs-aftalen for 2012 med Enhedslisten at afsætte nye uddannelsesmidler til finansiering af forhøjede uddannel-sesaktiviteter på universiteterne.
- **Handlingsplan for nedbringelse af sagsbehandlingstiderne på SU-området.** Handlingsplanen indebærer øget brug af it og selvbetjeningsløsninger.
- **Mere frihed ved fordeling af studiepladser på universiteterne.** Universiteterne har fået mere frihed ved fastlæggelse af fordelingen af studiepladser mellem kvote 1 og kvote 2 på bacheloruddannelserne.
- **Reform af læreruddannelsen.** Adgangskravet til uddannelsen hæves, og kravene til de enkelte fagområder skærpes. Uddannelsen skal i højere grad bygge på praksisrelevant og evidensbaseret viden, ligesom entre-prenørskab fremover vil blive en integreret del af alle relevante undervisningsfag.

Større planlagte initiativer:

- **Tidligere færdig.** Et udvalg skal komme med forslag til, hvordan uddannelses- og SU-systemet kan tilrette-lægges, så unge bliver tidligere færdige med uddannelserne, og kommer hurtigere ud på arbejdsmarkedet.
- **Ministerudvalg for videregående uddannelser.** Udvalget skal bidrage til, at regeringens uddannelsesmål-sætninger om, at mindst 60 pct. af en ungdomsårgang gennemfører en videregående uddannelse og mindst 25 pct. en lang videregående uddannelse, bliver indfriet frem mod 2020.
- **Nyt fælles akkrediteringssystem for videregående uddannelser.** Det nye system skal bidrage til at højne kvaliteten i de videregående uddannelser og sikre større sammenhæng i udbuddet af nye uddannelser i for-hold til samfundsøkonomiske behov.
- **Finanslovsforslaget for 2013.** Der lægges op til en økonomisk flerårsaftale om basisforskningsmidler for mere end 25 mia. kr. Aftalen skal give universiteterne mulighed for at langtidsplanlægge grundforskningen og sikre forskningsbaseret undervisning på højeste niveau. Der er over de kommende tre år afsat 1 mia. kr. til at styrke kvaliteten på erhvervsakademier og professionshøjskoler gennem øget videnbaseret og forskning. Ta-xameterforhøjelsen på humaniora og samfundsvidenskab på universiteterne videreføres.

9. Virksomhedernes forskning, innovation og markedsmodning	65
10. Offentlig forskning og universiteter	69
11. Iværksættere og vækstvirksomheder	73

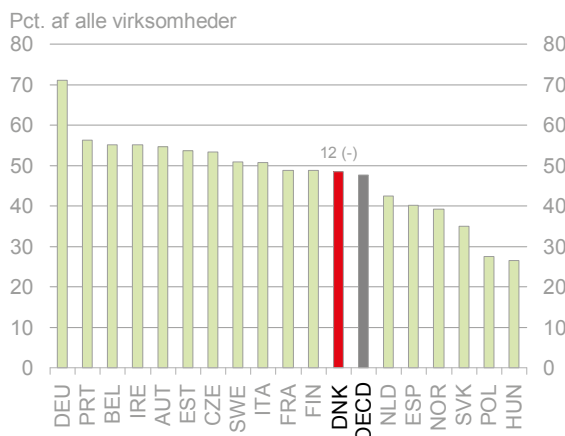

Innovation

Innovation er en vigtig drivkraft for vækst. Når virksomheder indfører nye produkter, arbejdsprocesser, organisationsformer og markedsføringsmetoder, kan det være med til at øge indtjeningen og sænke produktionsomkostningerne.

Knap halvdelen af de danske virksomheder har inden for de seneste tre år været innovative. Dermed placerer Danmark sig i midterfeltet blandt en række sammenlignelige lande, se figur 9.1.

Figur 9.1 Innovative virksomheder, 2008

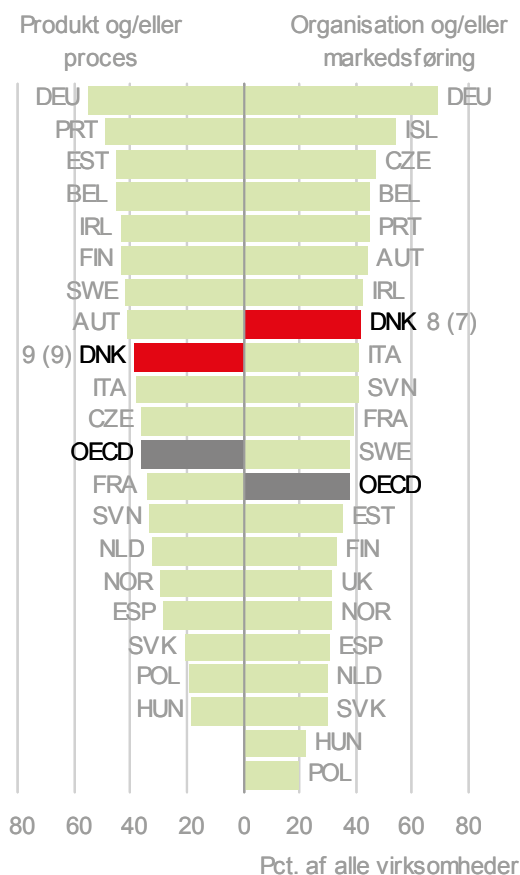
Anm.: Andel virksomheder med mindst ti ansatte, der har indført produkt-, proces-, organisations- og/eller markedsføringsinnovation i 2006-2008.

Kilde: Eurostats Community Innovation Survey.

Andelen af innovative virksomheder i de enkelte lande svinger erfaringsmæssigt fra år til år. Set i det lys er forskellen til de bedste lande, bortset fra Tyskland, begrænset.

Innovation opdeles traditionelt i produkt- og/eller procesinnovation (PP) og organisations- og/eller markedsføringsinnovation (OM). Ser man på de to typer af innovation hver for sig, ligger Danmark over OECD-gennemsnittet, men uden for top 5, se figur 9.2.

Figur 9.2 Innovative virksomheder efter innovationstype, 2008

Anm.: Andel virksomheder med mindst ti ansatte, der har indført henholdsvis produkt- og/eller procesinnovation samt organisations- og/eller markedsføringsinnovation i 2006-2008.

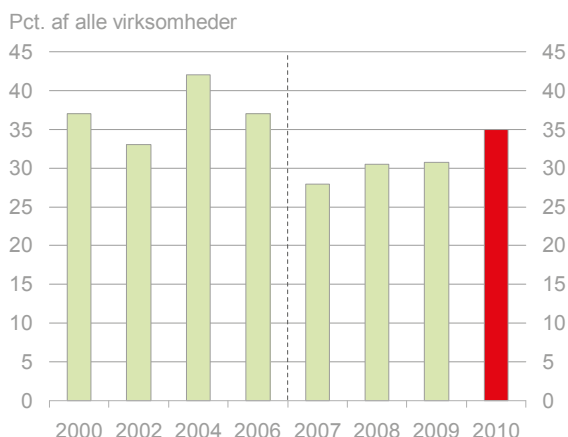
Kilde: Eurostats Community Innovation Survey.

Danmark ligger dermed relativt bedre placeret, når man kigger på de to innovationsformer hver for sig, end når man kigger samlet set på innovation. Det skyldes, at forholdsvis mange af de danske, innovative virksomheder har udført begge former for innovation, mens der i en række andre lande er flere virksomheder, der kun har udført den ene eller den anden type innovation.

Andelen af danske virksomheder, der angiver at have indført et nyt produkt og/eller en ny proces, steg i 2010 til 35 pct. fra godt 30 pct. i de to foregående år. Andelen har de seneste ti år generelt ligget mellem 30-40 pct., se figur 9.3.

9 Virksomhedernes forskning, innovation og markedsmodning

Figur 9.3 Produkt- og/eller procesinnovative virksomheder, 2000-2010

Anm.: Andel virksomheder, der har indført produkt- og/eller procesinnovation inden for de seneste tre år. Fx angiver tallet for 2010 andelen af virksomheder, der har indført innovation i 2008-2010. Den stiplede linje indikerer databrud. Data er ikke direkte sammenligneligt med figur 9.2.

Kilde: Dansk Center for Forskningsanalyse, CFA, og Danmarks Statistik.

Innovation fremmer produktivitet

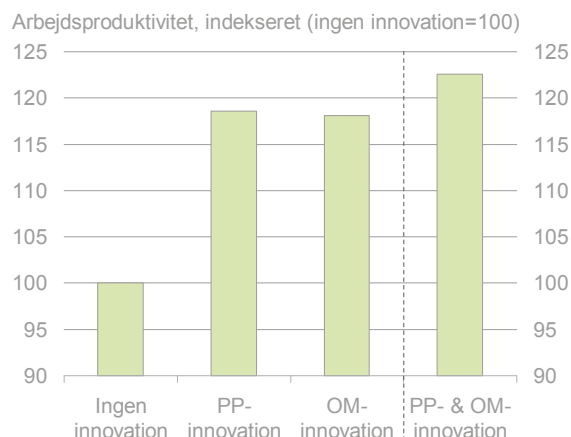
Innovative virksomheder har generelt en højere produktivitet. Det gælder især for virksomheder, der kombinerer flere former for innovation, fx når virksomheder udvikler nye produkter og samtidig markedsfører dem på nyskabende måder.

Virksomheder, der har indført *mindst én* af to typer af innovation – PP- og OM-innovation – har i gennemsnit en arbejdsproduktivitet, der er 18-19 pct. højere end ikke-innovative virksomheder. Gruppen af virksomheder, der *alene* har indført én af de to typer af innovation, har dog ikke en højere gennemsnitlig arbejdsproduktivitet end virksomheder, der slet ikke har indført innovation.⁸

Virksomheder, der har indført begge former for innovation, er i gennemsnit knap 23 pct. mere produktive end ikke-innovative virksomheder, se figur 9.4.

⁸ Der er relativt få virksomheder, der alene har indført én form for innovation. Den gennemsnitlige produktivitet for disse virksomheder er derfor behæftet med en vis statistisk usikkerhed.

Figur 9.4 Innovation og produktivitet, 2009

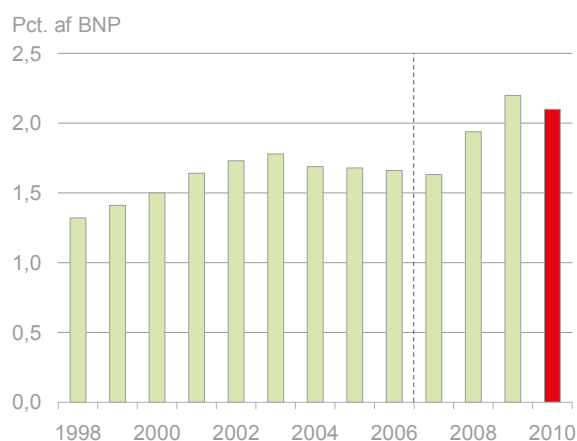
Anm.: Arbejdsproduktiviteten (værditilvækst pr. medarbejder) er opgjort i 2009 og holdes op mod innovationsniveauet i 2006-2008, da det tager tid, før effekten af innovation manifesteres.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Forskning og udvikling

Erhvervslivets forskning og udvikling er en vigtig kilde til udvikling af bl.a. nye produkter og maskiner, der kan effektivisere arbejdsprocessen. Fra 1998 til 2010 er de private investeringer i forskning og udvikling steget fra 1,3 pct. til 2,1 pct. af BNP, se figur 9.5.

Figur 9.5 Private investeringer i forskning og udvikling, 1998-2010

Anm.: Udgifter til virksomhedernes egen forskning og udvikling. Den stiplede linje indikerer databrud. Niveauet i 2007 kan være underestimeret, jf. notatet "Udvikling i FoU-udgifter fra 2007 til 2008" (www.dst.dk/fui).

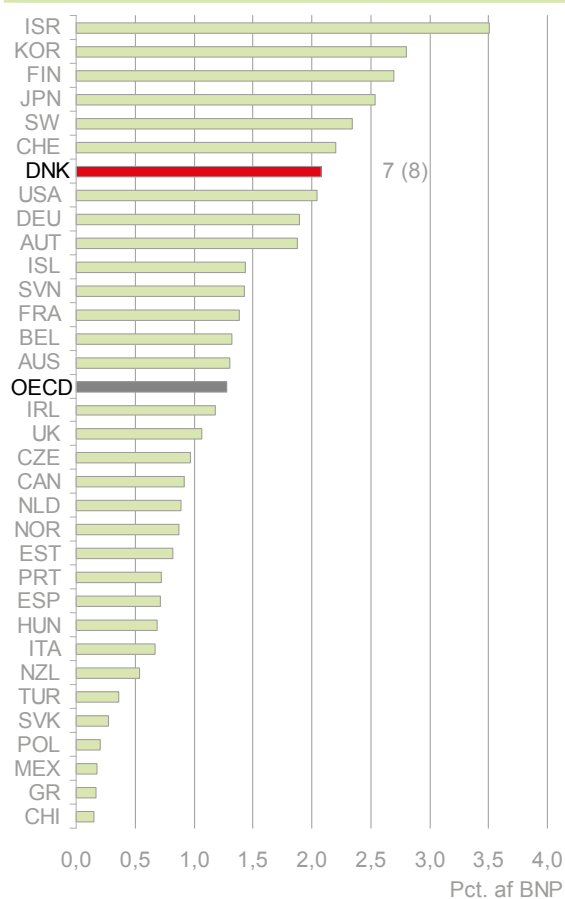
Kilde: Danmarks Statistik.

Dermed lever Danmark op til Barcelona-målsætningen om, at de samlede investe-

ringer i forskning og udvikling (både private og offentlige) skal udgøre mindst 3 pct. af BNP, hvoraf mindst 2 pct. skal komme fra private investeringer. Det forholdsvis høje niveau i 2009 skal ses i lyset af, at BNP faldt fra 2008 til 2009, mens investeringerne i forskning og udvikling steg.

Sammenlignet med de øvrige OECD-lande investerer de danske virksomheder forholdsvis meget i forskning og udvikling. Der er dog et stykke op til de lande, hvor virksomhederne investerer mest, se figur 9.6.

Figur 9.6 Private investeringer i forskning og udvikling, 2010

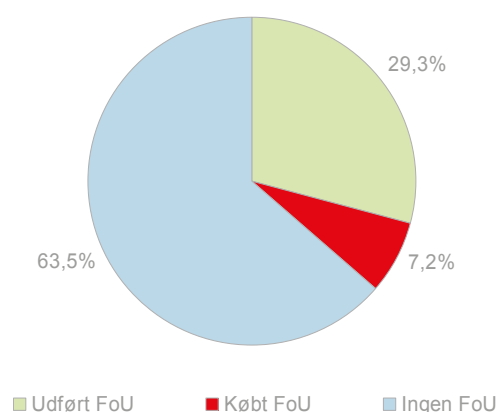
Anm.: Udgifter til virksomhedernes egen forskning og udvikling. Data er ikke direkte sammenligneligt med figur 9.5. For AUS, JPN, NZL og USA er data for 2009, for CHI, ISL og CHE er data for 2008, og for MEX og GRC er data for 2007.
Kilde: OECD.

Niveauforskellene i virksomhedernes investeringer i forskning og udvikling skal ses i sammenhæng med landenes erhvervsstruktur. Fx er der i Korea, Japan, Finland og

Sverige en stor produktion af it-udstyr, der er en meget forskningsintensiv branche.

Forskning og udvikling er en væsentlig kilde til innovation, men ikke den eneste. Lidt over en tredjedel af de innovative virksomheder angiver, at de har udført eller købt forskning og udvikling. Knap to-tredjedele af de innovative virksomheder har dermed baseret sig på andet end forskning og udvikling, fx brugerdriven innovation eller ny anvendelse af kendt teknik, se figur 9.7.

Figur 9.7 Kilder til innovation, 2010

Anm.: Andel af innovative virksomheder, der har hhv. udført og købt forskning og udvikling eller ikke baseret sig på forskning og udvikling.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

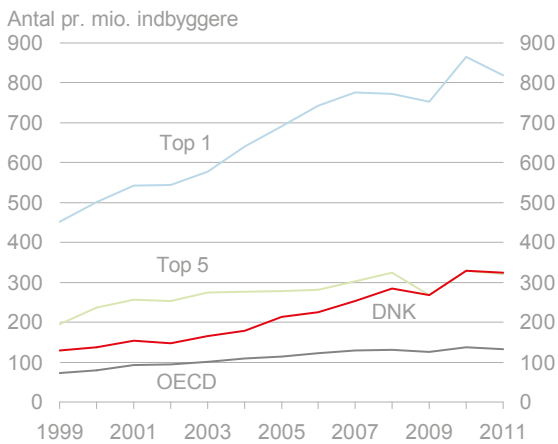
Patenter, varemærker og ophavsret

Innovationer, der er baseret på teknologiske nyskabelser, udspringer ofte af forsknings- og udviklingsprojekter. Virksomheder kan beskytte denne nyskabelse gennem bl.a. patenter. Antallet af patentansøgninger er derfor en indikator for teknologisk nyskabelse.

Antallet af danske patentansøgninger til den europæiske patentmyndighed, EPO, er mere end fordoblet siden slutningen af 90'erne. Der blev i alt indgivet knap 1.800 danske patentansøgninger til EPO i 2011, hvilket målt pr. indbygger placerer Danmark i top 5 blandt OECD-landene, se figur 9.8.

9 Virksomhedernes forskning, innovation og markedsmodning

Figur 9.8 EPO-patentansøgninger, 1999-2011

Anm.: Indgivne EPO-patentansøgninger pr. mio. indbyggere. EPO er den europæiske patentmyndighed. Nr. 1 (CHE) ligger markant højere end andre lande (mere end dobbelt så højt som top 2), hvilket kan skyldes, at det er attraktivt for virksomheder at placere ejerskab af patenter i CHE.
Kilde: EPO's patentdatabase og OECD.

Danmark ligger også forholdsvis højt, men uden for top 5, målt på antallet af nationale patentansøgninger samt patentansøgninger til den amerikanske patentmyndighed, se Factbook.

Ikke-teknologiske nyskabelser kan beskyttes med registrerede varemærker og designrettigheder. Danske virksomheder har længe været blandt dem, der oftest ansøger om EU-varemærker og -designrettigheder, se Factbook.

Kunstneriske og litterære værker beskyttes af ophavsret. Ophavsret spiller en voksende rolle for de kreative erhverv i takt med udbredelsen af digitale platforme og medier. Ophavsretten opstår imidlertid samtidig med, at værkerne skabes, og bliver derfor ikke registreret.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Ny portal til handel med viden.** Regeringen lancerede ved udgangen af 2011 IP-Handelsportal.dk, der skal gøre det lettere for danske virksomheder at handle med viden. På portalen er der bl.a. standardkontrakter til handel med patenter og brugsmønstre, værktøj til evaluering af rettigheder og cases med erfaringer fra andre virksomheder.

Større planlagte initiativer:

- **Innovationsstrategi.** Regeringen præsenterer i efteråret 2012 en samlet innovationsstrategi, der sikrer bedre kobling mellem offentlige investeringer i forskning, udvikling, innovation og uddannelse og vækst og jobskabelsen i den private sektor. Visionen er, at Danmark skal være løsningsland, hvor innovative løsninger på store samfundsmæssige udfordringer omsættes til vækst og beskæftigelse.
- **En fælles strategi for den nationale og regionale netværks- og klyngepolitik.** Som del af innovationsstrategien vil regeringen og de danske regioner/regionale vækstfora i samarbejde med andre interesserede parter udvikle en fælles strategi for, hvordan der skabes de bedst mulige rammebetingelser for danske klyngers og innovationsnetværks fortsatte udvikling, videndeling og vækst. Strategien skal bidrage til at øge innovationskapaciteten hos SMV'er.
- **Fælleseuropæisk forskningsfacilitet.** En af verdens største og mest avancerede fælleseuropæiske forskningsfaciliteter European Spallation Source (ESS) skal placeres i Danmark og Sverige. ESS er blevet evalueret i 2012 som et vigtigt trin frem mod den endelige beslutning om etableringen af ESS i Øresundsregionen i 2013.

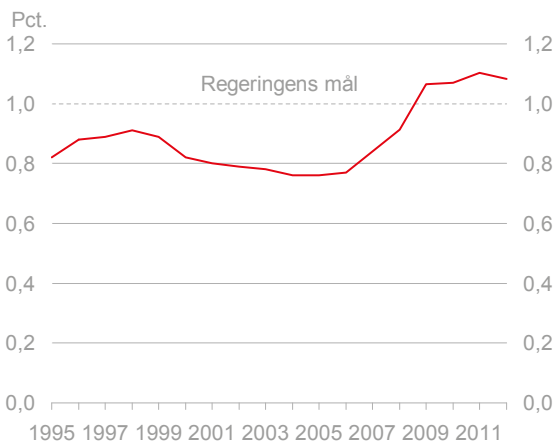

Offentlig forskning og universiteter

Offentlig forskning skaber ny viden, der kan danne grundlag for fornyelse og vækst både i den private og offentlige sektor. Offentlig forskning udgør samtidig fundamentet i den forskningsbaserede undervisningsindsats. Ny viden medvirker bl.a. til at gøre arbejdskraft og teknologi mere effektiv og bidrager på den måde til at løfte produktiviteten i erhvervslivet og i den offentlige sektor.

I Danmark er de offentlige bevillinger til forskning og udvikling steget markant gennem de seneste år og har siden 2009 ligget på over én pct. af BNP, se figur 10.1. Dermed lever vi op til regeringens målsætning om at anvende mindst 1 pct. af BNP på forskning og udvikling.

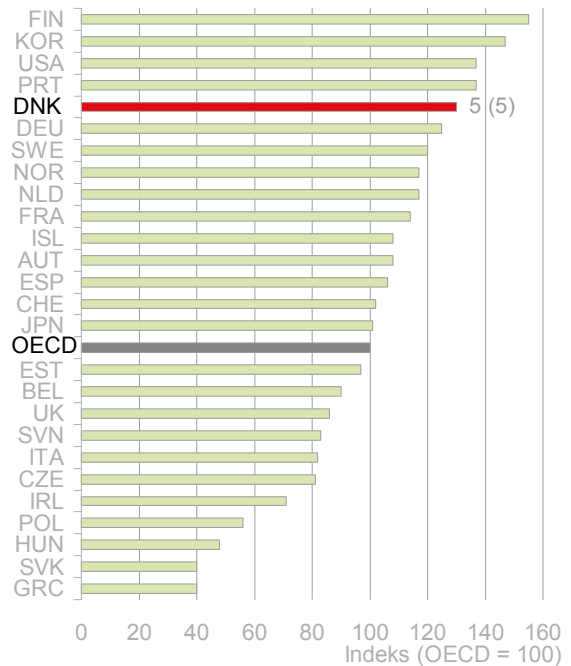
Figur 10.1 Offentlige bevillinger til forskning og udvikling, 1995-2012

Anm.: Budgettal. Opgjort som pct. af BNP. Tal for 2010-2012 er foreløbige. Opgørelsesmetoden er ændret i 1999 og 2008, hvilket påvirker sammenligneligheden over tid og med tidligere opgørelser. Kilde: Danmarks Statistik.

Sammenlignet med andre lande har Danmark et relativt højt niveau for statslige bevillinger til forskning og udvikling. Danmark er således placeret som nummer fem blandt OECD-landene og betydeligt over OECD-gennemsnittet, se figur 10.2.

Figur 10.2 Statslige bevillinger til forskning og udvikling, 2010

Anm.: Budgettal. Opgjort som pct. af BNP. Ikke direkte sammenlignelig med figur 10.1. For GRC og CHE er data for 2009. Kilde: Eurostat.

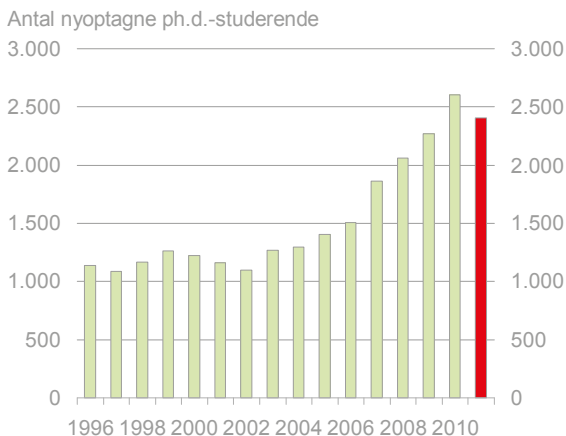
Tilgang af kvalificerede forskere

Et tilstrækkeligt udbud af kvalificerede forskere er en forudsætning for forskning og udvikling på højt niveau. Udbuddet af kvalificerede forskere kan bl.a. øges gennem et større optag af ph.d.-studerende.

Gennem de seneste ti år er antallet af nyoptagne ph.d.-studerende mere end fordoblet i Danmark. Optaget var i 2010 på over 2.600 personer, hvorefter det i 2011 faldt til ca. 2.400 personer, se figur 10.3.

10 Offentlig forskning og universiteter

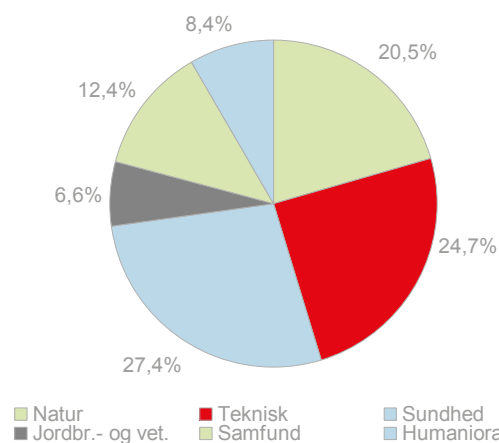
Figur 10.3 Nyoptagne ph.d.-studerende, 1996-2011

Kilde: Danmarks Statistik.

Der optages især mange ph.d.-studerende inden for de naturvidenskabelige, sundhedsfaglige og teknisk videnskabelige hovedområder, se figur 10.4.

Figur 10.4 Ph.d.-studerende på videnskabelige hovedområder, 2011

Anm.: Tilgang af studerende på ph.d.-uddannelserne fordelt efter videnskabeligt hovedområde.

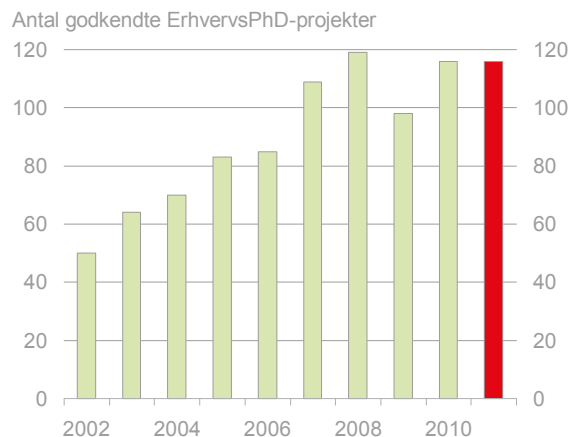
Kilde: Danmarks Statistik.

Det er ligeledes inden for disse videnskabelige hovedområder, at der er sket den største stigning i optaget af ph.d.-studerende over de sidste ti år, se Factbook.

En del af ph.d.-optaget sker gennem etablering af ErhvervsPhD-projekter. Ud over at styrke det samlede optag af ph.d.-studerende bidrager ErhvervsPhD-projekter til at øge samspillet mellem universiteter og erhvervsliv.

Antallet af ErhvervsPhD-projekter er steget betydeligt fra 2002 til 2008 og har – efter et fald i kølvandet på den økonomiske krise – stabiliseret sig på et niveau svarende til i 2007-2008, se figur 10.5.

Figur 10.5 ErhvervsPhD-projekter, 2002-2011

Kilde: Styrelsen for Forskning og Innovation.

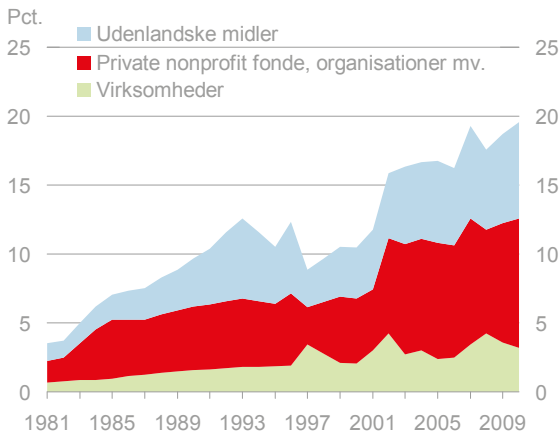
På trods af stigningen i antallet af ErhvervsPhD-projekter udgør disse fortsat en relativt lille andel af det samlede ph.d.-optag.

Ekstern finansiering

Ekstern medfinansiering af offentlig forskning og udvikling medvirker til at øge interaktionen mellem forskningsverdenen og det øvrige samfund. Omfanget af ekstern medfinansiering kan desuden give en indikation af, hvor relevant den offentlige forskning er for erhvervslivet.

Ekstern medfinansiering af universitetsforskning er steget i Danmark over de seneste 30 år, og ekstern finansiering udgør i dag knap 20 pct. af de samlede forskningsmidler, se figur 10.6.

Figur 10.6 Ekstern finansiering af offentlig forskning i Danmark, 1981-2010

Anm.: Ekstern finansieringsandel af samlet finansiering af universitetsforskning. Data for 1994 og 1998 er estimerede. Data for 2007 og frem er revideret af Danmarks Statistik ift. OECD-data.
Kilde: OECD (1981-2006) og Danmarks Statistik (2007-2010).

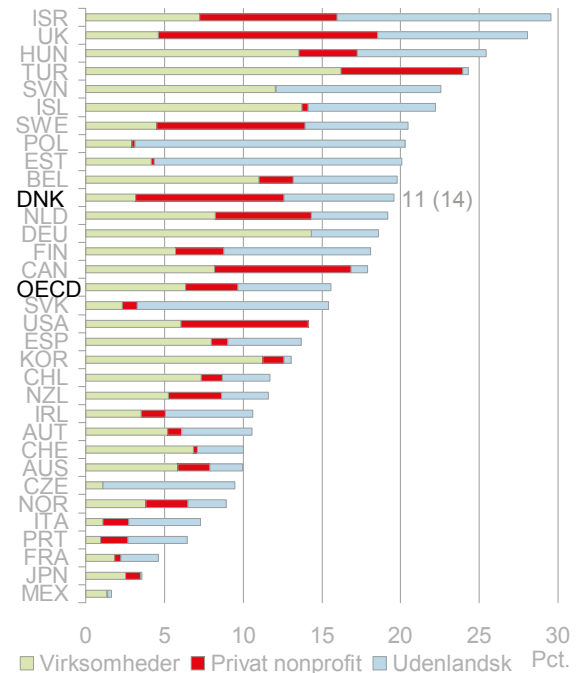
En væsentlig del af stigningen i ekstern finansiering kommer fra midler fra private nonprofitfonde, organisationer mv. Medfinansieringen direkte fra danske virksomheder er derimod fortsat relativt lav. Det skal dog ses i lyset af, at nonprofitfonde, der tegner sig for et væsentlig bidrag, ofte er etableret af private virksomheder.

Man skal desuden være opmærksom på, at midler fra EU indgår i det eksterne finansieringsbidrag som en del af de udenlandske midler. Godt halvdelen af de udenlandske midler kommer således fra EU.

Den eksterne finansieringsandel afhænger i sig selv af størrelsen af de offentlige bevillinger til forskning og udvikling. Høje offentlige bevillinger kan således betyde, at den eksterne finansieringsandel bliver lav sammenlignet med andre lande, hvor universiteterne modtager lavere offentlig støtte.

På trods af relativt store statslige bevillinger til forskning og udvikling ligger den eksterne finansieringsandel i Danmark lidt over midelniveauet sammenlignet med andre OECD-lande, se figur 10.7.

Figur 10.7 Ekstern finansiering af offentlig forskning, 2010

Anm.: Ekstern finansieringsandel af samlet finansiering af universitetsforskning. Data er fra 2010 undtagen for følgende lande: For SWE, BEL, NLD, DEU, USA, ESP, NZL, IRL, AUT, NOR, PRT og JPN er data fra 2009. For ISR, ISL, CHL, CHE og AUS er data fra 2008, og for MEX er data fra 2007. Data for DNK (2010) er revideret af Danmarks Statistik.
Kilde: OECD og Danmarks Statistik.

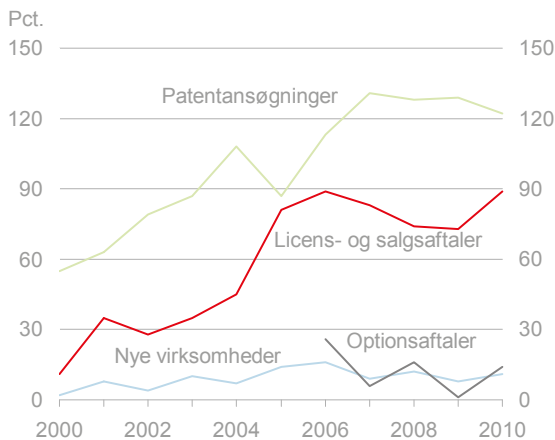
Nyttiggørelse af offentlig forskning

Offentlig forskning og udvikling kan nyttiggøres via samarbejde mellem offentlige forskningsinstitutioner og private virksomheder. Desuden kan de offentlige forskningsresultater spredes til erhvervslivet gennem nye virksomheder, der udspringer af offentlig forskning, og via licens- og patentaftaler, der indgås mellem offentlige forskningsinstitutioner og virksomheder.

De offentlige forskningsinstitutioners overførsel af viden til det øvrige samfund kan således bl.a. måles via institutionernes kommercialisering af forskningsresultater. I Danmark er der sket en generel fremgang i kommercialiseringen over de seneste ti år, se figur 10.8.

10 Offentlig forskning og universiteter

Figur 10.8 Nyttiggørelse af forskning, 2000-2010

Anm.: Der foreligger ikke data for optionsaftaler før 2006.

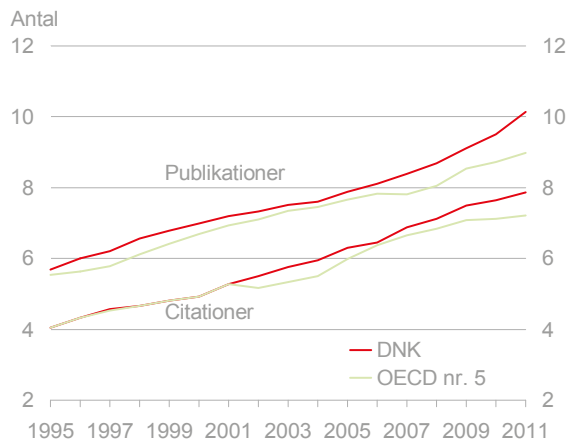
Kilde: Styrelsen for Forskning og Innovation.

Kvalitet af offentlig forskning

Resultater af offentlig forskning kvalitetssikres bl.a. via publicering. Antallet af publikationer og citering af disse kan således give en indikation af kvaliteten af forskningen. Publikationer spreder ligeledes viden til det øvrige samfund. Antallet af publikationer og citationer har været stigende i Danmark over de seneste 15 år. Gennem hele perio-

den har Danmark ligget på et relativt højt niveau sammenlignet med de øvrige OECD-lande, se figur 10.9.

Figur 10.9 Publikationer og citationer, 1995-2011

Anm.: Publikationer i antal tusind pr. mio. indbyggere summeret over en femårig periode og sat i forhold til antal indbyggere det seneste år i intervallet (seneste år er angivet), samt antal citationer pr. publikation i samme periode. Alle fagområder, ekskl. humaniora og jura. Dækker både privat og offentligt ansatte forskere (offentligt ansatte udgør hovedparten). Kilde: National Science Indicators Standard Version 2011 samt IMF (indbyggertal).

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Politisk aftale om forskning og innovation i Europa.** Under det danske EU-formandskab er der skabt enighed om rammer og overordnet indhold for EU's forsknings- og innovationsprogram, Horizon 2020. Programmet skal styrke excellent forskning samt skabe resultater, der bidrager til vækst og nye job. Det foreslåede budget for Horizon 2020 er godt 600 mia. kr.
- **Forhøjelse af forskningsreserven med 300 mio. kr.** Regeringen indgik i november 2011 en bred aftale om fordeling af forskningsreserven for 2012, herunder at forskningsreserven i 2012 forhøjes med 300 mio. kr. til 986 mio. kr. Desuden blev aftalt at fastholde den offentlige forsknings- og udviklingsindsats på mindst én pct. af BNP.
- **FORSK2020.** I juli 2012 blev der lanceret et videngrundlag bl.a. til brug for prioritering af de fremtidige forskningsinvesteringer i Danmark. FORSK2020 er resultatet af en omfattende dialog- og analyseproces, hvor en lang række erhvervs- og interesseorganisationer, ministerier, forskningsråd samt universiteter og andre videninstitutioner har bidraget.

Større planlagte initiativer:

- **Høje investeringer i offentlig forskning på finanslovsforslaget.** Regeringen foreslår, at det samlede offentlige forskningsbudget i 2013 udgør 20,2 mia. kr. svarende til 1,07 pct. af BNP. Det er 4,1 mia. kr. mere end i 2007. Samtidig lægger regeringen med finanslovsforslaget op til at styrke universiteternes muligheder for at tilrettelægge uddannelse og forskning, idet der lægges op til, at universiteternes basisforskningsmidler fastsættes for en treårig periode.

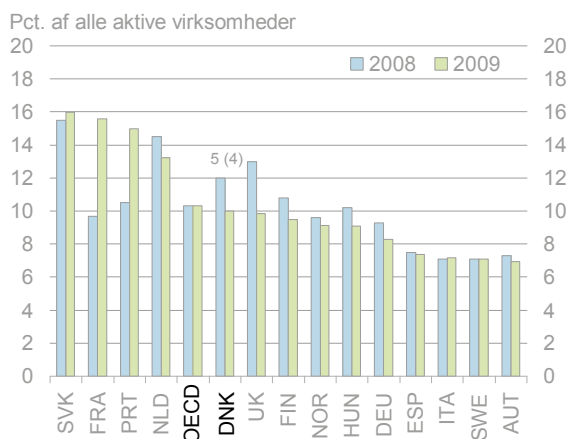
Iværksættere og vækstvirksomheder

Både nye og eksisterende virksomheder, der kommer ind i solide vækstforløb, er med til at styrke den generelle konkurrenceevne og produktivitet. Gennem introduktion af nye produkter, serviceydelser eller teknologiske nyskabelser udfordrer nye virksomheder de eksisterende virksomheder og bidrager til at skabe dynamik og innovation i erhvervslivet. Jo flere højproduktive virksomheder, der skabes, jo større er potentialet for mange job med høj værdiindhold og høj aflønning af de ansatte.

Nyetablerede virksomheder

I Danmark er der tidligere blevet etableret relativt mange nye virksomheder hvert år. I 2009 var ca. 10 pct. af alle danske virksomheder under et år gamle. Det placerer Danmark i midterfeltet sammenlignet med andre europæiske lande, foran lande som Norge, Tyskland og Sverige, se figur 11.1.

Figur 11.1 Etableringsraten, 2008 og 2009

Anm.: Nye virksomheder i pct. af samtlige aktive virksomheder. Nye virksomheder defineres som virksomheder, der har været aktive i under ét år.
Kilde: Eurostat og Danmarks Statistik.

Den internationale sammenligning af etableringsrater er baseret på data, der ikke medtager de seneste års udvikling og fulde effekt af den finansielle og økonomiske krise, hverken i Danmark eller i de øvrige lande. I Danmark følger udviklingen i etableringsraten i høj grad CVR-registreringerne, som kan opgøres helt frem til 2011. Antallet af

CVR-registreringer faldt ca. 20 pct. fra 2008 til 2009. I 2010 og 2011 har antallet af nyregistreringer stabiliseret sig på det nye, lavere niveau, se Factbook.

Der er en stor spredning i både produktivitetniveau og -vækst blandt nyetablerede virksomheder. Nogle virksomheder kommer ind på markedet med både et højt produktivitetniveau og en høj produktivitetsvækst. Omvendt er der en del virksomheder, der starter med et lavt produktivitetniveau og fortsat har en lav produktivitetsvækst over en relativt lang periode.⁹

Eksport i nyetablerede virksomheder

Nye virksomheders internationale orientering og evne til at konkurrere på de internationale markeder er vigtig i forhold til at skabe grundlag for, at virksomhederne kommer ind i solide vækstforløb og skaber nye job. Det skyldes bl.a., at det danske hjemmemarked er relativt lille. Andelen af nye virksomheder, der eksporterer allerede inden for det første år, har ligget relativt konstant på ca. 8 pct. i perioden 2006 til 2009, se figur 11.2.

Figur 11.2 Nyetablerede danske virksomheder med eksport, 2001-2009

Anm.: Andelen af nyetablerede virksomheder i Danmark med eksport i etableringsåret ud af det samlede antal nye virksomheder. Virksomheder inden for bygge og anlæg er ikke medtaget, da de sjældent har eksport og etableringen af disse er konjunkturfølsom.
Kilde: Danmarks Statistik.

⁹ Erhvervs- og Vækstministeriet 2012, Vækst og produktivitet i danske virksomheder.

11 Iværksættere og vækstvirksomheder

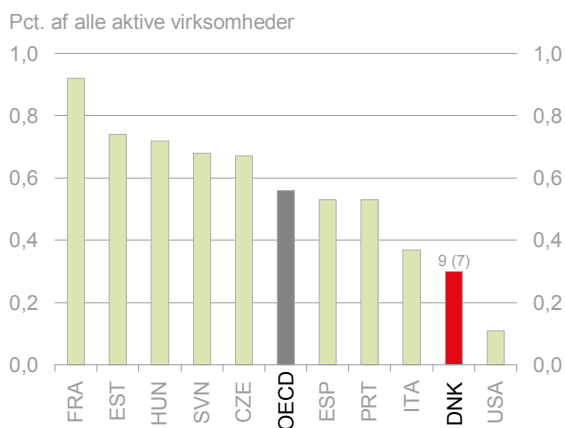
Nyetablerede vækstvirksomheder

Den gruppe af nyetablerede virksomheder, der kommer ind på markedet med et højt produktivitsniveau og høj produktivitsvækst, har i gennemsnit også en høj vækst i beskæftigelsen i løbet af de første leveår. Disse virksomheder bidrager således både til at styrke værdiskabelsen og til vækst i antallet af højproduktive job.

En såkaldt nyetableret vækstvirksomhed er i international sammenhæng en virksomhed, der inden for sine to første leveår beskæftiger 10 eller flere ansatte og har en gennemsnitlig årlig vækst i antal ansatte på mindst 20 pct. i de tre efterfølgende år.

I den senest tilgængelige internationale sammenligning fra 2009 udgjorde nyetablerede vækstvirksomheder 0,3 pct. af alle virksomheder i Danmark. Det er knap en halvering i forhold til 2007 og placerer Danmark næstsidst blandt de lande, der er data for, se figur 11.3.

Figur 11.3 Nyetablerede vækstvirksomheder (+10 ansatte), 2009

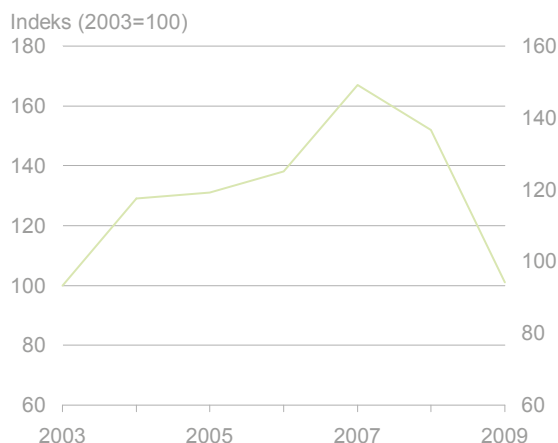
Anm.: Nyetablerede vækstvirksomheder er virksomheder, der inden for de to første leveår opnår 10 eller flere ansatte og i de efterfølgende tre år har en gennemsnitlig årlig vækst på mindst 20 pct. i antallet af ansatte.

Kilde: Eurostat og Danmarks Statistik.

Opgørelsen over antallet af nyetablerede danske vækstvirksomheder fra 2009 afspejler en nedadgående tendens fra 2007 og frem. I perioden 2003 til 2007 steg antallet af nyetablerede danske vækstvirksomheder med knap 50 pct. Den udvikling er i kølvan-

det på den økonomiske krise vendt, så antallet af nyetablerede danske vækstvirksomheder i 2009 er på niveau med 2003, se figur 11.4.

Figur 11.4 Nyetablerede vækstvirksomheder (+5 ansatte), 2003-2009

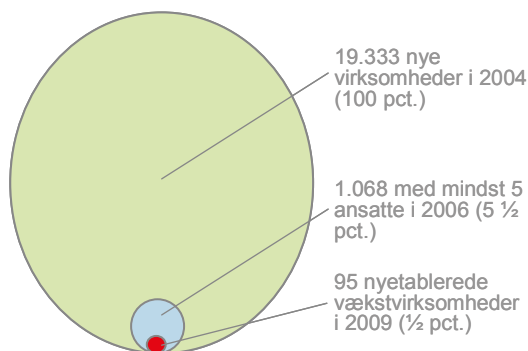
Anm.: Den danske opgørelse over nyetablerede vækstvirksomheder omfatter virksomheder, der har fem eller flere ansatte, men følger i øvrigt kriterierne fra figur 11.3. Årstallet viser slutpunktet for den treårige vækstperiode.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Det er muligt at vise, hvordan nyetablerede danske virksomheder klarer sig, ved at følge en generation af nye virksomheder over en femårig periode.

I en generation af nye virksomheder formår kun en ganske lille andel at opfylde kriterierne for at blive en nyetableret vækstvirksomhed. Knap halvdelen af de virksomheder, der blev etableret i 2004, eksisterede også i 2009, mens ca. 5 ½ pct. havde mindst fem ansatte i det andet leveår. Kun ½ pct. af de virksomheder der blev etableret i 2004, havde i 2009 opnået status som nyetableret vækstvirksomhed, se figur 11.5.

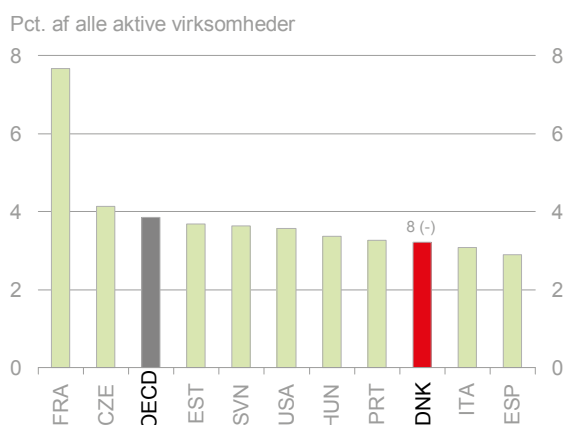
Figur 11.5 Vækst i én årgang af nye virksomheder, 2004-2009

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Vækstvirksomheder

Det er ikke alene nyetablerede vækstvirksomheder, der bidrager positivt til jobskabelse og vækst. Også ældre virksomheder kan efter en årrække - fx ved introduktionen af et nyt produkt eller ved et vellykket ejerskifte - komme ind i solide vækstforløb.

Vækstvirksomheder er virksomheder, som, uanset deres alder, har en gennemsnitlig årlig vækst i antallet af ansatte på mindst 20 pct. over en treårig periode. I 2009 var godt 3 pct. af alle danske virksomheder vækstvirksomheder. Det er lidt under gennemsnittet for OECD-landene, se figur 11.6.

Figur 11.6 Vækstvirksomheder, 2009

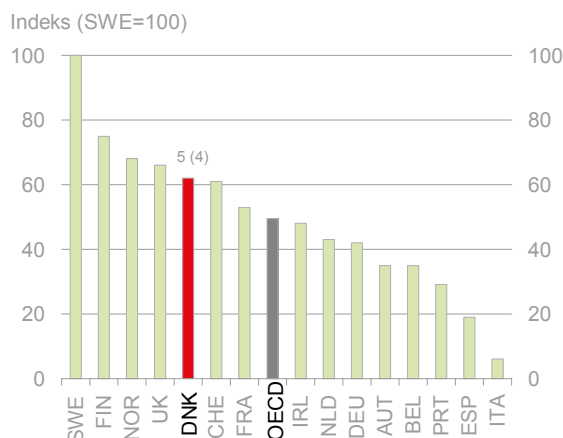
Anm.: Vækstvirksomheder defineres som virksomheder, der i tre år i træk har haft en gennemsnitlig årlig vækst på mindst 20 pct. i antallet af ansatte. 2009 er slutåret for den treårige vækstperiode.

Kilde: Eurostat og Danmarks Statistik.

Adgang til risikovillig kapital

Adgangen til risikovillig kapital har stor betydning for, at virksomheder kan finansiere nye forretningsmuligheder og udvikle nye produkter, serviceydelser og teknologier.

For en mindre gruppe virksomheder – fx helt unge virksomheder med stort vækstpotentiale – kan såkaldt venturekapital være en vigtig kilde til finansieringen af succesfulde vækstforløb. Venturekapital betegnes ofte som "klog kapital", fordi den er kendetegnet ved, at investorerne samtidig tilfører forretningsmæssige kompetencer til virksomhederne. Typisk anvendes venturekapital til at finansiere mere langsigtede vækstforløb, hvor usikkerheden og risikoen er størst i virksomhedens første leveår. I 2010-2011 lå Danmark over OECD-gennemsnittet i ventureinvesteringer i pct. af BNP, se figur 11.7.

Figur 11.7 Ventureinvesteringer, pct. af BNP, 2010-2011

Anm.: Ventureinvesteringer i pct. af BNP er beregnet som et årligt gennemsnit for årene 2010 og 2011. Det førende land (SWE) er sat til indeks 100. Investeringerne dækker både seed-, opstarts- og ekspansionsinvesteringer.

Kilde: European Venture Capital Association.

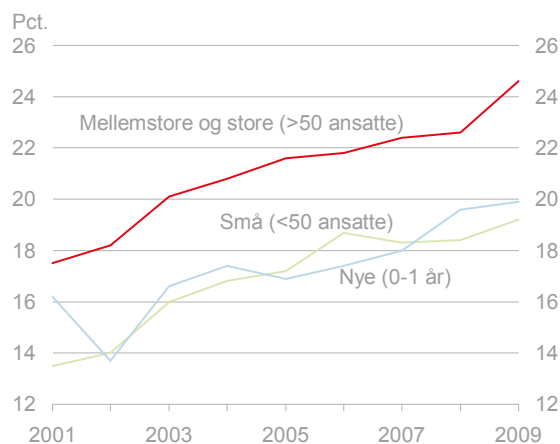
Adgang til kompetencer

Uddannelsesniveaut blandt medarbejderne er vigtigt for virksomhedernes vækstpotentiale. Et højt uddannelsesniveau bidrager til at øge arbejdsstyrkens kvalifikationer og kan derigennem øge produktiviteten i dansk økonomi.

11 Iværksættere og vækstvirksomheder

I perioden 2001 til 2009 er andelen af ansatte med en videregående uddannelse steget i både små, mellemstore og store samt nye virksomheder. Der er fortsat en større andel af ansatte med videregående uddannelser i mellemstore og store virksomheder sammenlignet med små og nye virksomheder, se figur 11.8.

Figur 11.8 Ansatte med videregående uddannelse i danske virksomheder, 2001-2009

Anm.: Andelen af ansatte med videregående uddannelse i pct. af alle ansatte.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Iværksætterskatten.** Der er gennemført en fuldt finansieret ophævelse af iværksætterskatten i forbindelse med skattereformen fra juni 2012.
- **Udviklingspakken.** Med udviklingspakken fra 2012 blev små og mellemstore virksomheders adgang til finansiering forbedret. Den samlede pakke forbedrede lånefinansieringen for mindst 20 mia. kr. og eksportgarantier for mindst 20 mia. kr.
- **Investeringsvindue.** Regeringen indgik 30. maj 2012 en bred aftale om et fuldt finansieret investeringstvindue frem til 2013 med henblik på fremrykning af private investeringer. Aftalen indebærer, at afskrivningsgrundlaget for investeringer i driftsmidler øges med 15 pct.
- **Udvalg om erhvervsobligationer.** Der er nedsat et udvalg, der skal undersøge mulighederne for erhvervsobligationer mv., som alternativ finansieringskilde for danske små og mellemstore virksomheder.
- **Internationalisering.** Regeringen styrkede med Vækstmarkedsstrategien fra 2012 indsatsen for at få flere danske virksomheder, herunder særligt SMV'ere, til at eksportere til vækstmarkederne. Bl.a. styrkes eksportfremmeindsatsen ved etableringen af et finansieringsrådgivningsteam.
- **Global Entrepreneurship Week.** Danmark har siden 2008 deltaget i Global Entrepreneurship week, der er en årlig internationalt koordineret kampagne i uge 46 med fokus på at styrke iværksætterkulturen.
- **Fonden for Entreprenørskab** har siden 2010 arbejdet for at introducere og udbrede kendskabet til entreprenørskab på alle uddannelsesniveauer, f.eks. gennem udvikling af uddannelsesforløb og indsamling af viden på området.

Større planlagte initiativer:

- **Enklere regler.** Som led i indsatsen for enklere regler fra marts 2012 nedsatte regeringen i maj et Virksomhedsforum, der skal gøre hverdagen enklere for danske virksomheder. Indsatsen kickstartes bl.a. med etablering af en web-guide til opstart af virksomhed og en pakke med digitale redskaber til alle nye virksomheder, der skal gøre det lette at starte virksomhed.

12. Konkurrence, forbrugerforhold og regulering	79
13. Finansielle markeder	83
14. Åbne markeder, international handel og investeringer	87
15. Fleksibelt arbejdsmarked	93
16. Moderne offentlig sektor og infrastruktur	99

Konkurrence og forbrugerforhold

Konkurrence har stor betydning for dynamikken og effektiviteten i samfundet og dermed produktiviteten. Konkurrence styrker mulighederne for, at effektive og innovative virksomheder kan vokse, og at forbrugerne opnår lavere priser og større udbud. Det gælder både i den private og offentlige sektor.

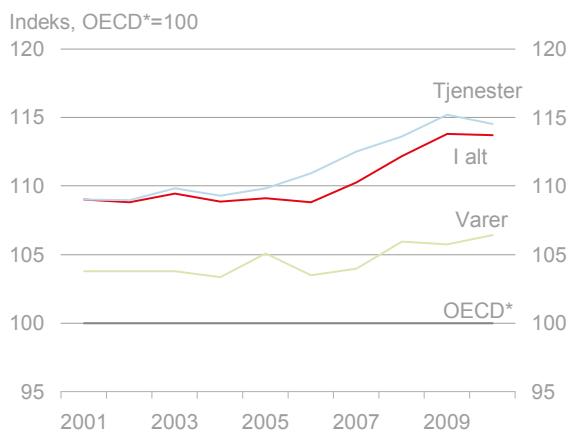
Konkurrence kan ikke måles direkte, men en række indikatorer viser, at konkurrencen i Danmark endnu ikke er på niveau med de bedste lande.

Prisniveau

Effektiv konkurrence bidrager til at sænke prisniveauet og giver større udbud til forbrugerne. Svag konkurrence kan derimod give højere priser.

Forbrugerpriserne i Danmark er 14 pct. højere end i andre sammenlignelige lande, når der tages højde for forskelle i landenes velstand samt moms og afgifter, se figur 12.1.

Figur 12.1 Velstandskorrigerede netpriser i Danmark, 2001-2010

Anm.: Forbrugerpriser fra Eurostat korrigeret for moms, afgifter og velstandsforskelle. For varer og tjenester er korrektionen for velstandsforskelle beregnet særskilt. OECD* angiver gennemsnittet for syv sammenlignelige lande: BEL, DNK, FIN, ITA, NLD og DEU.

Kilde: Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, Eurostat og OECD.

Det er især priserne på tjenester, som er højere i Danmark end i de øvrige lande,

mens prisforskellen på varer er mindre. Det kan skyldes, at leverandører af tjenester i mindre omfang er udsat for international konkurrence. Prisforskellen mellem Danmark og udlandet på tjenesteydelser er steget i perioden 2005-2009, hvilket bl.a. skal ses i lyset af en kombination af begrænset konkurrence og overophedningen af dansk økonomi i samme periode, hvor lønningerne steg mere end produktiviteten.

Øget konkurrence i hjemmemarkedserhverv kan medvirke til at sænke priserne for forbrugerne såvel som for de virksomheder, der konkurrerer internationalt og anvender hjemmemarkedserhvervenes varer eller ydelser som input. Øget konkurrence i hjemmemarkedserhverv kan således medvirke til at øge danske virksomheders konkurrenceevne.

Love, regler og regulering

Love, regler og regulering er som oftest indført for at varetage særlige samfundsmæssige hensyn som fx miljøbeskyttelse, sikkerheds- og sundhedsmæssige hensyn eller særlige forsyningshensyn. I nogle tilfælde kan offentlig regulering imidlertid samtidig begrænse konkurrencen på markederne. Det er især, hvis reguleringen begrænser nye virksomheders muligheder for at komme ind på markedet eller begrænser allerede etablerede virksomheders incitamenter til at konkurrere.

Der kan opnås gevinster for samfundet ved at afskaffe regulering, der begrænser konkurrencen. Gevinsterne er blandt andet lavere priser, øget beskæftigelse samt øget produktivitet og velstand.¹⁰ Gevinsterne skal imidlertid afvejes i forhold til samfundsmæssige hensyn.

Konkurrenceloven, og håndhævelsen af den, er desuden afgørende for at sikre en effektiv konkurrence.

¹⁰ Konkurrencestyrelsen (2009), "Konkurrence – vækst og velstand", Konkurrenceanalyse 01/2009, maj 2009.

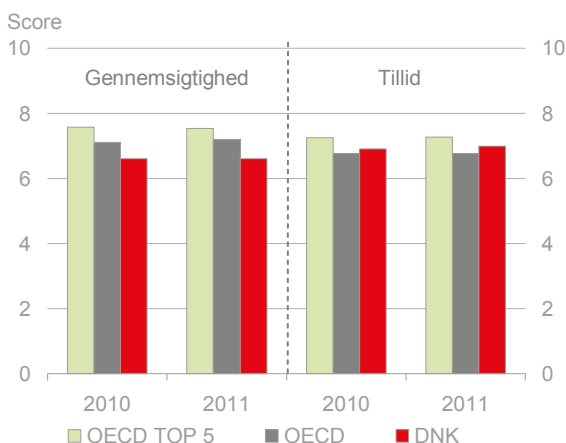
12 Konkurrence, forbrugerforhold og regulering

Forbrugerforhold

Aktive forbrugere er afgørende for, at konkurrencen er effektiv. Aktive forbrugere søger information om pris og kvalitet inden et køb og sammenligner produkterne på markedet. Samtidigt er det vigtigt for markedernes effektivitet, at forbrugerne har tillid til, at virksomhederne overholder de regler, der skal beskytte forbrugere. Gennemsigtighed og tillid er to indikatorer for forbrugerforholdene.

Danske forbrugere vurderer gennemsigtigheden på hjemmemarkedet lidt lavere end gennemsnittet for forbrugerne i OECD-landene i 2011. Det samme var tilfældet i 2010, se figur 12.2.

Figur 12.2 Gennemsigtighed og tillid, 2010-2011

Anm.: Undersøgelsen er baseret på svar fra ca. 500 forbrugere på 51 markeder i 26 EU-lande. Der er visse usikkerheder forbundet med at sammenligne forbrugernes vurderinger på tværs af lande, se Factbook.

Kilde: Kommissionen (2011), "Consumer Markets Scoreboard – Making Markets Work For Consumers", 6. udg., oktober 2011 og egne beregninger.

Det er især på markederne for investeringsprodukter, forsikringer, togtransport og fastnettelefoni, at danske forbrugere vurderer, at det er vanskeligt at sammenligne produkterne eller ydelserne, se Factbook.

Danske forbrugeres tillid til, at virksomhederne overholder forbrugerbeskyttelsesreglerne, er højere end OECD-gennemsnittet, men lidt under top 5 i OECD i både 2010 og 2011, se figur 12.2. Det er især på markederne for togtransport, investeringsproduk-

ter, forsikringer, brugte biler og fastnettelefoni, at danske forbrugeres tillid er lav, se Factbook.

Administration og regulering

Danske virksomheders konkurrenceevne afhænger udover en effektiv konkurrence blandt andet af en effektiv regulering. En effektiv regulering med få administrative byrder frigør ressourcer i virksomhederne, som de kan anvende til at drive og udvikle forretningen. Blandt landene i OECD vurderes Danmark at have den højeste kvalitet i reguleringen, se tabel 12.1.

Tabel 12.1 Kvalitet i regulering, 2010

Placering	Land
1	DNK (1)
2	FIN
3	NLD
4	NZL
5	GBR
6	SWE
7	CAN
8	AUS
9	IRL
10	CHE

Anm.: Fra indikatorsystemet Good Governance etableret af Verdensbanken. Reguleringsindekset vurderer virkningen af erhvervsregulering på økonomien og måler bl.a. konkurrencebegrænsning, udenlandske virksomheds adgang, import- og eksportrestriktioner mv.

Kilde: Verdensbanken, Worldwide Governance Indicators.

Anvendelse af samfundets ressourcer styrkes ved en effektiv regulering med få administrative byrder for erhvervslivet.

En undersøgelse fra Verdensbanken viser, at det sammenlignet med andre lande er nemt at drive virksomhed i Danmark. Danmark er nummer ét i EU og nummer tre blandt OECD-landene, se tabel 12.2.

Tabel 12.2 Ease of doing business, 2012

Placering	Land
1	NZL
2	USA
3	DNK (3)
4	NOR
5	GBR
6	KOR
7	ICE
8	IRL
9	FIN
10	CAN

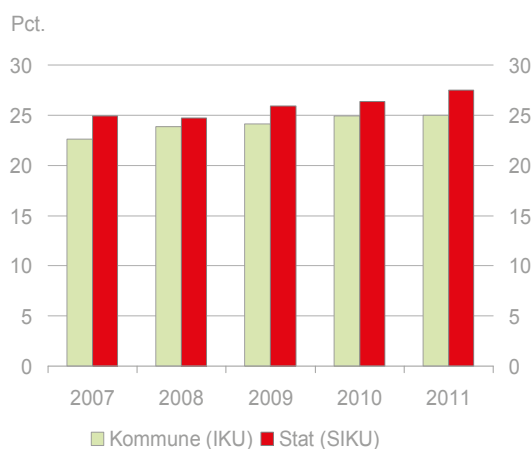
Anm: Verdensbanken har undersøgt erhvervsreguleringen i 183 lande. Her måles og sammenlignes "the ease of doing business". Undersøgelsen indeholder vurdering af 10 væsentlige virksomhedsaktiviteter, herunder opstart, betaling af skat, opnåelse af kredit, procedurer ved handel osv. Oversigten viser de 10 højst placerede OECD-lande.

Kilde: Verdensbanken, Doing Business 2012, Ease of doing business index.

Konkurrence om offentlige opgaver

Konkurrenceudsættelse af offentlige opgaver bidrager til at udvikle og effektivisere de offentlige serviceydelser og medvirker til, at de skattefinansierede opgaver løses bedst til prisen, uanset om opgaverne løses af offentlige eller private leverandører.

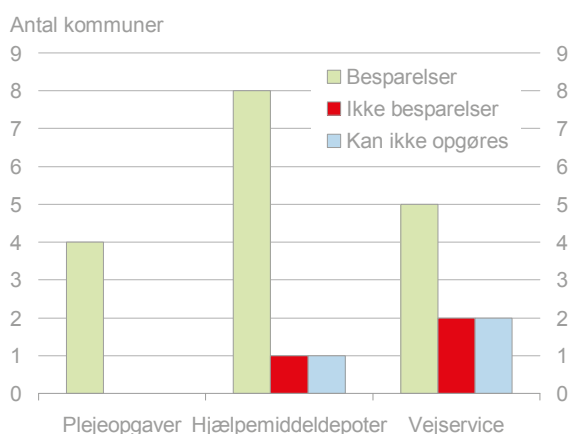
Kommunerne og staten udbyder en stigende andel af driftsopgaverne i konkurrence. I 2011 udbød kommunerne 25 pct. af opgaverne, mens staten udbød ca. 28 pct. af opgaverne, se figur 12.3. I 2011 udbød regionerne ca. 21 pct. af opgaverne.

Figur 12.3 Udbud af driftsopgaver i kommunerne og staten, 2007-2011

Anm.: Figuren viser konkurrenceudsættelsen i pct. af de opgaver, der kan konkurrenceudsættes i stat og kommune. I år er opgørelsesmetoden for beregningen af IKU ændret med virkning for alle år i opgørelsen. Se Factbook.

Kilde: www.noegletal.dk og Finansministeriet.

Caseanalyser fra Udbudsrådet af 23 udbud peger på, at kommunerne i de fleste tilfælde opnår besparelser ved at skabe konkurrence om driften af kommunale opgaver, uden at kvaliteten i den leverede ydelse påvirkes negativt, se figur 12.4.

Figur 12.4 Besparelser ved konkurrenceudsættelse, 2009-2012

Anm.: Oversigten viser resultaterne af analyser fra Udbudsrådet af 4 konkrete udbud i *Effektanalyse af konkurrenceudsættelse af pleje- og omsorgsopgaver i kommunerne* (november 2009), 10 konkrete udbud i *Effektanalyse af hjælpeområder* (december 2011) og 9 konkrete udbud i *Analyse af effekterne af konkurrence på drift og vedligeholdelse af kommunale veje* (juni 2012).

Kilde: www.udbudsraadet.dk.

12 Konkurrence, forbrugerforhold og regulering

Der er imidlertid betydelig variation i de realiserede besparelser. For plejeopgaverne er der i de konkrete cases realiseret besparelser på op til 20 pct. For opgaverne om drift

af hjælpemiddeldepoter ligger besparelserne på mellem 9 og 40 pct., mens opgaverne om vejservice har ført til besparelser på mellem 3 og 28 pct.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Forbrugerforhold.** Regeringen har fremlagt et forbrugerpolitisk eftersyn, som indeholder 23 initiativer, der skal gøre det nemmere for forbrugerne at være aktive og træffe veloplyste valg. Initiativerne omhandler bl.a. bedre finansiel rådgivning, indførelse af en ordning for risikoklassificering af boliglån, ensartede regler for produktikkerhed og klagemuligheder i EU, strømlining af det danske forbrugerklagesystem samt et fokus på markedsføring over for børn og unge.
- **Enklere regler.** Regeringen har lanceret en indsats for at sikre virksomhederne enklere regler:
  - **Virksomhedsforum for enklere regler.** Virksomhedsforum udpeger sektorer eller områder, hvor virksomhederne oplever de største byrder og kan komme med forslag til forenklinger. Myndighederne er derefter forpligtiget af et 'følg eller forklar' princip, hvorfor de enten skal gennemføre initiativer på området eller forklare, hvorfor de ikke gør noget.
  - **Lettelse af administrative byrder.** Ministerierne fortsætter indsatsen med at reducere virksomhedernes administrative byrder. De administrative byrder skal samlet set være lavere i 2015 end i 2011.
  - **Smart regulering i EU.** Der arbejdes for, at der i EU holdes et højt ambitionsniveau på dagsordenen for "Smart Regulation". Der planlægges forenkling af 15-20 konkrete EU-retsakter.
  - **Kickstart.** Den nye virksomhedsrettede indsats for bedre regulering 2012 – 2015 kickstartes med en række konkrete initiativer, som virksomhederne oplever som administrativt byrdefulde. Herunder fremsættes i Folketingsåret 2012-2013 et forslag om at indføre en særlig erklæringsstandard i stedet for revision, der vil spare de mindre virksomheder for ca. 25 pct. af udgifterne til revision.

Større planlagte initiativer:

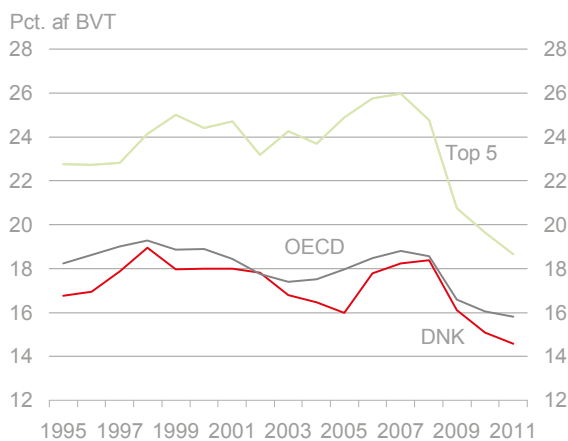
- **Konkurrencepolitisk udspil.** Regeringen fremlægger i efteråret 2012 et konkurrencepolitisk udspil. Som en central del af udspillet vil regeringen fremsætte forslag om at ændre konkurrenceloven. Forslaget indebærer blandt andet en skærpelse af sanktionsmulighederne for overtrædelser af konkurrenceloven i form af indførelse af fængselsstraf i kartelsager, et forhøjet bødeniveau, samt forbedrede sagsprocesser i konkurrencesager.
- **Intelligent offentligt indkøb.** Den offentlige efterspørgsel i Danmark kan bidrage til at fremme innovationen i både den offentlige sektor og det private erhvervsliv. Det gælder bl.a. inden for velfærdsteknologi og grøn omstilling. Regeringen vil derfor fremlægge en strategi for intelligent offentligt indkøb, der skal gælde på tværs af ministerier og myndighedsniveauer.
- **Regler for offentlige indkøb.** Regeringen har i aftale om kommunernes økonomi for 2013 lanceret tiltag, der skal smidiggøre brugen af regler for offentlige indkøb. Regeringen vil bl.a. arbejde for at forenkle EU's udbudsregler, så det bliver nemmere og billigere at gennemføre udbud. Som opfølgning på EU's nye udbudsdirektiver fremlægges en dansk udbudslov, der skal sikre større klarhed og fleksibilitet. Regeringen vil ligeledes ophæve annonceringspligten for de såkaldte bilag II B-ydelser. Endelig ændres rammerne for klagesystemet, så antallet af åbenlyst ubegrundede klager kan mindskes, og mulighederne for at afkorte klagefrister, hæve klagegebyret og skabe mere lige fordeling af sagsomkostninger vurderes.

Finansielle markeder

Velfungerende finansielle markeder er en forudsætning for en stærk konkurrenceevne og et højt velstandsniveau. Krisen i den finansielle sektor har gennem de seneste år understreget, hvor vigtigt det er for samfundet at have sunde og robuste finansielle institutter. De finansielle institutter er banded mellem samfundet og de finansielle markeder, som eksempelvis kreditmarkedet og aktiemarkedet.

Det er gennem finansielle markeder, at samfundets opsparing effektivt kanaliseres over til investeringer i husholdninger og virksomheder. Investeringsniveauet i samfundet kan derfor ses som en indikator for, hvor velfungerende den finansielle sektor er. Siden 1995 har danske investeringer ligget på ca. 14-19 pct. af bruttoværditilvæksten, hvilket er lidt under gennemsnittet i OECD. Siden 2008 er investeringsniveauet faldet betydeligt i både OECD og Danmark som følge af den finansielle og økonomiske krise, se figur 13.1.

Figur 13.1 Investeringer i Danmark og OECD, 1995-2011

Anm.: Bruttoinvesteringer (ekskl. boliger) i pct. af bruttoværditilvækst (BVT).
Kilde: SourceOECD.

Kreditmarkedet

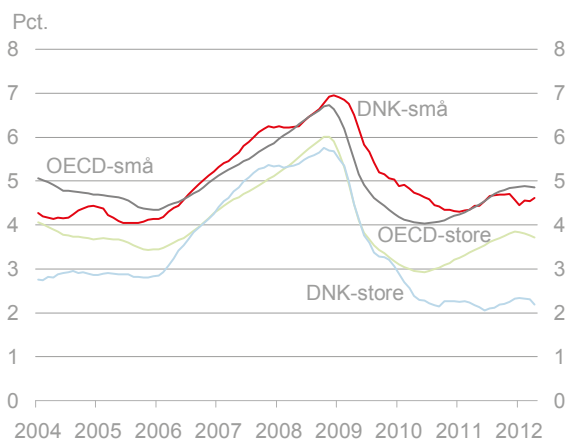
Kreditmarkedet udgøres hovedsageligt af penge- og realkreditinstitutterne. De er også virksomhedernes og husholdningernes vigtigste partnere i finansielle anliggender.

Kreditinstitutternes samlede reale udlån til husholdninger og virksomheder faldt i april 2012 med 1,2 pct. i forhold til april året før.¹¹

Gennem de seneste par år er der sket en forskydning i retning af øgede udlån fra realkreditinstitutterne til husholdninger og erhvervsvirksomheder, mens pengeinstitutternes udlån er faldet. Forskydningen kan blandt andet tilskrives, at renter på realkreditlån er faldet, mens pengeinstitutternes renter er steget, som følge af skærpede kapitalkrav og en vanskelig fundingsituation.

I Danmark betaler virksomheder en højere rente på små lån end på store lån med kort løbetid. Det rammer især de små og mellemstore virksomheder. Sammenlignet med andre OECD-lande er spændet mellem den rente, som virksomheder betaler på henholdsvis små og store lån, vokset væsentligt mere i Danmark end i OECD, hvilket siden 2010 især skyldes relativt lave renter på store lån i Danmark, se figur 13.2.

Figur 13.2 Udvikling i renter på små og store lån, 2004-2012

Anm.: Kreditinstitutternes renter på nye lån (ekskl. kassekreditter) til virksomheder med en rentebinding på op til og med 1 år. Grænsen mellem små og store lån er 7,5 mio. kr. 3-måneders glidende gennemsnit.
Kilde: Nationalbanken, ECB og Erhvervs- og Vækstministeriet.

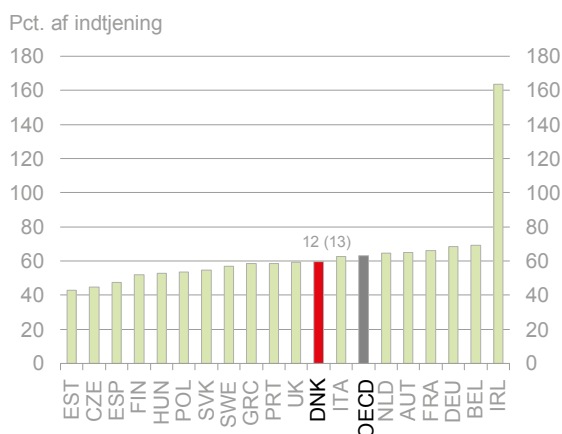
Danske kreditinstitutter er stadig knap så effektive som kreditinstitutter i de bedste

¹¹ Se Erhvervs- og Vækstministeriets halvårige redegørelse om udviklingerne i kreditmuligheder i Danmark på www.evm.dk.

OECD-lande. Omkostningsandelen, som viser omkostninger i forhold til indtjening, er faldet til 60 pct. Danmark ligger dermed lige under OECD-gennemsnittet på 63 pct., men noget højere end de bedste lande, se figur 13.3. En lignende udvikling finder sted i de øvrige OECD-lande, men omkostningsandelen er steget lidt mindre i Danmark end i andre europæiske OECD-lande.

Figur 13.3 Samlede omkostninger ift. indtjeningen, 2009-2011

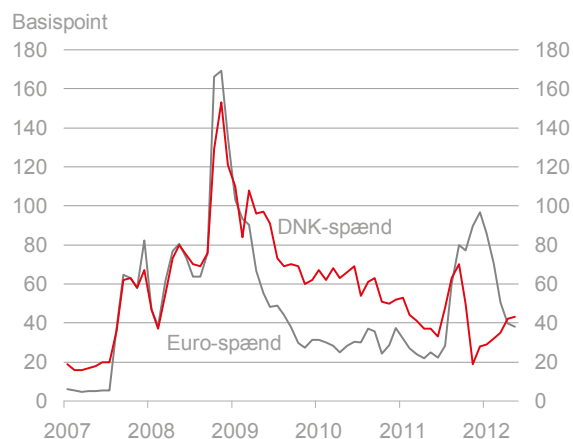

Anm.: De samlede omkostninger dækker hovedsageligt omkostninger til personale, administration og afskrivninger. Indtjening er hovedsageligt netto rente- og gebyrindtægter og kursreguleringer af finansielle aktiver. Gns. i tre-årig periode.
Kilde: ECB: Consolidated banking data, 2011.

Tilliden til bankerne er præget af den lave indtjening og usikkerhed om bankernes modstandsdygtighed til at modstå udefrakommende hændelser og udsving i konjunkturerne.

En indikator for tilliden i de finansielle markeder afspejles eksempelvis i pengemarkedsspændet, som viser renteforskellen på bankernes indbyrdes lån med og uden sikkerhedsstillelse. I Danmark er pengemarkedsspændet faldet markant siden starten af 2009 – dog med en midlertidig stigning i efteråret 2011. Det danske pengemarkedsspænd ligger nu tæt på spændet i euroområdet efter at have ligget væsentlig over i 2009, 2010 og første halvår af 2011, se figur 13.4.

Figur 13.4 Pengemarkedsspænd i Danmark og euroområdet, 2007-2012

Anm.: Spændet beregnes som forskellen mellem sikrede renter (repo/swaps) og usikrede renter (Cibor/Euribor) med tre måneders løbetid.
Kilde: Ecowin.

Den forholdsvis høje tillid til danske banker bakkes op af de europæiske kapital- og stresstests, som blev udført for de største banker i Europa i efteråret 2011. Her viste de fire danske institutter, som deltog i testen, sig som nogle af de mest økonomisk robuste, se Factbook.

Aktiemarkedet

Et stort og likvidt aktiemarked bidrager til en effektiv kapitalformidling i samfundet. Høje omkostninger kan dog være en barriere for handel med aktier. Ser man på de samlede omkostninger ved aktiehandel, er det danske aktiemarked blandt de mest effektive i OECD-landene. Aktiviteten i markedet er dog stadig lavere end i de fleste OECD-lande.

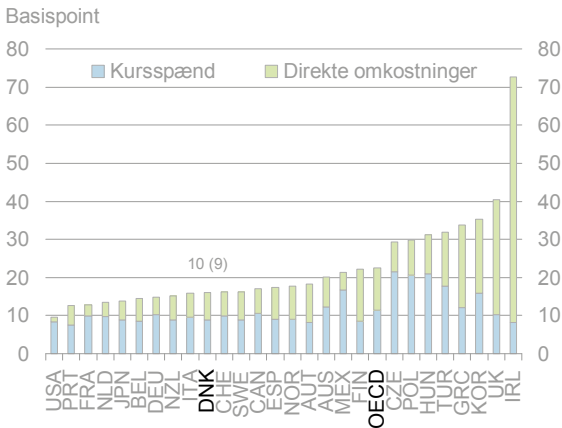
I det seneste år har handelsomkostningerne været ca. 16 basispoint. Der er en forholdsvis stor gruppe på ni OECD-lande, hvor handelsomkostningerne ligger inden for et snævert interval mellem 15 og 17 basispoint, se figur 13.5.

Betragter man kursspændet, dvs. forskellen mellem aktiernes købs- og salgspris, er det i de fleste lande tæt på 10 basispoint. Det indikerer en høj grad af effektivisering i markedet og konkurrence på tværs af landene. Direkte omkostninger er derimod påvirket af eksempelvis afgifter forbundet ved

aktiehandel og varierer mere. Samlet set er Danmark tæt på de lande, der har de laveste handelsomkostninger, se figur 13.5.

Figur 13.5 Handelsomkostninger ved aktiehandel, 2. kv. 2011 – 1. kv. 2012

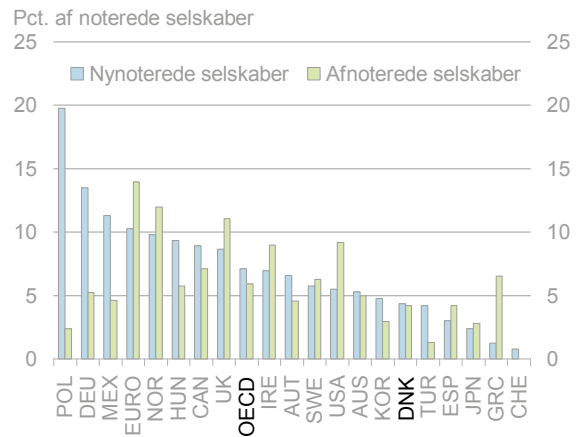

Anm.: Handelsomkostningerne er målt ved at lægge de direkte handelsomkostninger, dvs. kurtage mv., sammen med kursspændet (forskel mellem købs- og salgspris) ved aktiehandel. Gns. over 4 kvartaler. Kilde: Elkins/McSherry.

Selvom det er omkostningseffektivt at handle aktier, er omsætningen på det danske aktiemarked stadig forholdsvis beskedent. Omsætningshastigheden i aktier på børsnoterede selskaber i Danmark er således lav sammenlignet med andre OECD lande. Tilsvarende viser antallet af nymoteringer på fondsbørsen, at kun få virksomheder finder det attraktivt at rejse kapital gennem aktie-

emissioner. I en international sammenligning ligger danske nymoteringer i perioden 2006-2011 i den lave ende. Samtidig bemærkes det dog, at antallet af afnoteringer, som eksempelvis følger af konkurser og virksomhedsovertagelser, har været tilsvarende lavt og under OECD-gennemsnittet, se figur 13.6.

Figur 13.6 Ny- og afnoteringer på fondsbørsen, gns. 2006-2011

Anm.: En række landes børser oplyser ikke antallet af af- og nymoterede selskaber og indgår derfor ikke i figuren. EUR er Euronext. Kilde: World Federation of Exchanges, FESE og OMX.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Kapitalkravsdirektivet.** Det danske EU-formandskab har i 1. halvår af 2012 opnået enighed i Rådet om den kommende revision af kapitalkravsdirektivet, herunder implementering af Basel-standarderne, som skal skærpe kravene til bankernes kapital og likviditet, og dermed reducere risikoen for fremtidige finansielle kriser. Herudover er der under formandskabet opnået enighed i Rådet om revision af forordning om kreditvurderingsbureauer, forordninger om venturefonde og socialøkonomiske fonde, direktiv om boligkredit og transparensdirektivet. Der er desuden opnået enighed med Europa-Parlamentet om regulering af finansielle derivater.
- **Udviklingspakken.** I marts 2012 indgik regeringen, V, DF, K og LA aftale om Udviklingspakken, der skal forbedre små og mellemstore virksomheders adgang til finansiering. Hovedelementerne i Udviklingspakken er, at Finansiell Stabilitet A/S overtager FIH Erhvervsbanks ejendomsportefølje, således at FIH Erhvervsbank kan reetableres som en specialiseret erhvervsbank, Landbrugets Finansieringsbank etableres, Eksportlåneordningen styrkes med 15 mia. kr., eksportgarantier styrkes med mindst 20 mia. kr. og vækstkapitalen styrkes med godt 1 mia. kr. til vækstkautioner og ansvarlige lån.
- **Modernisering af den finansielle lovgivning.** Regeringen har gennemført en række initiativer til modernisering af den finansielle lovgivning. Det omfatter blandt andet en reduktion af de finansielle virksomheders risikovillighed gennem strammere og mere præcise regler for nedskrivninger på udlån, styrkelse af Finanstilsynet gennem nye muligheder for at kunne udstede administrative bøder samt en ændring af pengeinstitutternes finansiering af Garantifonden for Indskydere og Investorer.
- **Investeringsvindue.** Regeringen har i juni 2012 indgået en aftale med V, DF, Enhedslisten, LA og K om, at danske virksomheder frem til udgangen af 2013 får en præmie for at investere i ny driftsteknologi, apparatur og maskiner. Aftalen forventes at øge og fremrykke investeringer for 15-20 mia. kr. i 2012 og 2013 og øge beskæftigelsen med 1.000 job i 2012 og 6.500 i 2013.

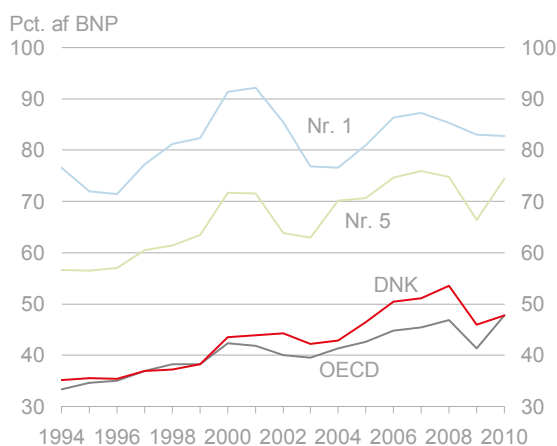
Større planlagte initiativer:

- **Lov om finansiell rådgivning.** Forbrugerne skal til hver en tid kunne stole på den rådgivning, de får, om finansielle produkter eller ydelser. Regeringen vil derfor indføre nye regler for finansielle rådgivere, som yder rådgivning om lån, investeringer eller forsikringer til forbrugere. Finansiell rådgivning vil herefter kun kunne ske efter tilladelse fra Finanstilsynet og vil være underlagt Finanstilsynets tilsyn. Der forventes fremsat lovforslag om finansielle rådgivere i folketingsåret 2012/2013.
- **Risikoklassificering af lån.** Formålet med bekendtgørelse om risikoklassificering af lån er at skærpe kundernes opmærksomhed over for nogle grundlæggende risikofaktorer ved et lån, men samtidig bevare kundernes valgfrihed mellem låneprodukterne. Låneprodukter vil blive kategoriseret som enten grønne, gule eller røde, hvor de mindst risikofyldte findes i den grønne kategori, og de mest risikofyldte findes i den røde kategori. Bekendtgørelsen ventes at blive udstedt i efteråret 2012.

International handel

Danmark er en lille åben økonomi og har en lang tradition for at udnytte globaliseringen. Gennem arbejdsdeling og international handel har både Danmark og vores samhandelspartnere opnået produktivitetsevninger. Danmarks internationale handel har generelt været stigende, men udgør fortsat en mindre del af økonomien end i fx Ungarn og Nederlandene, se figur 14.1.

Figur 14.1 Udvikling i international handel, 1994-2010

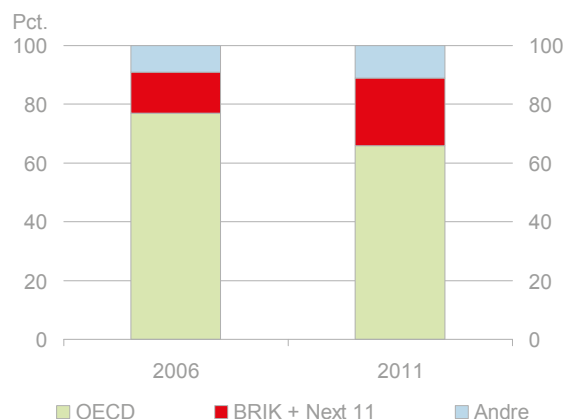
Anm.: Gennemsnit af den samlede import og eksport i pct. af BNP. Nr. 1 i 2010 er HUN, og nr. 5 er NLD.
Kilde: OECD National Accounts.

Frem til krisen i 2008 handlede Danmark mere med omverdenen end gennemsnittet i OECD. Efter et betydeligt fald i 2008 er verdenshandelen igen stigende. I 2009-2010 er handelen dog steget mere i udlandet, så Danmarks internationale handel i 2010 er på niveau med gennemsnittet i OECD. Fx er den tyske internationale handel i 2010 næsten på samme niveau som i 2008, mens den danske ligger knap 6 pct.-point lavere i 2010 end i 2008, se Factbook.dk.

Uden for Europa finder en udvikling sted, hvor mange lande, der før var fattige, nu haler ind på verdens rige lande. Det gælder ikke bare i Kina og de øvrige BRIK-lande, men også i mange andre lande i såvel Asien som Sydamerika og Afrika. I takt med globaliseringen er økonomierne åbnet over for omverdenen. De er dermed blevet tilført teknologi og kapital, hvilket har øget produktiviteten og væksten. Udviklingen har

forskydning tyngden i den globale økonomi, så vækst- og udviklingslandenes andel af den globale BNP er forøget fra 23 pct. i 2006 til 34 pct. i 2011, se figur 14.2.

Figur 14.2 Fordeling af verdens samlede BNP, 2006 og 2011

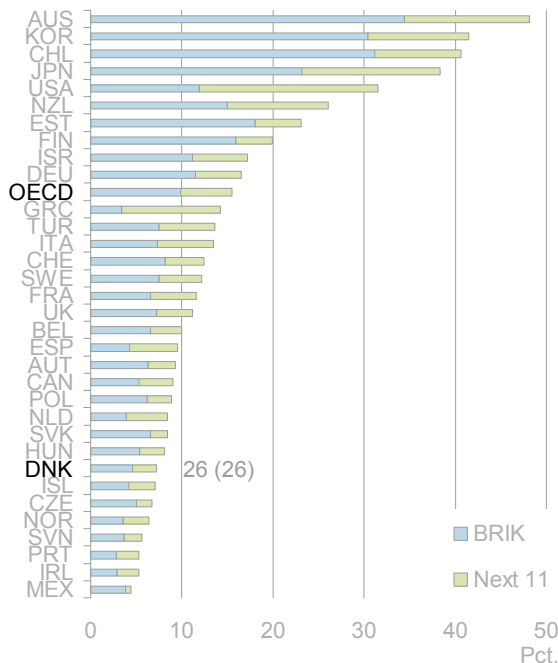

Anm.: Andele af globalt BNP opgjort ved løbende priser og valutakurser.
Kilde: IMF WEO database.

Forskydningen betyder, at de økonomiske relationer med især de nye vækstmarkeder i BRIK og Next 11 bliver stadig vigtigere for væksten, blandt andet fordi disse lande rummer potentiale for øget afsætning. Den danske vareeksport til de nye vækstmarkeder udgør en forholdsvis beskedne del af den samlede vareeksport, og Danmark ligger betydeligt efter både OECD-gennemsnittet og en lang række europæiske lande, se figur 14.3. Det skal dog ses i lyset af, at en del af den danske eksport til nærmarkederne kan indgå i varer, der herfra eksporteres videre til vækstmarkederne.

14 Åbne markeder, international handel og investeringer

Figur 14.3 Eksportandel til højvækstmarkeder, 2011

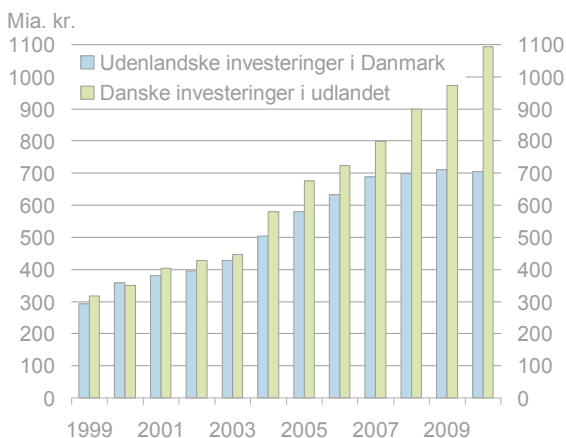
Anm.: Vareeksport til BRIC og Next 11 i forhold til samlet vareeksport. AUT, NLD, NOR og ESP fra 2010.

Kilde: UN Comtrade.

Internationale investeringer

Indtil for ca. ti år siden var de direkte investeringer ind og ud af Danmark lige store. Siden er udadgående direkte investeringer fortsat steget, mens indadgående især de seneste ca. fem år er stagneret. I 2010 var forskellen knap 400 mia. kr., se figur 14.4.

Figur 14.4 Beholdning af investeringer ind og ud af Danmark, 1999-2010

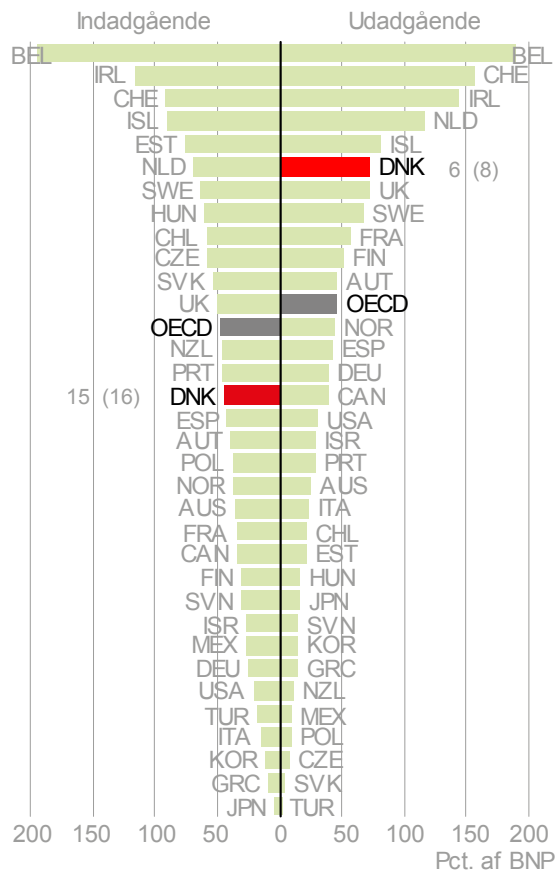

Anm.: Beholdningen af udenlandske direkte investeringer (ekskl. gennemløbsinvesteringer).

Kilde: Nationalbanken.

Dette er ikke et isoleret dansk fænomen. Men samtidig er de udenlandske direkte investeringer i Danmark i 2011 for tredje år i træk lavere end gennemsnittet for OECD. Værdien af danske direkte investeringer i udlandet ligger fortsat over gennemsnittet for OECD, se figur 14.5.

Figur 14.5 Beholdning af ind- og udadgående investeringer, 2011

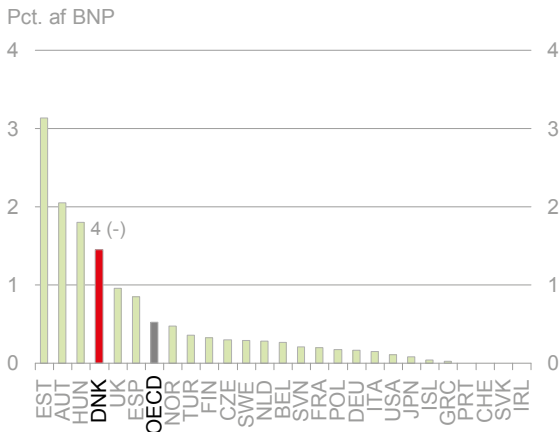

Anm.: Beholdningen af ind- og udadgående investeringer i pct. af BNP (inkl. gennemløbsinvesteringer). NOR er fra 2010.

Kilde: OECD FDI Statistics.

Beholdningen af indadgående investeringer fra BRIC-lande som fx Kina udgør en større andel i Danmark i forhold til andre lande. Således er Danmark blandt de fem lande, hvor investeringer fra BRIC-landene udgør den største andel af BNP, se figur 14.6.

Figur 14.6 Beholdning af investeringer fra BRIK, 2010

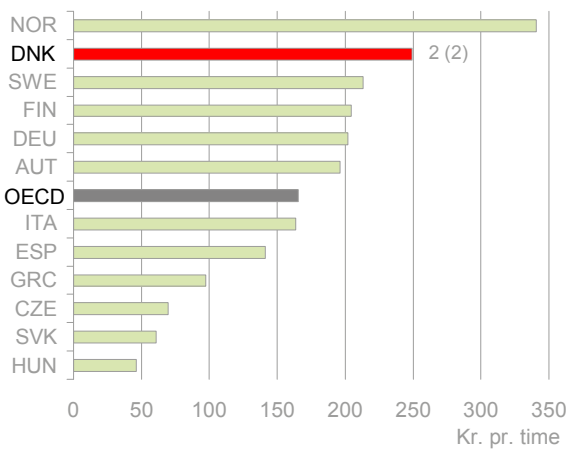
Anm.: Beholdning af indgående investeringer fra BRIK i pct. af BNP (inkl. gennemløbsinvesteringer). Kilde: Eurostat.

De internationale investeringer, herunder internationale virksomhedshandler, bestemmes af en lang række rammevilkår, herunder arbejdsstyrkens kvalifikationer, effektiv offentlig regulering og beskatning.

Lønomsomkostninger

Lave produktionsomsomkostninger er vigtige for en konkurrencedygtig eksport og for at tiltrække investeringer fra udlandet. Udgifter til løn er en af de væsentligste produktionsomsomkostninger. De gennemsnitlige danske lønomsomkostninger pr. time har igennem flere år ligget blandt de højeste i verden og overgås i 2011 kun af de norske, se figur 14.7.

Figur 14.7 Lønomsomkostninger, 2011

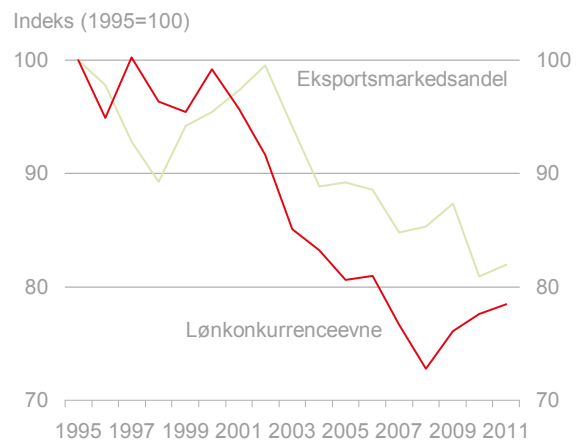

Anm.: Gennemsnitlige lønomsomkostninger pr. time. Hele økonomien. Kilde: OECD ULC og Danmarks Statistik.

Det høje danske lønniveau er blandt andet en følge af, at lønstigningerne i Danmark i årene frem mod 2010 oversteg udlandets, se kapitel 15.

Høje lønstigninger forværrer ikke konkurrenceevnen, hvis det afspejler en tilsvarende vækst i produktiviteten. De danske time-lønninger er imidlertid over en årrække steget væsentligt mere, end den danske produktivitetsvækst har givet grundlag for. Resultatet har været en forringelse af lønkonkurrenceevnen på omkring 20 pct. over de sidste godt 15 år. Udviklingen er de sidste ca. ti år sammenfaldende med, at danske virksomheder i perioden har tabt eksportmarkedsandele, se figur 14.8.

Figur 14.8 Lønkonkurrenceevne og eksportmarkedsandel, 1995-2011

Anm.: Lønkonkurrenceevnen viser udviklingen i lønomsomkostningerne pr. produceret enhed i fremstillings erhverv i Danmark i forhold til Danmarks samhandelspartnere. Eksportmarkedsandelen er beregnet i mængder for varer og tjenester. Kilde: OECD, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabet af lønkonkurrenceevne frem til 2008 skal ses i sammenhæng med tendensen til overophedning af økonomien frem mod krisen, hvor lønningerne voksede hurtigere end produktiviteten. Efter 2008 er lønkonkurrenceevnen forbedret på grund af en konjunkturbetinget – og dermed midlertidig – fremgang i produktiviteten. Hvorvidt de kommende års forventede stigning i den globale efterspørgsel kan omsættes til øget afsætning afhænger blandt andet af, om forbedringen af lønkonkurrenceevnen fortsætter.

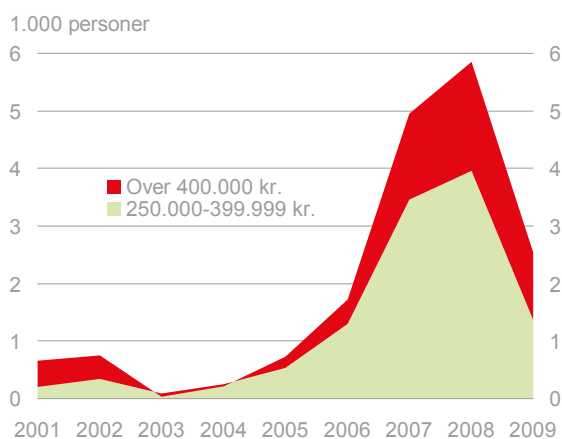
Det er vurderingen, at de overenskomster, som blev indgået i 2010 og 2012, vil bidrage til at forbedre virksomhedernes konkurrenceevne.

Indvandring af højt kvalificeret arbejdskraft

Højt kvalificeret arbejdskraft af dansk og udenlandsk oprindelse understøtter udvikling og produktion af varer og tjenester, der kan afsættes til høj værdi på de globale markeder. Herudover kan det være vigtigt for udenlandske virksomheder, at der er mulighed for at ansætte udenlandske specialister og nøglemedarbejdere. Indvandring af specialister og andre med særlige kvalifikationer bidrager således til at forbedre konkurrenceevnen.

Det er vanskeligt at skaffe gode oplysninger om indvandrernes kvalifikationsniveau. Oplysninger om indkomst er et muligt alternativ, der kan kaste lys over nettoindvandringen af højt kvalificeret arbejdskraft. I årene frem til 2008 er nettoindvandringen af personer med en årlig indkomst over 250.000 kr. steget markant, hvilket dog er sket fra et lavt niveau, se figur 14.9.

Figur 14.9 Nettoindvandring fordelt efter indkomst, 2001-2009

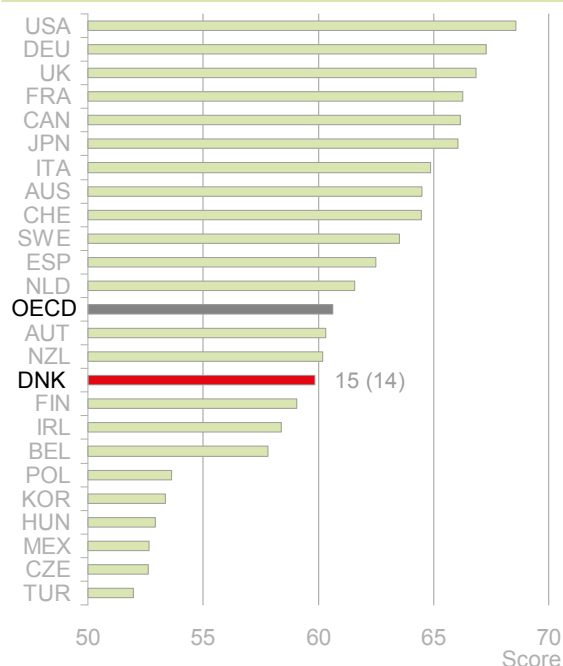
Anm.: Erhvervsindkomst i 2012-niveau for personer over 16 år.
Kilde: Særkørsel fra Danmarks Statistik.

Stigningen i årene frem mod 2008 og det efterfølgende fald skal ses i lyset af, at det danske arbejdsmarked frem til krisens begyndelse var præget af udbredt mangel på arbejdskraft.

Kendskab til styrker og kompetencer

I den internationale konkurrence om investeringer, markedsandele og kvalificeret arbejdskraft har det betydning, hvilket kendskab man i udlandet har til Danmark. I en imageundersøgelse har Danmark gennem en årrække haft en mellemlagering. Danmark scorer generelt højest inden for områder som god regeringsførelse, miljøhensyn samt bekæmpelse af fattigdom og ulighed i ind- og udland. I 2011 er Danmark samlet nummer 15, hvilket er lavere end fx Sverige, Schweiz og Nederlandene, se figur 14.10.

Figur 14.10 Udlandets kendskab til styrker og kompetencer, 2011

Anm.: Indekset er beregnet på baggrund af The Anholt-GfK Roper Nation Brands Index, som indeholder spørgsmål om eksport, regeringsførelse, kultur, turisme, befolkning, investering og immigration.
Kilde: Erhvervs- og Vækstministeriet.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Vækstmarkedsstrategi.** I maj 2012 lancerede regeringen en Vækstmarkedsstrategi med tiltag til gavn for dansk eksport, samarbejde med vækstlandene og tiltrækning af investeringer. Strategien skal over de næste fem år bl.a. medvirke til at øge vareeksporten til vækstmarkederne med mindst 50 pct. samt fordoble vækstmarkedernes investeringer i Danmark relativt til perioden 2005-2010. Som led i strategien er afsat 50 mio. kr. i 2012-2013 til målrettede initiativer inden for eksport- og investeringsfremme.
- **Skattereform.** Regeringen indgik i juni 2012 en aftale om en skattereform, som sænker skatten på arbejde og derved gør det mere attraktivt at placere produktion og arbejdspladser i Danmark. Aftalen indebærer blandt andet en markant forhøjelse af beskæftigelsesfradraget og en forhøjelse af indkomstgrænsen for topskat.

Større planlagte initiativer:

- **Investeringsfremme.** For at tiltrække og fastholde udenlandske virksomheder i Danmark er der igangsat et udredningsarbejde for at styrke og koordinere indsatsen, så det bliver lettere at investere og skabe arbejdspladser i Danmark. Arbejdet vil gennemgå modtage- og fastholdelsesindsatsen med henblik på at skabe optimale forhold for de udenlandske virksomheder, herunder sikre bedre koordination mellem den kommunale, regionale og nationale indsats.
- **Rekruttering af højtuddannet udenlandsk arbejdskraft.** Danske virksomheders mulighed for international rekruttering skal styrkes gennem forenkling af regler og administration. Derfor skal lovgivningen på området gøres mere gennemskuelig, således at administrationsbyrden i forbindelse med rekruttering af international arbejdskraft reduceres. Herudover vil regeringen arbejde målrettet for at forbedre modtagelsen af medrejsende familier samt sikre bedre rammevilkår for de tilrejsende familier, mens de opholder sig i Danmark.

15 Fleksibelt arbejdsmarked

danske virksomheders lønkonkurrenceevne.

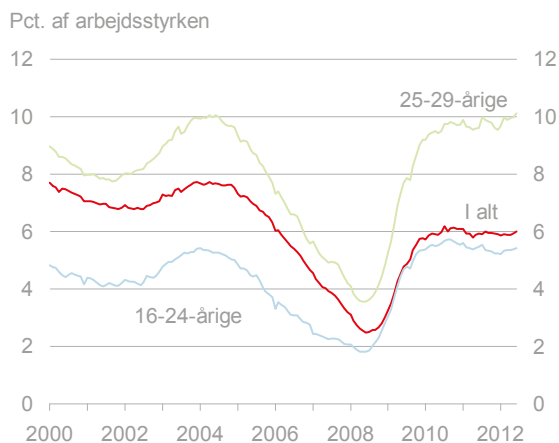
Samlet set er lønkonkurrenceevnen blevet forbedret i 2009-2011, overvejende som følge af relativt højere konjunkturbetingede produktivitetstigninger. De seneste års forbedring modsvarer dog ikke den kraftige forværring af lønkonkurrenceevnen på op mod 25 pct. i perioden 2000-2008, se kapitel 14.

Ledighed blandt unge

Ledighed blandt unge udgør et særligt problem, da det kan betyde, at de unge får sværere ved at få solidt fodfæste på arbejdsmarkedet fremover.

Ledigheden for unge mellem 25 og 29 år er siden 2008 steget mere end den generelle ledighed og ligger i dag på et højere niveau end for ledigheden generelt. For de 16-24-årige har ledigheden fulgt den generelle ledighedsudvikling, se figur 15.4.

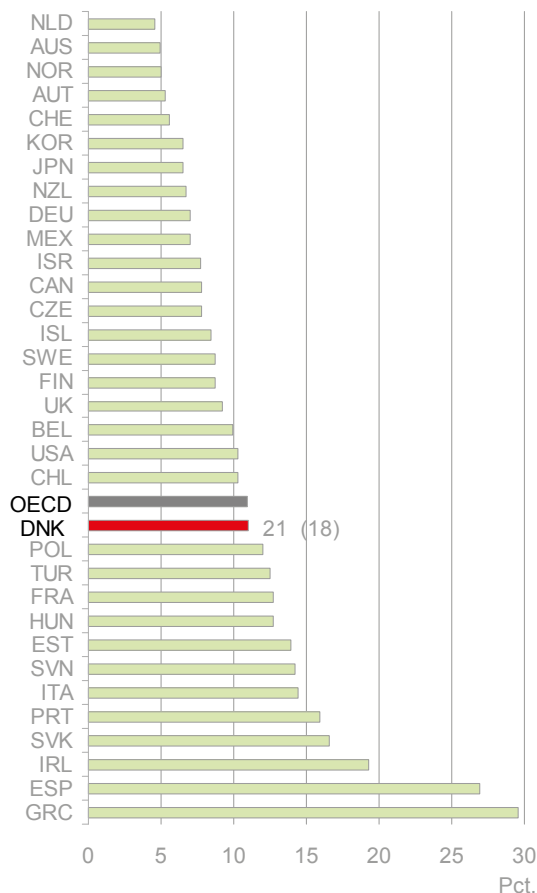
Figur 15.4 Ungdomsledighed, 2000-2012

Anm.: Bruttoledighed, dvs. ledige samt aktiverede.
Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriet, Økonomisk Redegørelse, august 2012.

Danmark er gået fra at have den attende laveste ledighed blandt 25-29-årige i 2010 til en placering som nummer 21 i 2011. Ledigheden blandt de 25-29-årige er således nu højere i Danmark end gennemsnittet for OECD-landene, se figur 15.5. I 2008 havde Danmark den tredje laveste ledighed blandt de 25-29-årige.

Figur 15.5 Ledighed blandt 25-29-årige, 2011

Anm.: Ledigheden er opgjort på basis af interviewundersøgelser og adskiller sig fra danske opgørelser baseret på registeroplysninger.
Kilde: OECD.Stat.

Danmark havde i 2011 den tolvte laveste ledighed blandt OECD-landene for unge mellem 15 og 24 år. Ledigheden blandt de yngre aldersklasser er således fortsat relativt lav i international sammenligning, se Factbook.

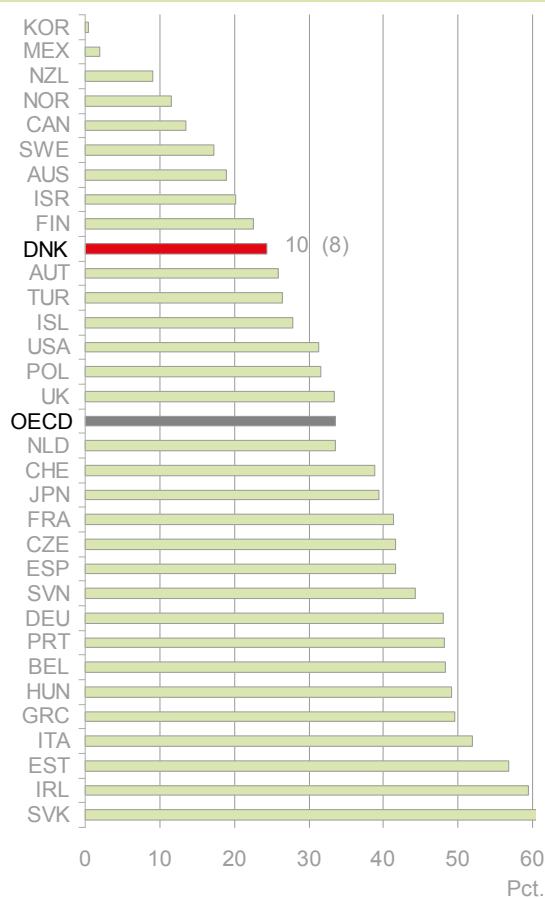
Langtidsledighed

Langtidsledighed er særligt problematisk, da det erfaringsmæssigt bliver vanskeligere at træde ind på arbejdsmarkedet igen, jo længere tid den ledige har været væk fra arbejdsmarkedet.

Langtidsledigheden er ligesom den generelle ledighed steget fra 2008 til 2011. Langtidsledigheden i Danmark er dog fortsat lav sammenlignet med de øvrige OECD-lande. Danmark havde i 2011 den tiende laveste

andel ledige med mere end ét års ledighed, se figur 15.6.

Figur 15.6 Langtidsledighed, 2011

Anm.: Andel af ledige, der har været ledige i 12 måneder eller mere.
Kilde: OECD.Stat.

Tilskyndelse til at arbejde

Det danske arbejdsmarked er kendetegnet ved fleksible ansættelses- og afskedigelsesregler, økonomisk sikkerhed og en aktiv beskæftigelsespolitik.

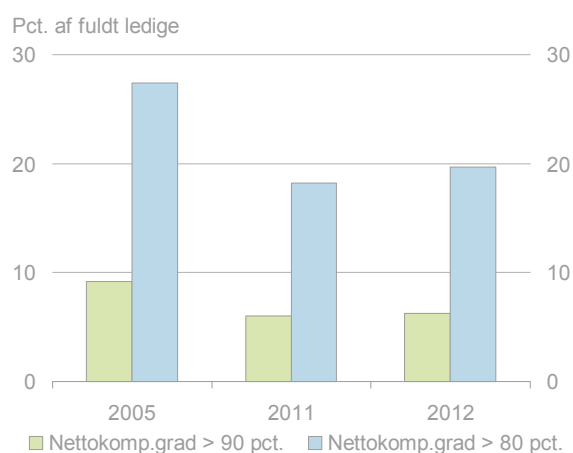
De fleksible ansættelses- og afskedigelsesregler modsvarer af, at der er en relativt høj grad af økonomisk sikkerhed ved ledighed. Kompensationsgraden for ledige er i Danmark noget højere end det gennemsnitlige i OECD. For ledige med forudgående lav lønindkomst er kompensationsgraden i Danmark blandt de højeste i OECD, se Factbook.dk.

Høje kompensationsgrader bidrager til fleksibilitet på arbejdsmarkedet, men indebærer

også, at tilskyndelsen til at søge og fastholde beskæftigelse mindskes.

Der er over en årrække sket en reduktion i andelen af ledige med høj kompensationsgrad. Fra 2011 til 2012 er andelen med høj kompensationsgrad dog steget en smule. I 2012 har godt 6 pct. af de ledige således en nettokompensationsgrad over 90 pct. og knap 20 pct. af de ledige har en kompensationsgrad over 80 pct., se figur 15.7.

Figur 15.7 Fuldt ledige med høj nettokompensationsgrad, 2005, 2011 og 2012

Anm.: Kompensationsgraden angiver forholdet mellem den disponible indkomst ved at være ledig og den disponible indkomst ved beskæftigelse.
Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Selvom langt de fleste har en betydelig gevinst ved at være i beskæftigelse, er der således fortsat grupper, hvis tilskyndelse til at arbejde er svag.

De høje kompensationsgrader for nogle grupper skyldes blandt andet, at alternativet til beskæftigelse for mange er dagpenge, hvor ydelsesniveauet er relativt højt for de lavere lønnede.

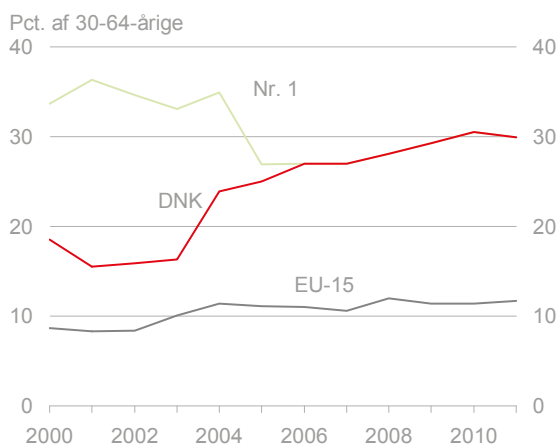
Voksen- og efteruddannelse

En løbende opkvalificering af arbejdsstyrken, så kvalifikationer hele tiden tilpasses efterspørgslen på arbejdsmarkedet, er et vigtigt element i at sikre et fleksibelt arbejdsmarked.

15 Fleksibelt arbejdsmarked

Danmark har en høj deltagelse i voksen- og efteruddannelse (VEU) i international sammenligning. Der har i en årrække været en stigende deltagelse i uddannelsesaktiviteter blandt de 30-64-årige i Danmark. Fra 2010 til 2011 er deltagelsen i uddannelsesaktiviteter stort set uændret. Danmark har fortsat den største andel af 30-64-årige i Europa, der har deltaget i uddannelsesaktiviteter, se figur 15.8.

Figur 15.8 Pct. af 30-64-årige, der har deltaget i uddannelse de seneste fire uger, 2000-2011

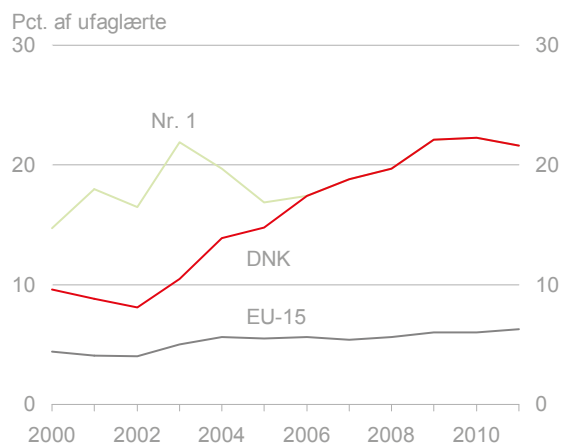
Anm.: Alle typer uddannelse er medtaget. Det kan påvirke Danmarks placering, at der er relativt mange ældre studerende. EU-15 omfatter de 15 gamle EU-lande.

Kilde: Særudtræk fra Eurostat Labour Force Survey.

Danmark er også det land i Europa, hvor flest ufaglærte deltager i VEU, se figur 15.9.

Gennemsnitligt deltager ufaglærte dog mindre i VEU end personer med uddannelse over folkeskoleniveau.

Figur 15.9 Pct. af ufaglærte, der har deltaget i uddannelse, 2000-2011

Anm.: Se anmærkning til figur 15.8.

Kilde: Særudtræk fra Eurostat Labour Force Survey.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Skattereform.** Regeringen indgik i juni 2012 en aftale om en skattereform, som sænker skatten på arbejde, og derved øger tilskyndelsen til at arbejde. Aftalen indebærer blandt andet en markant forhøjelse af beskæftigelsesfradraget og en forhøjelse af indkomstgrænsen for topskat.
- **Reform af førtidspension og fleksjob.** Med aftale om reform af førtidspension og fleksjob begrænses adgangen til førtidspension, og der indføres ressourceforløb med fokus på at udvikle den enkeltes arbejdsevne. Flexjobordningen målrettes, og tilskuddet omlægges, så flere får tilknytning til arbejdsmarkedet.
- **Ophævelse af prisloft til selvvalgt uddannelse.** I forbindelse med Finansloven 2012 blev lediges muligheder for brug af arbejdsmarkedsuddannelser (AMU) forbedret gennem ophævelse af prisloftet for 6-ugers selvvalgt uddannelse.

Større planlagte initiativer:

- **Ungepakke.** På finanslovsforslaget 2013 afsættes midler til en ungepakke med initiativer, der skal hjælpe unge i gang med at tage en uddannelse, samt initiativer som fx jobrotations- og videnpilot- ordninger, der skal hjælpe unge nyuddannede i job.
  - **Uddannelsesløft af ledige.** Der afsættes midler til en styrkelse og en målretning af den nuværende opkvalificerings- og uddannelsesindsats for ledige faglærte og ufaglærte samt personer med forældede uddannelser.
  - **Særlig indsats for ledige, som risikerer at opbruge deres ret til dagpenge.** Regeringen, LO, DA, AC, FTF, KL og A-kassernes samvirke blev i august 2012 enige om at iværksætte en målrettet jobindsats for ledige, der nærmer sig det tidspunkt, hvor de har opbrugt retten til dagpenge.
  - **Kontanthjælpsreform.** Der fremlægges et udspil til kontanthjælpsreform, der skal skaffe flere kontanthjælpsmodtagere i job.
-

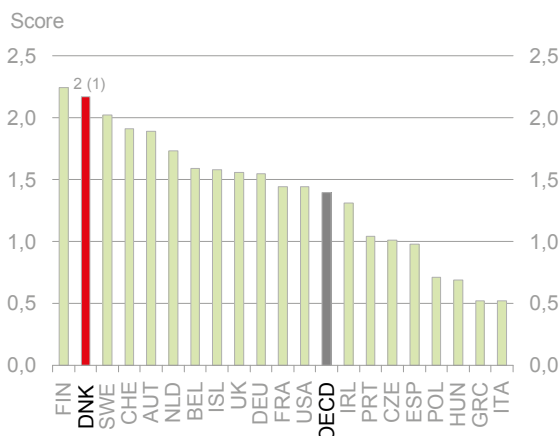
Moderne offentlig sektor og infrastruktur

Den offentlige sektors evne til at omstille sig og levere effektiv service af høj kvalitet er en vigtig parameter i at understøtte danske virksomheders konkurrenceevne. Omstilling i den offentlige sektor kan – ud over i sig selv at give besparelser – ligeledes fremme en omstilling i de danske virksomheder, fx ved at stille en mere effektiv infrastruktur og offentlig service til rådighed for erhvervslivet.

Effektivitet i den offentlige sektor

Effektiviteten i den danske offentlige sektor er generelt høj. Danmark er placeret blandt de bedste lande i en opgørelse over effektiviteten i administrationen, se figur 16.1.

Figur 16.1 Effektivitet i offentlig administration, 2010

Anm.: Indikatorsystem etableret af Verdensbanken om erhvervsreguleringens påvirkning af økonomien. Kilde: Verdensbanken 2010, Worldwide Governance Indicators.

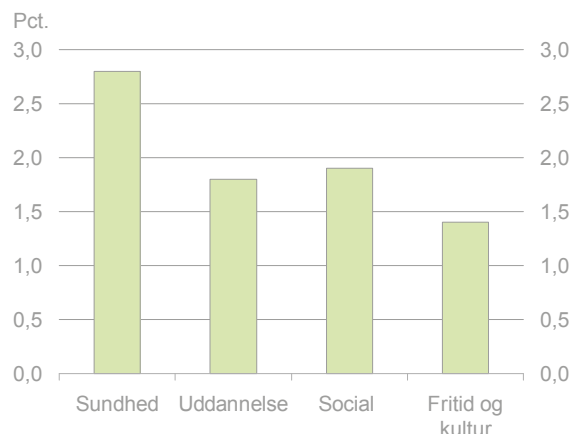
Produktivitet og udgifter i den offentlige sektor

Produktiviteten i den offentlige sektor er i gennemsnit steget med ca. 0,6 pct. årligt i perioden 2002 til 2009.¹² Ser man alene på de borgerrettede offentlige serviceydelser, er produktiviteten steget noget mere. I det offentlige sundhedsvæsen er arbejdsproduktiviteten i gennemsnit vokset med ca.

¹² Danmarks Statistik: Offentlig produktion og produktivitet 2002-2009, november 2011.

2,8 pct. årligt i perioden 2002-2009, og inden for uddannelse og socialområdet er den gennemsnitlige årlige vækst i arbejdsproduktiviteten på henholdsvis 1,8 pct. og 1,9 pct., se figur 16.2.

Figur 16.2 Gennemsnitlig årlig vækst i arbejdsproduktivitet, 2002-2009

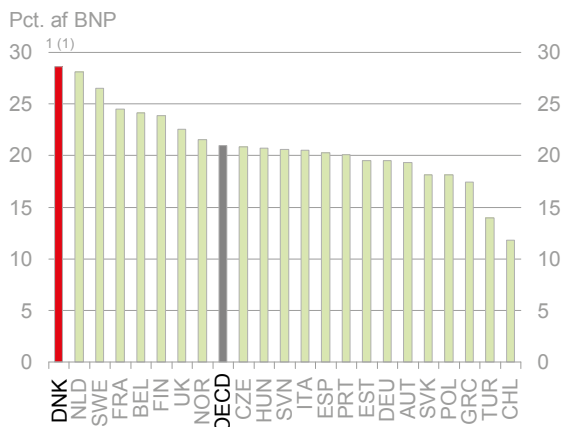
Anm.: Gennemsnitlig årlig vækst i arbejdsproduktiviteten i 2002-2009 opgjort efter output-metoden. Tal for 2008 og 2009 er foreløbige. Produktivitetsudviklingen på tværs af sektorer er ikke direkte sammenlignelig. Kilde: Offentlig produktion og produktivitet 2002-2009, Danmarks Statistik, november 2011.

På sundhedsområdet er en del af forklaringen løbende forbedringer af arbejdsgange, organisering mv. For eksempel er brugen af digital kommunikation øget, så patienter og læger i dag kan modtage henvisninger, recepter, laboratoriesvar mv. digitalt.

De skattefinansierede serviceudgifter (det offentlige forbrug) udgjorde i 2011 ca. 28,6 pct. af BNP mod ca. 29 pct. i 2010. Det er det højeste forbrugstryk i OECD, se figur 16.3.

16 Moderne offentlig sektor og infrastruktur

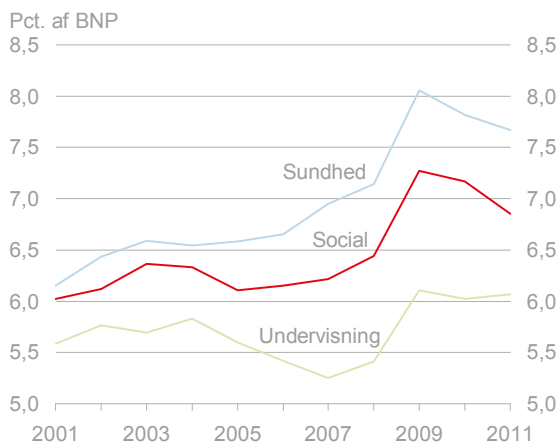
Figur 16.3 Offentlige serviceudgifter i forhold til BNP, 2011

Anm.: Offentligt forbrug i forhold til BNP i løbende priser. Ikke alle lande er opdateret med tal fra 2011. Kilde: OECD.

De samlede forbrugsudgifter i forhold til BNP til sundhed og til det sociale område er faldet fra 2009 til 2011, mens udgifterne til undervisning ligger på samme niveau som i 2009, se figur 16.4.

Figur 16.4 Forbrugsudgifter fordelt på områder, 2001-2011

Kilde: Danmarks Statistik, 2001-2011.

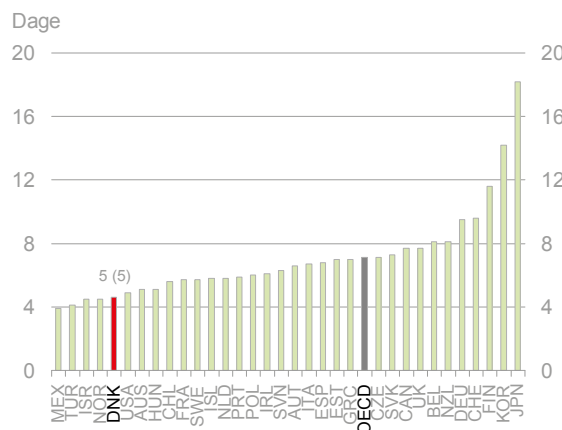
Kvalitet i den offentlige service

Det er ikke udgifterne, der er afgørende for serviceniveauet, men derimod hvad man får for pengene. Inden for en række af de offentlige serviceområder er der indikationer på, at kvaliteten er stigende.

På sundhedsområdet kan indlæggelsestiden fx bidrage til at give et billede af både

effektivitet og kvalitet på sygehusene. I Danmark er patienter i gennemsnit indlagt i 4,6 dage, hvilket er en af de korteste indlæggelsestider i OECD-landene, se figur 16.5.

Figur 16.5 Gennemsnitlig indlæggelsestid på sygehuse, 2010

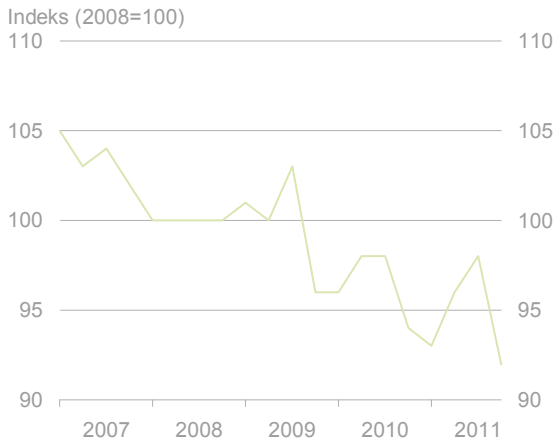

Anm.: Ikke alle lande er opdateret med data for 2010. Data for Danmark: 2010. Som udgangspunkt omfatter opgørelsen kun somatiske patienter. For nogle lande, herunder Danmark, omfatter opgørelsen også psykiatriske patienter. Data for Danmark omfatter kun offentlige sygehuse. Kilde: OECD Health Data 2012.

Antallet af genindlæggelser samt sygehusedødeligheden kan også give et indblik i kvalitetsudviklingen. Sygehusedødeligheden er faldet fra indeks 105 i 2007 til indeks 92 i 2011, se figur 16.6. Antallet af genindlæggelser er faldet i perioden 2008 til 2011, se Factbook.

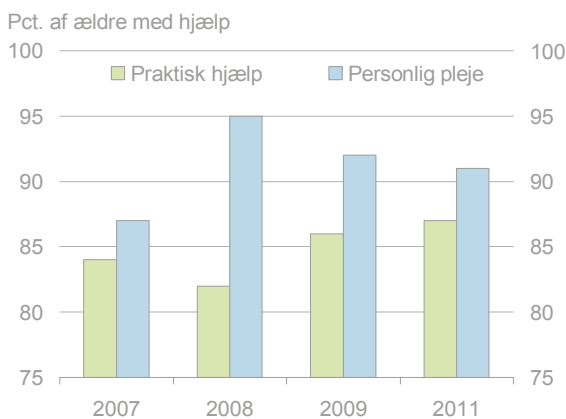
Figur 16.6 Sygehusdødelighed, 2007-2011

Anm.: Indeks over den HospitalsStandardiseredeMortalitetsRatio (HSMR). Base er 2008 med indeks 100. Kilde: Danske Regioner.

På det sociale område er ca. 9 ud af 10 ældre enten tilfredse eller meget tilfredse med den personlige pleje og praktiske hjælp, de fik i 2011. Siden 2008 er lidt flere blevet tilfredse med den praktiske hjælp, de får, mens lidt færre er tilfredse med den personlige pleje, se figur 16.7.

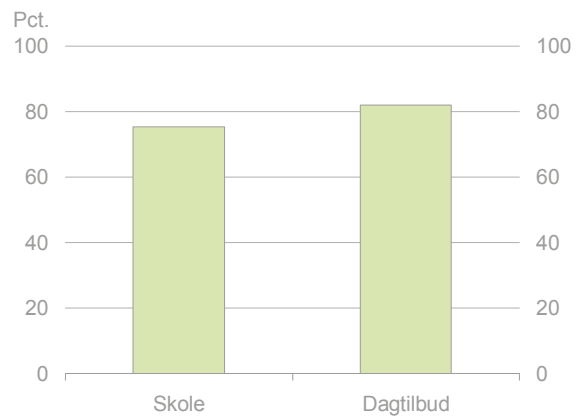
Figur 16.7 Tilfredshed med kvaliteten af personlig pleje og praktisk hjælp blandt ældre, 2007-2011

Anm.: Andelen af tilfredse eller meget tilfredse modtagere. Efter 2009 foretages opgørelsen hvert andet år. Kilde: Social- og Integrationsministeriet.

Blandt forældre til 0-6-årige børn i dagtilbud og forældre til skolebørn er henholdsvis 82 pct. og 75 pct. tilfredse eller meget tilfredse med børnenes institutioner, se figur 16.8.

Figur 16.8 Brugertilfredshed blandt forældre til børn i dagtilbud eller skole, 2012

Anm.: Andel respondenter, der har svaret tilfreds eller meget tilfreds. Kilde: Brugertilfredshedsundersøgelse om brugertilfredshed vedr. dagtilbud, folkeskole og hjemmepleje, Rambøll Management for Økonomi- og Indenrigsministeriet, 2012.

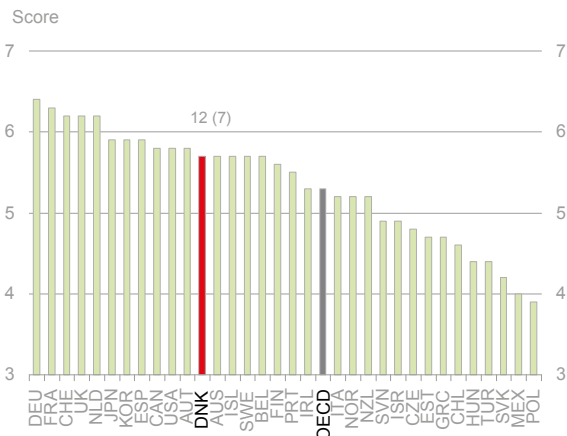
Infrastruktur

Det er en forudsætning for øget modernisering og effektivisering af den offentlige sektor, at infrastrukturen er på plads. Det gælder såvel den digitale infrastruktur som den generelle transportinfrastruktur. I forhold til den digitale infrastruktur har Danmark en målsætning om, at alle danskere senest i 2020 skal have adgang til bredbånd på 100 Mbit/s. Medio 2011 var det muligt for 38 pct. af danskerne, se Factbook.

En god infrastruktur muliggør høj mobilitet af mennesker, maskiner og information. Det er en forudsætning for effektiv ressourceudnyttelse og understøtter dermed virksomhedernes produktivitet og konkurrenceevne. Kvaliteten af infrastrukturen i Danmark er relativt høj sammenlignet med andre OECD-lande, se figur 16.9.

16 Moderne offentlig sektor og infrastruktur

Figur 16.9 Kvalitet af infrastruktur fordelt på lande, 2012

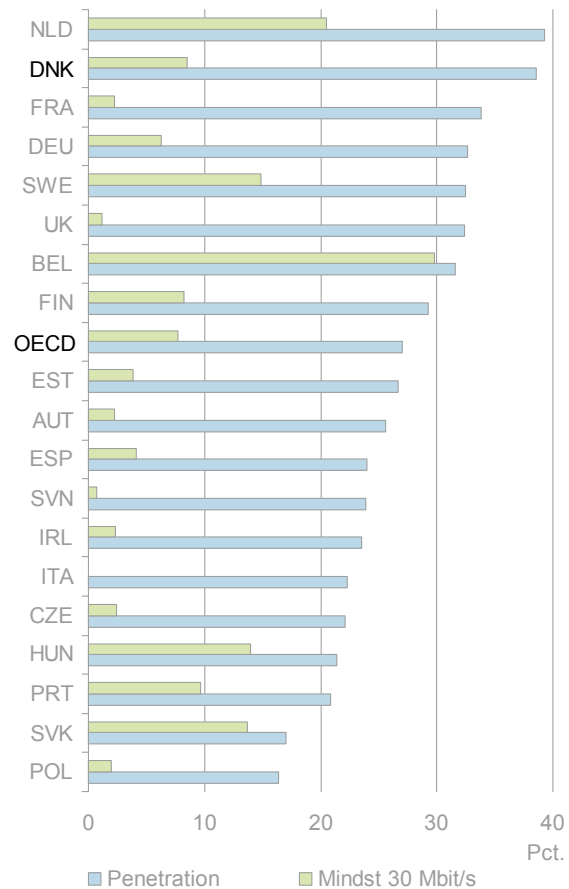
Anm.: Indikator for velfungerende infrastruktur. Indekset tager blandt andet højde for kvaliteten af veje, havne, flytransport, elektricitet, energi samt udbredelsen af digital teknologi.

Kilde: World Economic Forum, Global Competitiveness Index 2012-13.

Danmark ligger i toppen blandt OECD-landene i forhold til udbredelsen af digital infrastruktur, se figur 16.10.

Med 38,5 bredbåndsforbindelser pr. 100 indbyggere ligger Danmark som nr. 2 efter Nederlandene mht. til bredbåndsudbredelse. I forhold til andelen af solgte bredbåndsabonnementer med høje hastigheder på 30 Mbit/s eller højere er udviklingen blandt OECD-landene mere differentieret. Nogle lande med en lav udbredelse af bredbånd har typisk en højere andel af hurtigere bredbåndslinjer end de traditionelle bredbåndsnationer med høj udbredelse, se figur 16.10.

Figur 16.10 Udbredelse af bredbåndsinfrastruktur, 2011

Anm.: Udbredelse af bredbånd på minimum 2 Mbit/s samt udbredelsen på minimum 30 Mbit/s, pr. 100 indbyggere.

Kilde: OECD 2011.

Samfundets, borgernes og virksomhedernes digitale parathed er en forudsætning for anvendelse af digitale tjenester og for den offentlige sektors digitalisering. Danmark er blandt de OECD lande, hvor borgerne har de bedste forudsætninger for at anvende digitale løsninger og serviceydelser, se Factbook.

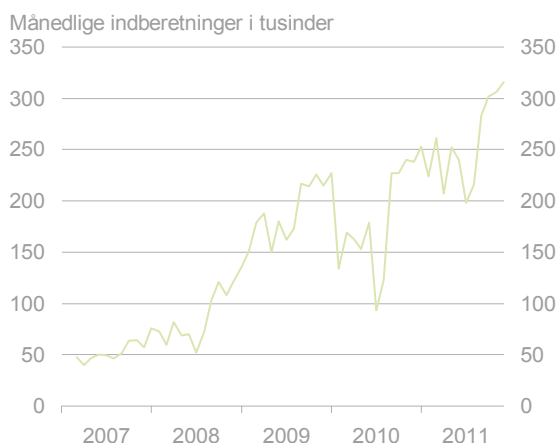
Effektive digitale løsninger er med til at give virksomhederne mere tid til at fokusere på deres kerneforretning. Danske virksomheder er flittige brugere af de erhvervsrettede digitale tjenester, som det offentlige stiller til rådighed.

Portalen Virk.dk samler langt hovedparten af de erhvervsrettede digitale løsninger. Antallet af virksomheder, der anvender

Virk.dk, er vokset fra ca. 77.000 i 2010 til ca. 105.000 i 2011, hvilket svarer til ca. 30 pct. af de aktive virksomheder, se Factbook.

Antallet af indberetninger via Virk.dk er mere end seksdoblet fra 2007 til slutningen af 2011. I 4. kvartal 2011 udgjorde antallet af indberetninger mere end 300.000 pr. måned, se figur 16.11.

Figur 16.11 Virksomheders indberetninger via Virk.dk, 2007-2011

Kilde: Erhvervsstyrelsen 2012.

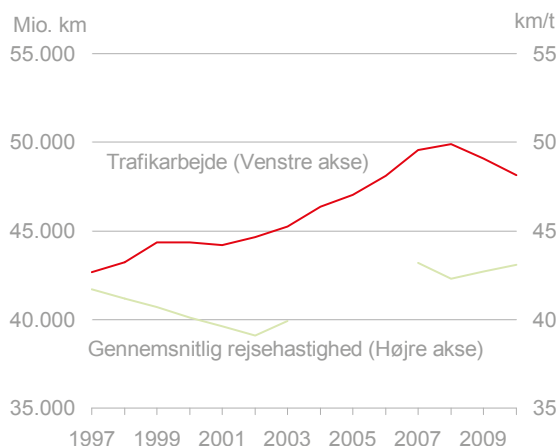
En af de selvbetjeningsløsninger, som benyttes meget på Virk.dk, er NemHandel, hvor virksomhederne digitalt kan sende fakturaer til det offentlige og til andre virksomheder. Anvendelse af NemHandel er mere end otte-doblet fra knap 94.000 afsendte e-fakturaer i 2008 til næsten 900.000 afsendte e-fakturaer i 2011, se Factbook. Stigningen skal ses i lyset af, at NemHandel er blevet obligatorisk fra 2011, når der handles med det offentlige.

Danske erhvervsvirksomheders anvendelse af offentlige elektroniske udbud ligger i 2011 på en 5. plads blandt OECD-landene, se Factbook.

Kvaliteten af den trafikale infrastruktur har betydning for mobiliteten af både arbejdskraft, varer og tjenester. Den gennemsnitli-

ge rejsehastighed giver et indtryk af effektiviteten af infrastrukturen. Den gennemsnitlige rejsehastighed er øget med ca. 10 pct. over de seneste 10 år. Det afspejler en stigning i trafikinvesteringer på 22 pct., se Factbook. I samme periode er mængden af trafikarbejde øget med ca. 15 pct., se figur 16.12.

Figur 16.12 Udviklingen i trafikarbejde og rejsehastighed, 1997-2010

Anm.: Udviklingen i trafikarbejdet er inden for vejtransport, mens rejsehastigheden omfatter alle transportformer. Vejtrafikken udgør tæt på 90 pct. af det samlede trafikarbejde. Udviklingen i rejsehastigheden fra 2003-2006 er ikke vist, da Transportvaneundersøgelsen ikke blev foretaget de pågældende år. Herefter er anvendt en forbedret metode, der indebærer, at den gennemsnitlige rejsehastighed er opjusteret. Kilde: Danmarks Statistik og Transportvaneundersøgelsen.

Efter en årrække med stigninger i antal kørte vejkilometer, er udviklingen i vejtrafikarbejdet faldet lidt siden 2007. Udviklingen skal bl.a. ses i lyset af den økonomiske krise. Udviklingen i kapacitet på motorvejsnettet i form af kilometer spor i Danmark er siden 2005 øget nogenlunde svarende til trafikudviklingen. I takt med, at de senere års besluttede og finansierede motorvejsudbygninger gennemføres, vil dette kunne fortsætte frem til 2016, se Factbook.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Udbetaling Danmark.** Fra den 1. oktober 2012 samles udbetalingen af en række sociale ydelser i en central myndighed. Formålet er at effektivisere sagsbehandlingen, som tidligere har været varetaget af 98 forskellige kommuner. I forlængelse af projektet arbejdes der på at automatisere sagsbehandlingen yderligere og på at øge brugen af digital selvbetjening, jf. den fælles offentlige digitaliseringsstrategi.
- **Digital infrastruktur.** Regeringen har besluttet at understøtte udbygningen af den digitale infrastruktur ved at i juni 2012 at have afholdt en auktion over frekvenserne i 800 MHz-frekvensbåndet, som skal anvendes til at sikre, at alle husstande, virksomheder og sommerhuse i områder med dårlig dækning skal have adgang til en mobil bredbåndsforbindelse på mindst 10 Mbit/s senest fra 2015.
- **Bedre mobildækning.** Regeringen indgik i februar 2012 en aftale med KL, Danske Regioner og telebranchen om 5 konkrete punkter til at fremme mobildækningen i hele Danmark. Med aftalen vil telebranchen investere 6-6,5 mia. kr. i udbygningen af mobilnet de kommende 3 år, og regeringen vil fremlægge en handlingsplan 2012 med konkrete forslag til at fremme mobildækningen yderligere.
- **Styrket kollektiv trafik.** Regeringen har siden den trådte til indgået en række politiske aftaler på transportområdet, der bl.a. medfører en satsning på den kollektive transport. Regeringen har den 12. juni 2012 indgået aftale med Enhedslisten og Dansk Folkeparti om at gennemføre takstnedsættelser i den kollektive trafik for godt 600 mio. kr. årligt samt gennemføre investeringer i den kollektive trafik for i alt 2,6 mia. kr.
- **Digital kommunikation.** En hovedmålsætning i den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi 2011-2015 er at sikre en overgang til digital kommunikation mellem offentlige myndigheder, borgere og virksomheder frem mod 2015. Digital Post bliver obligatorisk fra november 2014 for borgere og allerede i 2013 for virksomheder. Folketinget vedtog i foråret 2012 ligeledes lovgrundlaget for at gøre en række udvalgte digitale selvbetjeningsløsninger obligatoriske fra december 2012 (flytteanmeldelse, ansøgning om sundhedskort, opskrivning til skole, fritidshjem og dagtilbud).

Større planlagte initiativer:

- **Obligatorisk digital selvbetjening.** Regeringen og kommunerne er enige om at gøre yderligere selvbetjeningsløsninger obligatoriske frem mod 2015 samt at sikre god hjælp, støtte og mulighed for almindelige breve for de borgere, der ikke er i stand til at bruge digital post.
- **Ny digital velfærd.** Regeringen, kommunerne og regionerne er enige om at udarbejde en ny og ambitiøs digitaliseringsreform af velfærdsområderne. På skoleområdet har regeringen i 2012 udmøntet 50 mio. kr. ud af en samlet pulje på 500 mio. kr. til medfinansiering af digitale læremidler i folkeskolen.
- **Modernisering af den offentlige sektor.** Regeringen vil foretage en gennemgribende modernisering af den offentlige sektor. Målet er at frigøre mindst 5 mia. kr. frem mod 2020, så velfærden kan forøges. Regeringen vil i de kommende år sætte fokus på effekter og resultater, digitalisering og velfærdsteknologi, arbejdstidsregler og arbejdsforhold i det offentlige, offentlig-privat samarbejde, bedre regulering og målretning samt et styrket fokus på kapacitetsudnyttelse, økonomistyring, ledelse og bedre offentlige indkøb. Det betyder blandt andet, at der foretages en systematisk gennemgang af den eksisterende lovgivning på en række forskellige områder med henblik på afbureaukratisering, regelforenkligning og et øget fokus på resultater. Herudover vil regeringen arbejde for at skabe bedre rammevilkår for offentlig-privat samarbejde.

17. Ansvarlig økonomisk politik	107
18. Social sammenhængskraft	113
19. Regional vækst	117

Ansvarlig økonomisk politik

En sund samfundsøkonomi og en ansvarlig økonomisk politik er vigtige forudsætninger for økonomisk vækst og for, at der skabes job med et højt værdiindhold.

Den seneste tids internationale statsgælds-krise har vist, at lande med høj gæld og store underskud er sårbare over for svækkelser i tilliden til landenes offentlige finanser. Tab af finanspolitisk troværdighed fører til større risikopræmier og dermed større renteudgifter.

Troværdigheden afhænger ikke blot af den aktuelle saldo og gældsstilling, men i høj grad også af, hvorvidt den økonomiske politik tager hånd om den demografiske udvikling og andre strukturelle makroøkonomiske udfordringer på længere sigt. Sunde offentlige finanser skaber et større råderum til at føre en aktivt stabiliserende finanspolitik, der understøtter vækst og beskæftigelse. Der er derfor en direkte sammenhæng mellem en ansvarlig økonomisk politik og vækstmulighederne på både kort og lang sigt.

Regeringen fremlagde i maj 2020-planen *Danmark i arbejde*, som udstikker de overordnede rammer for den økonomiske politik frem mod 2020. De centrale målsætninger omfatter at sikre strukturel balance på de offentlige finanser i 2020 og finanspolitisk holdbarhed. Samtidig planlægges den økonomiske politik med henblik på at opfylde kravene i EU's Stabilitets- og Vækstpagt samt EU's henstilling om en strukturel forbedring af den offentlige saldo med 1½ pct. fra 2010 til 2013.

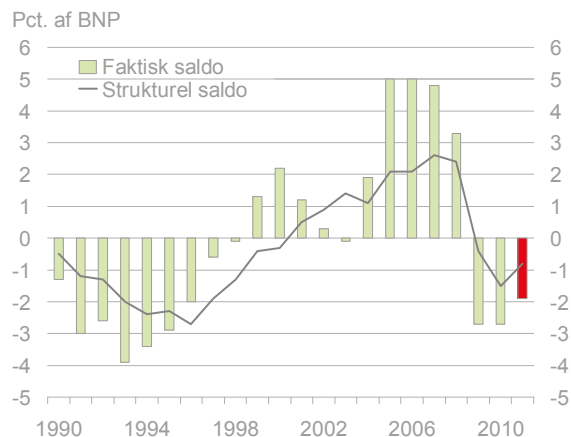
Offentlig saldo, gæld og holdbarhed

De betydelige overskud på den offentlige saldo i perioden frem til starten af den internationale krise i 2008 er vendt til underskud som følge af såvel de direkte virkninger af det internationale tilbageslag som af finanspolitiske lempelser.

I 2011 er den faktiske offentlige saldo opgjort til -1,9 pct. af BNP. Den strukturelle offentlige saldo, som er korrigeret for konjunkturelle og andre midlertidige forhold,

skønnes til -0,8 pct. af BNP i 2011, se figur 17.1.

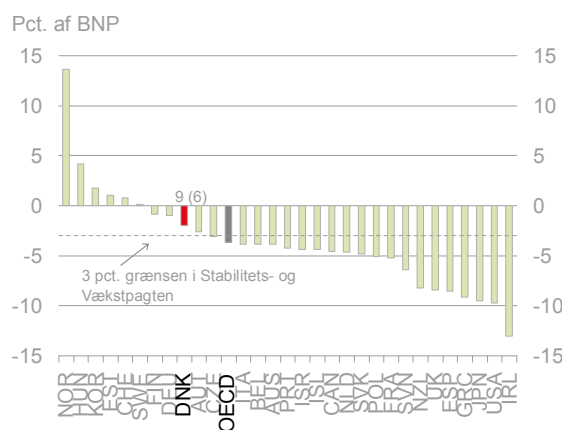
Figur 17.1 Faktisk og strukturel offentlig saldo, 1990-2011

Kilde: Danmarks Statistik og Økonomi- og Indenrigsministeriet, Økonomisk Redegørelse august 2012.

Både den faktiske og den strukturelle offentlige saldo ligger i 2011 væsentligt bedre end gennemsnittet for OECD-landene, se figur 17.2 og figur 17.3.

Figur 17.2 Offentlig saldo, 2011

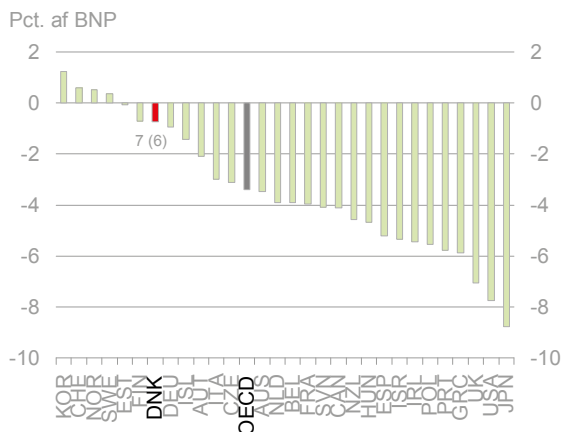

Anm.: CHL, MEX og TUR er udeladt pga. manglende data. Kun lande, der deltager i EU's Stabilitets- og Vækstpagt, er underlagt kravet om, at det faktiske underskud ikke må overstige 3 pct. af BNP.

Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriet, Økonomisk Redegørelse august 2012 (DNK) og OECD, Economic Outlook 91 (øvrige lande).

17 Ansvarlig økonomisk politik

Figur 17.3 Strukturel saldo, 2011

Anm.: CHL, MEX, SVK og TUR er udeladt pga. manglende data.

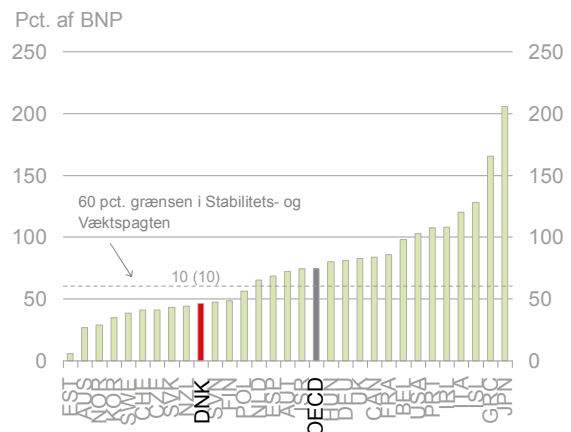
Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriet, Økonomisk Redegørelse august 2012 (DNK) og OECD, Economic Outlook 91 (øvrige lande).

I 2012 øges underskuddet på den offentlige saldo til 4 pct. af BNP blandt andet som følge af tilbagebetalingen af efterlønsbidrag og fremrykningen af offentlige investeringer i kickstarten. I 2013 ventes det offentlige underskud at udgøre -1,9 pct. af BNP, mens den strukturelle saldo skønnes at være i balance.

Dermed er finanspolitikken på linje med henstillingen fra EU om at forbedre de offentlige finanser strukturelt med 1½ pct. af BNP fra et underskud på -1½ pct. af BNP i 2010 til strukturel balance i 2013. Derudover sikrer finanspolitikken, at det faktiske offentlige underskud ligger under grænsen i EU's Stabilitets- og Vækstpagt på 3 pct. af BNP i 2013.

De seneste tre års underskud på den offentlige saldo har bidraget til at øge den offentlige gæld (ØMU-gælden), som ultimo 2011 udgjorde 46,6 pct. af BNP, se figur 17.4. I hovedparten af OECD-landene er gælden ligeledes vokset, og Danmark fastholder dermed samme placering som i 2010.

Figur 17.4 Offentlig gæld (ØMU-gæld), 2011

Anm.: CHL, MEX og TUR er udeladt pga. manglende data. For AUS, CAN, CHE, ISL, ISR, JPN, KOR, NZL og USA er Gross Government Debt anvendt i stedet for ØMU-gælden. Kun lande, der deltager i EU's Stabilitets- og Vækstpagt, er underlagt kravet om, at gælden ikke må udgøre mere end 60 pct. af BNP.

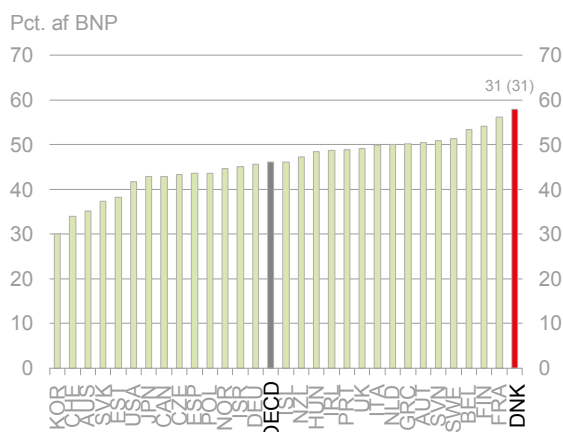
Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriet, Økonomisk Redegørelse august 2012 (DNK) og OECD, Economic Outlook 91 (øvrige lande).

En række lande, herunder særligt en række eurolande, er karakteriseret ved store offentlige underskud og høje gælds niveauer. De betydelige finanspolitiske udfordringer har bevirket, at landene har oplevet svigtende tillid til de offentlige finanser. Usikkerhed om landenes solvens har medført uro på de finansielle markeder og stigende risikopræmier, hvilket svækker landenes vækstmuligheder.

Danmark er en lille, meget rentefølsom økonomi med fri kapitalmobilitet og egen valuta. Derfor er Danmark som udgangspunkt meget følsom over for pres fra finansmarkederne. Det øger betydningen af at føre en ansvarlig økonomisk politik, der sikrer sunde offentlige finanser og tillid til fastkurspolitikken.

Blandt OECD-landene er Danmark det land, hvor de offentlige udgifter udgør den største andel af BNP, se figur 17.5.

Figur 17.5 Offentlige udgifter, 2011

Anm.: CHL, MEX og TUR er udeladt pga. manglende data.

Kilde: OECD, Economic Outlook 91.

Tilliden til de offentlige finanser forudsætter blandt andet, at der er styr på væksten i de offentlige udgifter. De offentlige udgifter i Danmark er over en længere periode vokset betydeligt mere end planlagt, se factbook.

I lyset af udfordringerne for de offentlige finanser i de kommende år og den internationale statsgældskrise er det centralt, at der fastholdes en strammere styring af de offentlige udgifter i årene fremover. Fra og med 2014 vil udviklingen i de offentlige udgifter være underlagt kravene i budgetloven. Hovedelementerne i budgetloven omfatter udgiftslofter for stat, kommune og regioner. Budgetloven skal understøtte, at de offentlige udgifter udvikler sig i overensstemmelse med målsætningerne og prioriteringerne i de mellemfristede fremskrivninger. Som led i budgetloven må det strukturelle offentlige underskud højst udgøre $\frac{1}{2}$ pct. af BNP, medmindre der indtræffer ekstraordinære omstændigheder.

Den danske finanspolitik planlægges under hensyntagen til at sikre mindst strukturel balance i 2020. Sigtet på strukturel balance i 2020 indebærer i den seneste mellemfristede fremskrivning, at finanspolitikken opfylder kravet om (mindst) finanspolitisk holdbarhed. Finanspolitisk holdbarhed betyder overordnet, at finanspolitikken kan fastholdes uændret fremadrettet samtidig med, at gælden stabiliseres på sigt, givet de anta-

gelses, som de langsigtede fremskrivninger baseres på. I den seneste mellemfristede fremskrivning er holdbarhedsindikatoren opgjort til godt 0¹³, hvilket betyder, at de offentlige finanser på sigt vurderes at være omtrent holdbare.

Finanspolitisk holdbarhed er en nødvendig, men ikke en tilstrækkelig forudsætning, hvis ambitionen om troværdige offentlige finanser skal indfries. Holdbarhed stiller eksempelvis ingen krav til hvilket offentligt gælds- eller saldoniveau, der sigtes mod på lang sigt. Derfor tager de mellemfristede fremskrivninger ikke udgangspunkt i holdbarhedsbegrebet alene, men ses i sammenhæng med udviklingen i den offentlige gæld og saldo.

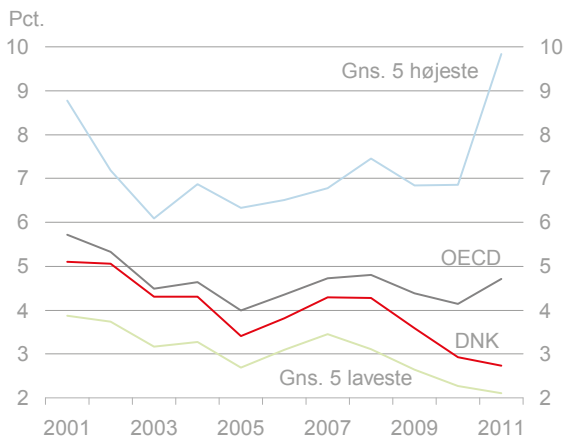
Renter og inflation

Udviklingen i den danske lange rente (10-årige statsobligation) har siden 1990 og frem til starten af 2000'erne omtrent ligget på niveau med gennemsnittet af de lange renter i OECD. Siden 2000 har den danske lange rente ligget under gennemsnittet, se figur 17.6, og har i både 2010 og 2011 været blandt de fem laveste i OECD.

¹³ Baseret på basisforløbet i *Danmark i arbejde* med befolkningsfremskrivning 2012 fra Danmarks Statistik, jf. Finansministeriets notat *Opdateret befolkningsprognose og regeringens 2020-plan*.

17 Ansvarlig økonomisk politik

Figur 17.6 Rente (10-årig statsobligation), 2001-2011

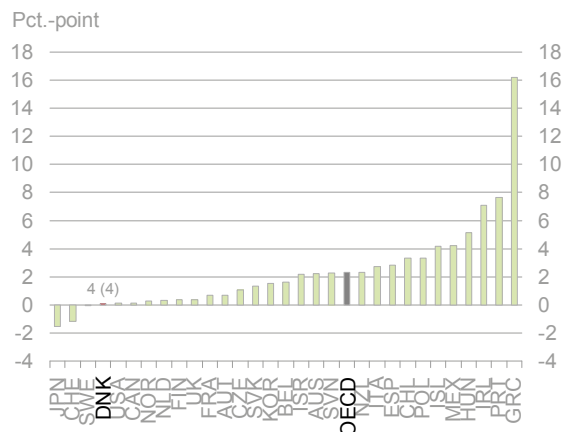
Anm.: I gennemsnitsberegningerne indgår de lande, der er data for i hele perioden fra 2001 til 2011.
Kilde: OECD, Main Economic Indicators.

Det rekordlave renteniveau afspejler blandt andet, at Danmark har ført en ansvarlig og troværdig økonomisk politik.

Niveauet for den danske lange rente er tæt knyttet til renteniveauet i euroområdet grundet den troværdige fastkurspolitik, om end der normalt er et positivt rentespænd til Tyskland. Rentespændet afhænger som udgangspunkt af tilliden til den førte økonomiske politik samt forventede valutakursudsving. Ligeledes betaler mindre lande med mindre obligationsvolumen en likviditetspræmie i forhold til store lande med større obligationsudstedelser.

Grundet den troværdige fastkurspolitik afspejler det danske rentespænd til Tyskland primært, hvordan internationale investorer vurderer troværdigheden af den danske finanspolitik. Renten i Danmark har historisk ligget en smule over renten i Tyskland. Siden slutningen af 2011 har den danske rente imidlertid i længere perioder ligget under den tyske rente, dvs. rentespændet har været negativt. Denne udvikling afspejler forværringen af den europæiske statsgældskrise og dermed en stigende risiko forbundet med deltagelse i eurosamarbejdet. Danmarks rentespænd til Tyskland var i 2011 blandt de laveste i OECD-landene, se figur 17.7.

Figur 17.7 Rentespænd til Tyskland, 2011

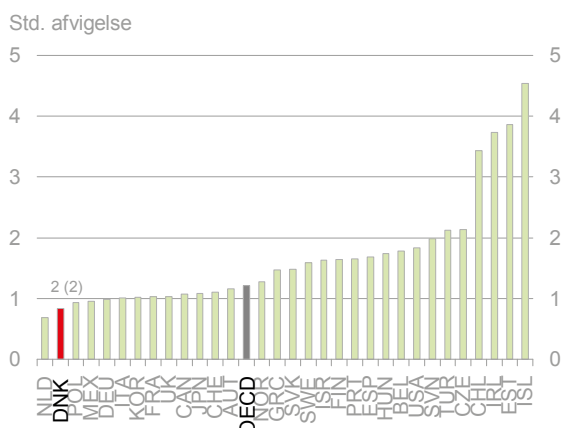

Anm.: EST og TUR er udeladt pga. manglende data.
Kilde: Reuters Ecowin, Government Benchmarks, Yields, close BID 10-year.

Omvendt har høje gælds niveauer og svækket tillid til finanspolitikken givet anledning til markante stigninger i rentespændet i en række andre europæiske lande, herunder navnlig Grækenland, hvis rentespænd til Tyskland i 2011 lå på godt 16 pct.-point.

Lav og stabil inflation er en vigtig forudsætning for økonomisk vækst. En stabil og forudsigelig prisudvikling bidrager til makroøkonomisk stabilitet og understøtter, at forbrugere og virksomheder kan planlægge langsigtet.

Den danske fastkurspolitik indebærer, at den Europæiske Centralbanks (ECB) inflationsmål også gælder for Danmark. På linje med en række andre centralbanker har ECB et inflationsmål på knap 2 pct. Inflationsmålet tjener dermed som anker for inflationen og inflationsforventningerne i Danmark. Det har bidraget til at bringe inflationen ned på et lavt og stabilt niveau. Målt ved standardafvigelsen af de månedlige årtil-år stigningstakter de seneste fem år er inflationen i Danmark blandt de mest stabile i OECD, se figur 17.8.

Figur 17.8 Inflationens stabilitet, 2007-2011

Anm.: AUS og NZL er udeladt pga. manglende data.
 Kilde: OECD, Main Economic Indicators og egne beregninger.

Gennemførte initiativer

- **Reform af førtidspension og fleksjobordning.** Regeringen indgik i juni 2012 en bred aftale om en reform af førtidspension og fleksjobordningen. Reformen skal sikre, at flere får tilknytning til arbejdsmarkedet og derved mulighed for at forsørge sig selv, samt at færrest muligt ender på varig, passiv forsørgelse. Aftalen omfatter bl.a. en målretning af fleksjobordningen, begrænset adgang til førtidspension samt indførelse af ressourceforløb. Aftalen skønnes at forbedre de offentlige finanser med 1,9 mia. kr. i 2020.
- **Skattereform.** Regeringen indgik i juni 2012 en aftale om en skattereform, som sænker skatten på arbejde og derved bidrager til at styrke vækst og beskæftigelse. Aftalen indebærer bl.a. en markant forhøjelse af beskæftigelsesfradraget og en forhøjelse af indkomstgrænsen for topskat. Aftalen indeholder herudover udgiftsbesparelser på 1 mia. kr. på EU-bidraget og 2,7 mia. kr. i forsvaret. Reformen skønnes på længere sigt at forøge beskæftigelsen svarende til ca. 15.800 personer samt varigt styrke de offentlige finanser med 2,7 mia. kr. årligt.
- **Budgetloven.** Regeringen indgik i marts 2012 en bred politisk aftale om vedtagelse af en budgetlov. Et centralt element i budgetloven er fastsættelse af en øvre grænse for udgifterne i stat, kommune og regioner ved hjælp af udgiftslofter. Udgiftslofterne, som har bindende virkning for regeringen, skal vedtages af Folketinget og gælder løbende fire år frem. De første udgiftslofter skal fastlægges i foråret 2013.
- **Tilbagetrækningsreformen.** I december 2011 blev tilbagetrækningsreformen vedtaget. Reformens tre hovedelementer omfatter fremrykning af Velfærdsaftalens forøgelse af efterløns- og pensionsalderen med fem år, en gradvis indfasning af en 3-årig efterlønsordning samt lancering af en seniorførtidspension for nedslidte. Reformen vurderes at forbedre den offentlige saldo i 2020 med ca. 18 mia. kr., mens den finanspolitiske holdbarhed forbedres med knap 10 mia. kr.
- **Kickstarten.** Finansloven for 2012 omfattede bl.a. en kickstart af dansk økonomi, som gennem fremrykning af anlægsinvesteringer mv. styrker beskæftigelsen med 7.000 job i 2012 og 8.000 job i 2013.

Social sammenhængskraft

Danmark er et samfund med en høj grad af social sammenhængskraft, der understøttes af en generelt høj levestandard, en høj erhvervsdeltagelse, et højt uddannelsesniveau og små indkomstforskelle.

Tilknytning til arbejdsmarkedet

Tilknytning til arbejdsmarkedet er afgørende for et lands velstand, men også for det enkelte individs forbrugsmuligheder.

Selvom de fleste, der bliver ledige, kommer hurtigt tilbage i arbejde, findes der en lille gruppe (randgruppen), der har svært ved at opnå en fast tilknytning til arbejdsmarkedet.

En person anses for at være i randgruppen, hvis personen har modtaget midlertidige indkomsterstøttende ydelser i mindst 80 pct. af tiden de seneste tre år. Antallet af personer i denne gruppe er faldet fra 2005 til 2009, men er steget en smule i kølvandet på den økonomiske krise. I 2011 var der godt 114.000 personer i randgruppen, se figur 18.1.

Figur 18.1 Personer i arbejdsmarkedets randgruppe, 2001-2011

Anm.: Modtagere af midlertidige indkomsterstøttende ydelser i mindst 80 pct. af tiden de seneste tre år.
Kilde: Beskæftigelsesministeriet på baggrund af Beskæftigelsesministeriets forløbsdatabase DREAM.

Når der ikke opnås ordentlig tilknytning til arbejdsmarkedet, har det konsekvenser både for den enkelte og for samfundet.

Antallet af personer i husstande med lav beskæftigelsesgrad er faldet fra 2003 til 2008. I 2008 og 2009 var der hhv. 335.000 og 356.000 personer i husstande med beskæftigelsesgrad under 20 pct., se figur 18.2. Stigningen fra 2008 til 2009 skyldes blandt andet den økonomiske krise.

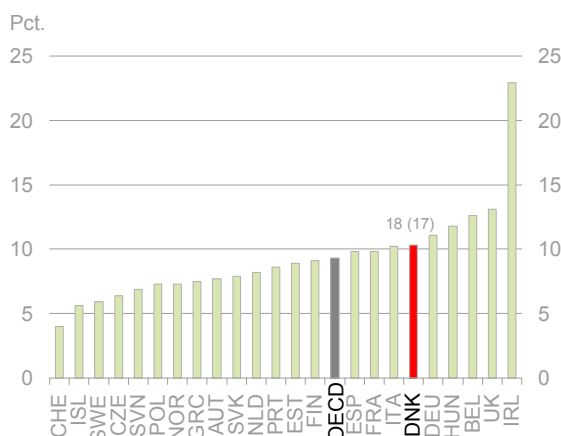
Figur 18.2 Personer i husstande med beskæftigelsesgrad under 20 pct., 2001-2009

Anm.: Opgjort på baggrund af årlig ATP-indbetaling.
Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriet på baggrund af Lovmodellen.

Andelen af husholdninger med lav arbejdsintensitet udgør omkring 10 pct. i Danmark i 2010 og ligger 1 pct.point over OECD-gennemsnittet, se figur 18.3.

Figur 18.3 Andel af husholdninger med lav arbejdsintensitet, 2010

Anm.: Baseret på en spørgeskemaundersøgelse i 2010 vedrørende beskæftigelsesomfanget i 2009.
Kilde: Eurostat (EU-SILC).

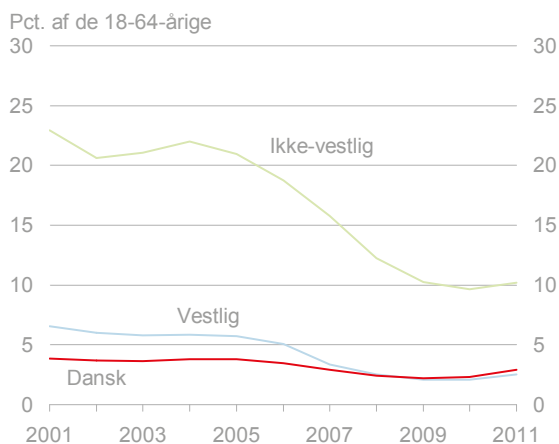
18 Social sammenhængskraft

Integration

En styrket integration kan bidrage til, at flere indvandrere og efterkommere kommer i arbejde og tager en uddannelse.

Deltagelse på arbejdsmarkedet er et væsentligt mål for integration. Især indvandrere fra ikke-vestlige lande har fået bedre tilknytning til arbejdsmarkedet de seneste år. Siden 2004 er andelen af de 18-64-årige indvandrere fra ikke-vestlige lande i arbejdsmarkedets randgruppe mere end halveret. Andelen udgør omkring 10 pct. i 2011, se figur 18.4.

Figur 18.4 Oprindelse og arbejdsmarkedets randgruppe, 2001-2011

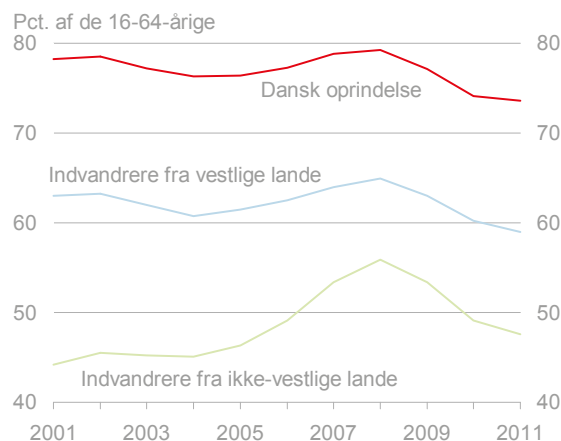

Anm.: Personer i arbejdsmarkedets randgruppe med hhv. dansk, vestlig og ikke-vestlig oprindelse i forhold til det samlede antal 18-64-årige i de nævnte befolkningsgrupper.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Beskæftigelsesministeriets forløbsdatabase DREAM og Danmarks Statistik.

Udviklingen afspejles også i beskæftigelsesfrekvensen. Frem til 2008 har indvandrere fra især ikke-vestlige lande fået større tilknytning til arbejdsmarkedet. Efter 2008 er beskæftigelsesfrekvensen faldet generelt, hvilket blandt andet skal ses i lyset af den internationale økonomiske krise, se figur 18.5.

Figur 18.5 Beskæftigelsesfrekvens og oprindelse, 2001-2011

Anm.: Databrud i 2003 og 2009.

Kilde: Social- og Integrationsministeriets udlændingedatabase.

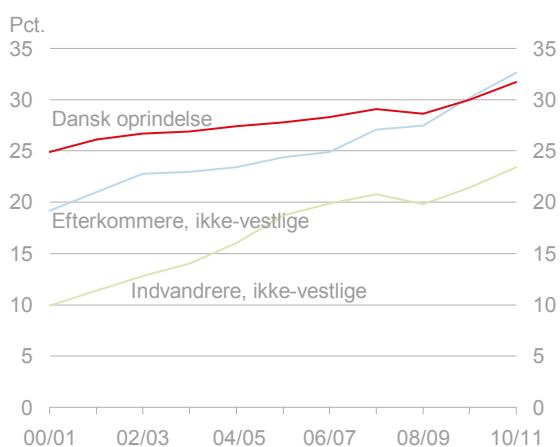
De seneste års udvikling i beskæftigelsesfrekvenserne afspejler, at ledigheden er steget. Det gælder også antallet af langtidsledige, der er mere end fordoblet siden krisens begyndelse. Indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande har større risiko for at blive langtidsledige.¹⁴

Uddannelse øger den enkeltes tilknytning til arbejdsmarkedet. Desuden bidrager et højt generelt uddannelsesniveau til at bevare den sociale balance og de begrænsede indkomstforskelle, der karakteriserer det danske samfund.

Siden skoleåret 2000/2001 og frem til skoleåret 2010/2011 er andelen af de 16-19-årige, som er i gang med en ungdomsuddannelse, øget for især indvandrere med ikke-vestlig baggrund, se Factbook.

Andelen af en årgang, som er i gang med en videregående uddannelse, er steget for alle befolkningsgrupper siden skoleåret 2000/2001. Igen har stigningen været mest markant for indvandrere med ikke-vestlig baggrund, se figur 18.6.

¹⁴ Beskæftigelsesministeriet, Analyser af langtidsledigheden, 2010.

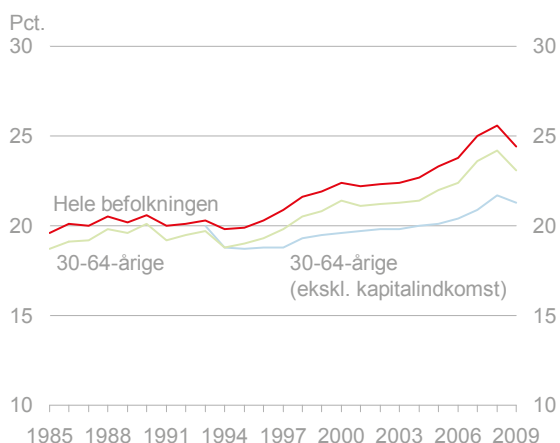
Figur 18.6 20-24-årige i gang med en videregående uddannelse, skoleår 2000/2001-2010/2011

Anm.: Kun indvandrere med mere end to års opholdstid er medtaget.

Kilde: Social- og Integrationsministeriets udlændingedatabase.

Indkomstforskelle

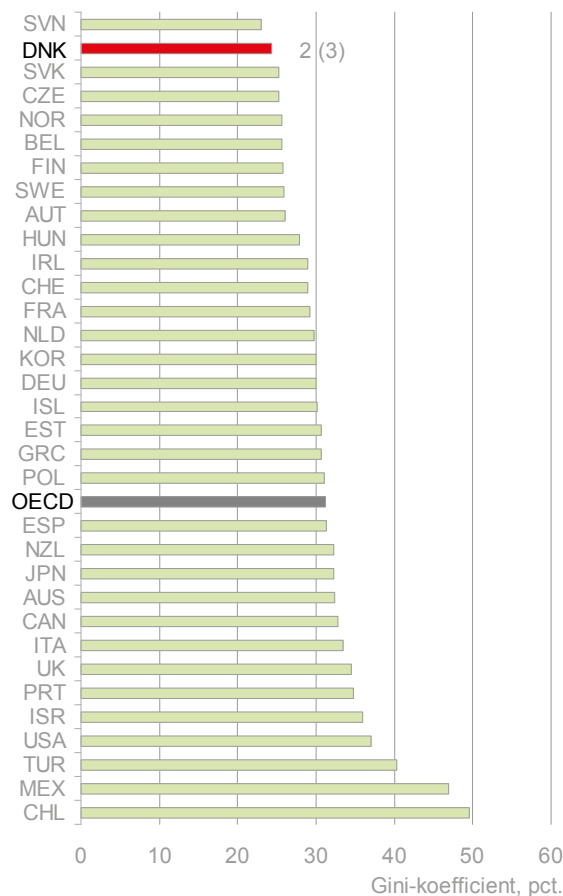
Indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten er steget siden midten af 1990'erne og frem til 2008. Denne udvikling skal ses i lyset af udviklingen i kapitalindkomst, herunder udviklingen på aktie- og boligmarkedet, der samtidig driver en relativt stor del af faldet fra 2008 til 2009. Ses der bort fra kapitalindkomst, er udviklingen mere beskeden, se figur 18.7.

Figur 18.7 Indkomstforskellen i Danmark, 1985-2009

Anm.: Gini-koefficienten opsummerer de individuelle indkomstforskelle i ét tal mellem 0 og 1, hvor 0 er udtryk for en helt lige indkomstfordeling.

Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriet på baggrund af Lovmodellen.

I andre lande er indkomstforskellene også steget frem til krisens begyndelse. De nyeste tal for indkomstforskelle i OECD-landene er fra omkring 2008 og viser, at Danmark fortsat er blandt de lande, hvor indkomstforskellene er mindst, se figur 18.8.

Figur 18.8 Indkomstforskelle i OECD, 2008

Anm.: Gini-koefficient for den årlige disponible indkomst og for 18-65-årige. Gini-koefficienten opsummerer de individuelle indkomstforskelle i ét tal mellem 0 og 1, hvor 0 er udtryk for en helt lige indkomstfordeling.

Kilde: OECD.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Afskaffelse af de lave ydelser i kontanthjælpssystemet.** Med finanslovsaftalen for 2012 er de særligt lave ydelser i kontanthjælpssystemet afskaffet med virkning fra den 1. januar 2012. Det drejer sig om starthjælp, kontanthjælpsloftet, 500-kronersreglen, introduktionsydelsen mv.
- **Jobpræmie til langvarige kontanthjælpsmodtagere.** Regeringen har i maj 2012 vedtaget lovforslaget om en to-årig forsøgsordning med jobpræmie til kontanthjælpsmodtagere med langvarig ledighed mv. Loven er et led i finanslovsaftalen for 2012.
- **Afskaffelse af loftet over børne- og ungeydelsen.** Med finanslovsaftalen for 2012 er loftet over børne- og ungeydelsen afskaffet med virkning fra den 1. januar 2012.
- **Aftale om udmøntning af satspuljen for 2012.** I forbindelse med finanslovsaftalen for 2012 er der indgået en aftale om udmøntning af satspuljen. Aftalen indebærer, at der i perioden 2012-2015 udmøntes i alt ca. 3,6 mia. kr. til at forbedre vilkårene for svage og udsatte grupper mv.
- **Tabt arbejdsfortjeneste.** Regeringens lovforslag om forhøjelse af ydelsesloftet for tabt arbejdsfortjeneste er vedtaget i marts 2012. Loven hæver loftet for tabt arbejdsfortjeneste og forbedrer dermed vilkårene for familier med børn med funktionsnedsættelse eller indgribende lidelse.

Større planlagte initiativer:

- **Udvalg for modernisering og forbedring af sygedagpengesystemet gennem sikring af en aktiv indsats og afskaffelse varighedsbegrænsningen.** Regeringen har nedsat et tværministerielt udvalg, der blandt andet skal se på afskaffelse af varighedsbegrænsning på sygedagpenge, og på hvordan den aktive indsats over for syge kan styrkes. Udvalgets forslag til modeller for at afskaffe varighedsbegrænsningen skal samlet være fuldt finansieret i tråd med regeringens forsigtighedsprincip. Målet er, at en afskaffelse af varighedsbegrænsningen ikke medfører reduktion af arbejdsstyrken.
- **Fokus på fattigdom.** Regeringen har i maj 2012 nedsat et ekspertudvalg, der skal belyse forskellige metoder til at opgøre fattigdom, og udarbejde forslag til en dansk fattigdomsgrænse. Sigtet er et bedre grundlag for at kunne følge den faktiske udvikling, herunder især udviklingen i antal børn, der lever i fattigdom, og antallet af mennesker, der lever i langvarig fattigdom.
- **Reform af integrationsindsatsen.** Regeringen har nedsat et ministerudvalg, der blandt andet skal finde løsninger, der kan styrke integrationen af indvandrere og efterkommere på arbejdsmarkedet mv. Det er regeringens mål, at 10.000 flere indvandrere og efterkommere kommer i arbejde inden 2020.

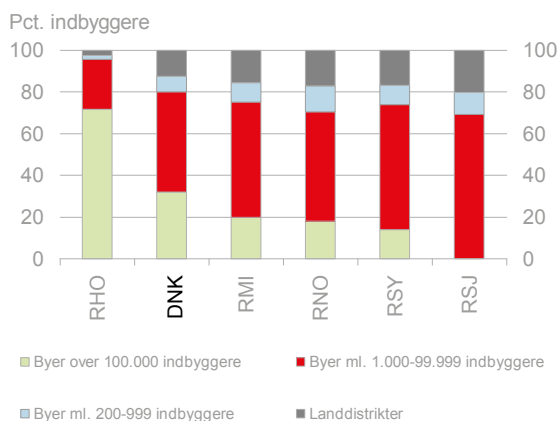

Regional vækst

Mange af de grundlæggende vækstudfordringer er de samme i alle dele af landet. Forskellene i eksempelvis arbejdstimer pr. beskæftiget er ganske små på tværs af de danske regioner set i lyset af forskellene mellem Danmark og andre OECD-lande.

Nogle vækstvilkår er dog forskellige. Det gælder særligt de vækstvilkår, der relaterer sig til befolkningskoncentration. Der er i de senere år sket en stigning i befolkningsvæksten i byer med mere end 100.000 indbyggere.¹⁵ Stigningen er dog ujævnt fordelt på regionsniveau. I 2012 boede godt 70 pct. af befolkningen i Region Hovedstaden (RHO) i store byområder, mens der i Region Sjælland (RSJ) ikke findes byer med over 100.000 indbyggere, se figur 19.1.

Figur 19.1 Befolkningskoncentration i forskellige bystørrelser og i landdistrikterne, 2012

Anm.: Danmarks Statistik definerer et byområde som en sammenhængende bebyggelse med mindst 200 indbyggere, og områder med færre indbyggere defineres som landdistrikter. Personer uden fast bopæl indgår ikke i figuren. I Region Hovedstaden indgår hovedstadsområdet som et samlet byområde. Greve Strand er en del af hovedstadsområdet og indgår her i figuren, men er reelt beliggende i Region Sjælland. Kilde: Danmarks Statistik.

Forskellene i befolkningskoncentration har bl.a. betydning for virksomhedernes muligheder for at rekruttere specialiseret arbejdskraft, hvilket er vigtigt i nogle erhverv. Land-

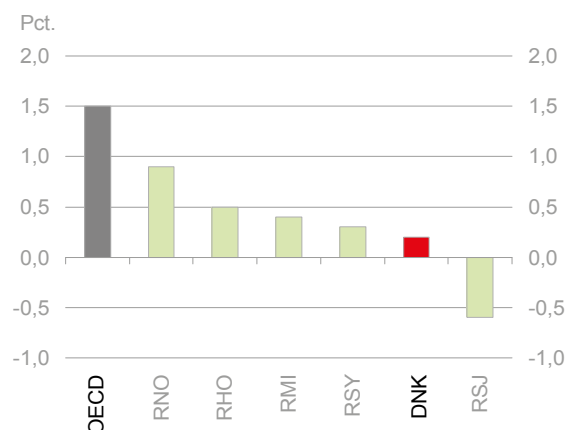
distrikter rummer andre vækstpotentialer præget af bl.a. de naturlige omgivelser og ressourcer. Forskelle mellem regionerne skal ses i lyset heraf. Det er således ikke et spørgsmål om "enten eller", men "både og": For at skabe vækst i Danmark skal potentiaerne i både byer og landdistrikter realiseres.

Der findes også en række lokale variationer inden for regionerne. Ser man fx på erhvervsfrekvensen i Region Syddanmark (RSY), ligger denne på knap 80 pct. for regionen som helhed, se figur 19.4. Men det dækker over en forskel på ca. 10 pct.point mellem den kommune i regionen, som har den højeste erhvervsfrekvens, og den kommune i regionen, der har den laveste erhvervsfrekvens.

Velstand, produktivitet og arbejdsudbud

Der har i de seneste ti år været betydelige regionale forskelle i den økonomiske vækst. Alle regioner oplevede frem til den økonomiske afmatning i 2008 vækst i BNP pr. indbygger. Fra 2008 til 2010 er væksten imidlertid faldet, særligt i Region Sjælland (RSJ), hvilket betyder, at den gennemsnitlige realvækst pr. indbygger for hele perioden bliver negativ i denne region, se figur 19.2.

Figur 19.2 Gennemsnitlig årlig realvækst i BNP pr. indbygger, 2000-2010

Anm.: Beregningerne er baseret på 2005-priser, kædede værdier. Opgjort på arbejdssted. Kilde: Danmarks Statistik og OECD.Stat.

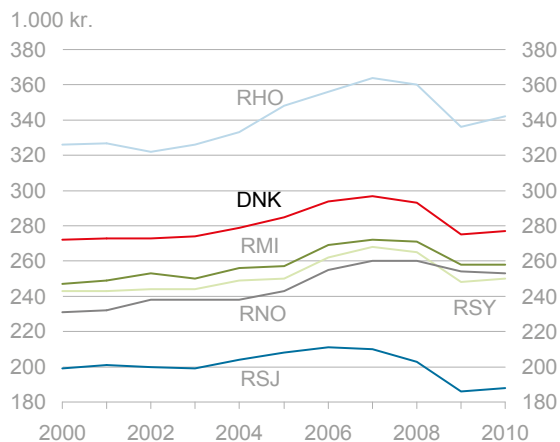
¹⁵ Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter: "Regional- og Landdistriktpolitisk Redegørelse 2012".

19 Regional vækst

Væksten har været størst i Region Nordjylland (RNO), som oplevede en gennemsnitlig fremgang i BNP pr. indbygger på knap 1 pct. om året. I regionerne Hovedstaden (RHO), Midtjylland (RMI) og Syddanmark (RSY) har væksten været betydeligt lavere.

De regionale niveauer for BNP pr. indbygger skal tolkes forsigtigt, da de påvirkes af bl.a. pendling over regionsgrænserne. Værditilvæksten henregnes således til den region, hvor arbejdsstedet er placeret. I 2010 havde Region Hovedstaden det højeste BNP pr. indbygger (ca. 23 pct. over landsgennemsnittet), mens niveauet var lavest i Region Sjælland (ca. 30 pct. under landsgennemsnittet). Forskellen på de to regions BNP kan i høj grad tilskrives, at mange personer bosat i Region Sjælland pendler til Region Hovedstaden for at arbejde. Region Nordjylland har som den eneste region uden for hovedstadsområdet indsnævret afstanden til landsgennemsnittet i perioden, se figur 19.3.

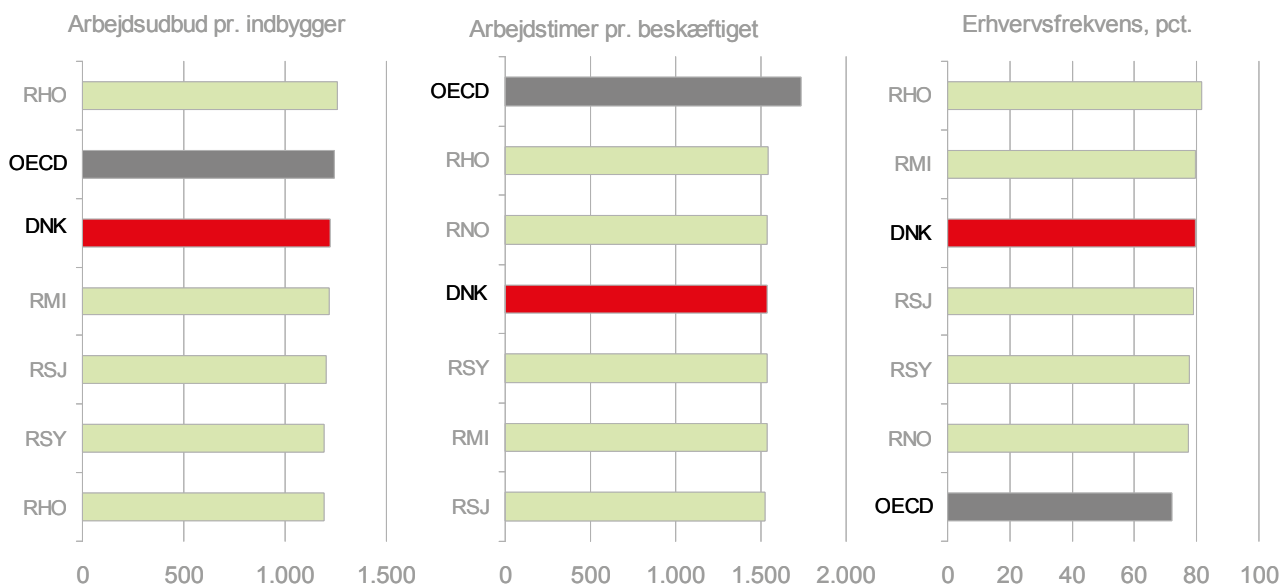
Figur 19.3 BNP pr. indbygger, 2000-2010

Anm.: Beregningerne er baseret på 2005-priser, kædede værdier. Opgjort på arbejdssted.
Kilde: Danmarks Statistik.

Arbejdsudbuddet opgjort i timer i Danmark ligger lidt under OECD-gennemsnittet. I alle fem regioner er erhvervsfrekvensen betydeligt højere end OECD-gennemsnittet, mens de beskæftigede i alle regioner arbejder færre timer end OECD-gennemsnittet. Region Hovedstaden er den eneste region, hvor arbejdsudbuddet ligger over OECD-gennemsnittet, se figur 19.4.

Figur 19.4 Samlet arbejdsudbud, arbejdstimer pr. beskæftiget og erhvervsfrekvens, 2010

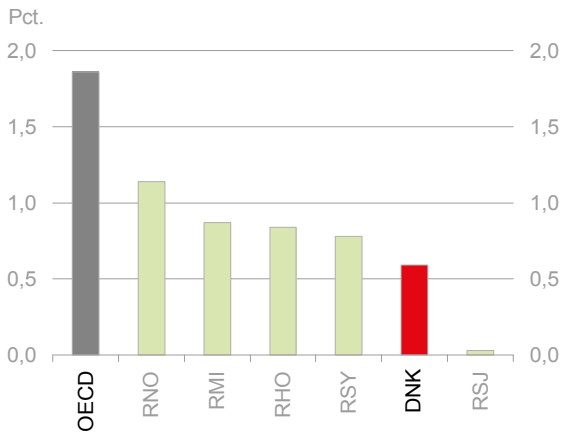

Anm.: I beregningen af det samlede arbejdsudbud (målt i timer) antages det, at ledige udbyder samme gennemsnitlige antal arbejdstimer som beskæftigede. Erhvervsfrekvens er opgjort på bopæl, mens timer pr. beskæftiget er opgjort på arbejdssteder.

Kilde: Danmarks Statistik.

Ser man på produktivitetsvæksten har den været højest i Region Nordjylland. Væksten ligger dog fortsat betydeligt under OECD-gennemsnittet, se figur 19.5.

Figur 19.5 Gennemsnitlig årlig produktivitetsvækst, 2000-2010

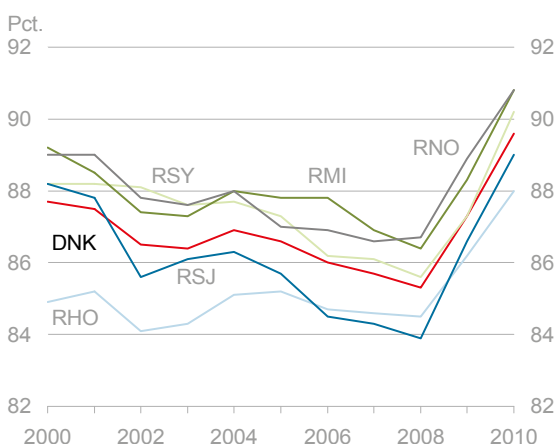

Anm.: Produktiviteten er opgjort som BNP pr. arbejdstime. BNP er målt i 2005-priser, kædede værdier. Kilde: Danmarks Statistik og OECD.Stat.

Uddannelse

Andelen af en ungdomsårgang, der forventes at gennemføre en ungdomsuddannelse, er steget betydeligt i samtlige regioner fra 2008 til 2010, se figur 19.6.

Figur 19.6 Forventet gennemførelse af mindst en ungdomsuddannelse 25 år efter 9. klasse, 2000-2010

Anm.: Baseret på profilmodellen 2010. Regionen svarer til bopælsregionen i 9. klasse. Kilde: Uni-C Statistik & Analyse.

Stigningen hænger formentlig sammen med den økonomiske krise, der har gjort beskæf-

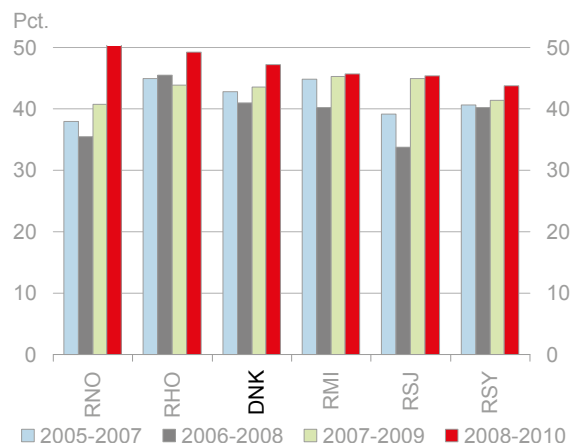
tigelsesmulighederne mindre gode. Andelen af unge, der forventes at opnå en ungdomsuddannelse, er højest i Region Nordjylland og Region Midtjylland (91 pct.) og lavest i Region Hovedstaden (88 pct.).

Andelen af unge, der forventes at gennemføre en videregående uddannelse, har været stigende i alle regioner, men er højest i Region Hovedstaden og Region Midtjylland. Det afspejler bl.a., at de videregående uddannelser særligt er koncentreret omkring de store byer. Andelen af arbejdsstyrken med en videregående uddannelse er også størst i Region Hovedstaden og Region Midtjylland, se Factbook.

Innovation, forskning og udvikling

I perioden 2008-2010 var 47 pct. af de danske virksomheder innovative, se kapitel 9. Der er ikke markante forskelle imellem regionerne, og alle regioner har oplevet en stigning i andelen af innovative virksomheder siden 2005. Andelen af innovative virksomheder ligger mellem 44 pct. i Region Syddanmark og 51 pct. i Region Nordjylland, se figur 19.7.

Figur 19.7 Andel innovative virksomheder, 2005-2010

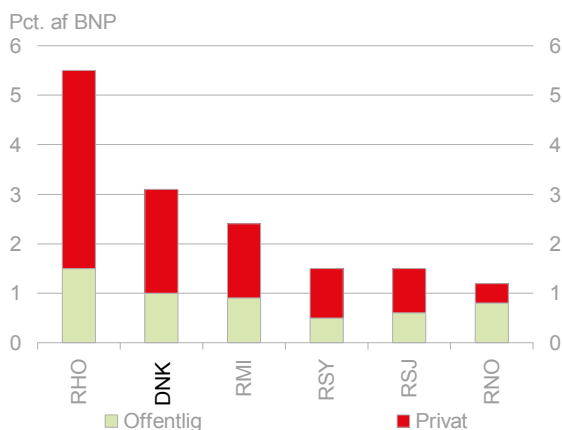
Anm.: Tal for 2008-2010 er foreløbige. Kilde: Danmarks Statistik.

De samlede offentlige og private udgifter til forskning og udvikling udgjorde i 2010 godt 3 pct. af BNP. Heraf udgjorde de private udgifter ca. to tredjedele. Regionalt varierer særligt de private udgifter en del. De samlede udgifter til forskning og udvikling ud-

19 Regional vækst

gjorde godt 1 pct. af BNP i Region Nordjylland og knap 6 pct. af BNP i Region Hovedstaden, se figur 19.8.

Figur 19.8 Private og offentlige investeringer i forskning og udvikling, 2010

Anm.: Udgifter til egen forskning og udvikling i Danmark samt offentlige bevillinger til FoU. Foreløbige tal. Kilde: Danmarks Statistik.

Den regionale fordeling af innovative virksomheder og udgifter til forskning og udvikling skal tolkes med et vist forbehold. Innovationer og udgifter til forskning og udvikling tilskrives således hovedsædet i en virksomhed, uanset hvor i landet selve innovationen eller forsknings- og udviklingsaktiviteten har fundet sted. Mange hovedsæder er placeret i Hovedstaden. Andelen af innovative virksomheder og investeringer i forskning og udvikling kan derfor være overvurderet i Region Hovedstaden, idet en del af aktiviteterne kan have fundet sted på arbejdssteder i andre regioner.

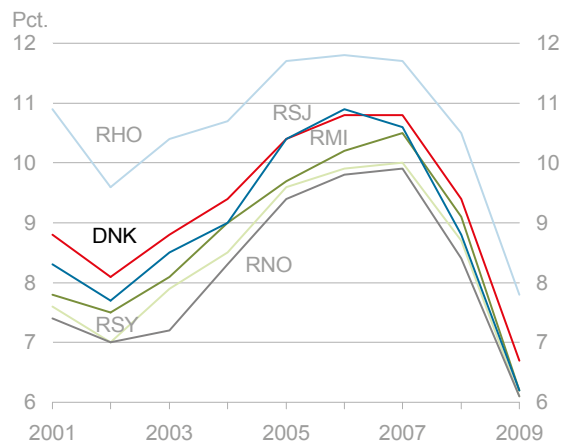
Forskellene i investeringerne i forskning og udvikling kan imidlertid også skyldes forskelle i koncentrationen af højtuddannet arbejdskraft og forskelle i erhvervsstrukturen mellem regionerne. De høje udgifter til forskning og udvikling i Region Hovedstaden afspejler således bl.a., at regionen har forholdsvis mange virksomheder inden for de forskningstunge erhverv, fx medicoindustri.

Iværksættere

Etableringsraten er faldet betydeligt i alle regioner fra 2007 til 2009, hvilket formentlig

hænger sammen med den økonomiske krise, se figur 19.9.

Figur 19.9 Etableringsraten, 2001-2009

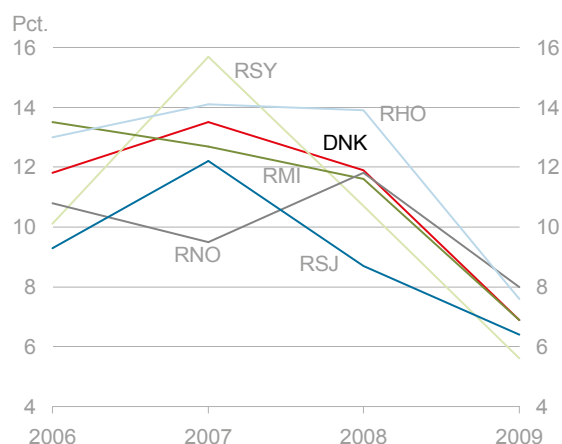

Anm.: Nye virksomheder i pct. af samtlige virksomheder. Nye virksomheder har været aktive i under ét år. Kilde: Danmarks Statistik.

Niveauet er fortsat højere i Region Hovedstaden end i de øvrige regioner, men forskellen er indsnævret i kølvandet på krisen. Også virksomhedernes overlevelsesrate er faldet de senere år, omend udviklingen har været mindre markant, se Factbook.

Andelen af vækstiværksættere har været faldende i alle regioner de seneste år, se figur 19.10.

Figur 19.10 Vækstiværksættere (5+ ansatte), 2006-2009

Anm.: Vækstiværksættere er virksomheder, der inden for deres første to leveår opnår fem eller flere ansatte og i de efterfølgende tre år har en gennemsnitlig årlig vækst på 20 pct. i antallet af ansatte. Kilde: Danmarks Statistik.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Regionale vækstpartnerskaber.** Der er i foråret 2012 indgået regionale vækstpartnerskaber mellem regeringen og hvert af de seks regionale vækstfora. Vækstpartnerskaberne skal sikre sammenhæng mellem den nationale og den regionale indsats for vækst og erhvervsudvikling og omfatter samarbejde inden for fx uddannelse, innovation, investeringsfremme, risikovillig kapital, grøn omstilling, sundheds- og velfærdsområdet, turisme, fødevarer mv.

Større planlagte initiativer:

- **Evaluering af kommunalreformen om regional udvikling.** Som led i evalueringen af kommunalreformen gennemføres i 2012 en evaluering af kommunalreformen vedrørende regional udvikling. Evalueringen tager bl.a. udgangspunkt i kommunalreformens formål om bl.a. at sikre en klar ansvarsplacering og arbejdsdeling på det erhvervspolitiske område og en mere strategisk og målrettet anvendelse af EU's strukturfondsmidler og regionernes erhvervsudviklingsmidler.
  - **Ny strukturfondsperiode 2014-2020.** Danmark skal indgå en partnerskabsaftale med EU-Kommissionen, som beskriver det strategiske virke for strukturfondene (Regionalfonden og Socialfonden), Landdistriktsfonden og Hav- og Fiskerifonden. Desuden skal der for hver af fondene udarbejdes operationelle programmer, der beskriver anvendelsesmulighederne i Danmark.
-

Appendiks 1 Målemetode og datagrundlag

Danmarks konkurrenceevne og vækstmuligheder afhænger af en række vækstvilkår. *Danmark i arbejde: Redegørelse om vækst og konkurrenceevne 2012* tager temperaturen på disse vækstvilkår: Hvordan ligger Danmark i forhold til andre OECD-lande? Og hvordan har vækstvilkårene udviklet sig de seneste år?

Sammenligningsgrundlag

I redegørelse for vækst og konkurrenceevne er der lagt vægt på at sammenligne de danske vækstvilkår med andre landes. Redegørelsen belyser Danmarks præstationer inden for 19 områder, der beskrives i hvert deres kapitel:

1. Vækst og velstand
2. Produktivitet
3. Arbejdsudbud
4. Energi og klima
5. Ressourcer og miljø
6. Folkeskolen
7. Ungdomsuddannelser
8. Videregående uddannelser
9. Virksomhedernes forskning, udvikling og markedsmodning
10. Offentlig forskning og universiteter
11. Iværksættere og vækstvirksomheder
12. Konkurrence, forbrugerforhold og regulering
13. Finansielle markeder
14. Åbne markeder, international handel og investeringer
15. Fleksibelt arbejdsmarked
16. Moderne offentlig sektor og infrastruktur
17. Ansvarlig økonomisk politik
18. Social sammenhængskraft
19. Regional vækst

Vurderingen af Danmarks præstation og vækstvilkår sker på baggrund af international benchmarking og danske tidsserier.

I benchmarkanalysen sammenlignes Danmark med de øvrige OECD-lande, se omslaget. Der ses dog bort fra Luxembourg.

I flere tilfælde mangler data for nogle OECD-lande, og i enkelte tilfælde findes alene tal for landene i EU. I sidstnævnte tilfælde sammenlignes kun med de EU-lande, der også er medlem af OECD.

Nationale data giver mulighed for en mere detaljeret beskrivelse af udviklingen i Danmark. Desuden er de danske data ofte hurtigere opdateret end de internationale data, hvilket giver et bedre billede af den aktuelle situation.

Det er langt fra alt, der kan måles i dag. På nogle områder findes der ikke statistiske indikatorer, ligesom beskrivelse af udviklingen på enkelte områder er baseret på én eller flere indikatorer, som kan være upræcise, men som vurderes at være det bedst tilgængelige.

Målesystemet

Den umiddelbart mest tilgængelige afrapportering ville bestå i ét samlet tal for Danmarks konkurrencedygtighed, der kunne sammenlignes med et tilsvarende tal for andre lande. Det vurderes imidlertid ikke at være hensigtsmæssigt. Årsagen er, at der ikke findes en faglig korrekt og dermed bredt accepteret metode til sammenvejning af de mange indikatorer til ét tal.

I redegørelsen om vækst og konkurrenceevne er der i stedet udvalgt én til to hovedindikatorer for hvert område. I det indledende kapitel "Vækstudfordringen" er der en oversigt over, hvordan Danmark ligger i forhold til andre OECD-lande på de udvalgte hovedindikatorer. Hovedindikatorerne er de mest sigende indikatorer inden for hvert af de områder, der har betydning for Danmarks konkurrenceevne. Der foretages ikke sammenvejning af hovedindikatorerne.

I figur 4 over hovedindikatorerne i det indledende kapitel angiver den røde markering "DNK", hvor langt Danmarks performance på de enkelte områder er fra henholdsvis det 5. bedste OECD-land (den stiplede linje) og OECD-gennemsnittet (den grå markering "OECD") i de seneste tilgængelige dataår. Det er med andre ord den faktiske afstand til de bedste OECD-lande, som illu-

streres i figuren, og ikke Danmarks numeriske placering i en rangordning blandt OECD-landene.

I figur 5 i det indledende kapitel angiver den store markering "DNK", hvor langt Danmarks performance på de enkelte områder er fra det 5. bedste OECD-land i seneste dataår. Den lille markering "DNK" angiver hvor langt Danmarks performance er fra det 5. bedste OECD-land i 2006 eller dataåret tættest på 2006.

For både figur 4 og 5 er det 5. bedste OECD-land sat til indeks 100. Grafisk er figurens nedre grænse sat til 60 pct. af afstanden til indekstal for det dårligst placerede OECD-land på hver indikator. Det betyder, at de nederste 40 pct. af skalaen er skåret væk. Dette er gjort for bedre at illustrere afstandene mellem Danmark og OECD-toppen – og dermed de lande, vi normalt sammenligner os med – på de enkelte hovedindikatorer.

I figur 5 er de enkelte indikatorer farvelagt for at tydeliggøre bevægelsen fra 2006 til seneste dataår. Indikatoren er grøn, hvis der har været en positiv udvikling siden 2006, mens den er rød, hvis det modsatte er tilfældet. Hvis der ikke er sket en markant udvikling, er indikatoren grå. En markant udvikling er en ændring på mere end 5 pct. på skalaen, dvs. mere end 5 pct. ændring mellem Danmarks placering i forhold til OECD-top 5 og det dårligst placerede OECD-land i hhv. 2006 og seneste dataår.

Gennemsnittet for OECD beregnes i hele redegørelsen som et simpelt gennemsnit for de OECD-lande, der er tilgængelige data for. Landene vægtes med andre ord ikke efter fx størrelse eller befolkningstal. Hvis der indgår ti eller færre lande i beregningen af gennemsnittet, markeres dette med OECD*.

Udviklingen i Danmarks relative placering blandt OECD-landene kan følges i de internationale benchmarkfigurer i de enkelte kapitler. Her er Danmarks numeriske placering angivet for både den seneste og den

forrige opgørelse. Placeringen i det forrige dataår angives i parentes.

Sådan udvælges data

I både den internationale benchmark og analysen baseret på danske tidsserier er relevans, målbarhed og bred anerkendelse bærende principper for valg af indikatorer. Indikatorerne er desuden udvalgt, så de så vidt muligt giver et udtømmende billede af hvert af de 19 områder.

Redegørelsen er primært baseret på internationalt sammenlignelige data fra anerkendte internationale kilder. Hovedkilderne er Danmarks Statistik, OECD, EUROSTAT, WTO og World Bank. Kilder til de enkelte indikatorer fremgår af figurer og tabeller.

Enkelte af de internationale sammenligninger er baseret på interviewundersøgelser udført af de nationale statistikbureauer. Der er så vidt muligt set bort fra andre mere usikre interviewbaserede oplysninger.

I det omfang, der er kendskab til afrapporteringsfejl i data (uden at der nødvendigvis er kendskab til det korrekte tal), er problemet anført i anmærkningen til figuren og/eller i den ledsagende tekst.

Data er stillet til rådighed

Data kan ligesom publikationen hentes i "Factbook" på www.evm.dk under arbejdsområdet "Konkurrenceevne og vækstvilkår".

Under "Factbook" er der adgang til alle de bagvedliggende data til figurene i redegørelsen, ligeledes er der supplerende indikatorer inden for en række områder.

Andre målinger af konkurrencedygtighed

De væsentligste internationale organisationer (OECD, IMF, Verdensbanken og FN) præsenterer ikke ét samlet mål for landenes evne til at skabe velstand, men en bred vifte af forskellige indikatorer. I lande som Storbritannien og USA, der arbejder med et koncept svarende til redegørelse om vækst og konkurrenceevne, er det heller ikke valgt at opsummere målesystemerne i et enkelt tal. I en række internationale målinger, pri-

mært udført af managementvirksomheder, tænketanke mv., præsenteres der ofte én samlet placering for landene.

Danmark opnår relativt gode placeringer i disse målinger, der dog skal tages med betydelige forbehold. Danmarks placeringer i de internationale målinger ligger nogenlunde stabilt, når man sammenligner med sidste års målinger. Danmark er således fortsat placeret i eller tæt på top 10 i de fleste målinger, se tabel A1.

Tabel A1 Danmarks placering i forskellige internationale målinger

▪ World Competitiveness Yearbook 2012 (IMD)	13 (12)
▪ Ease of doing business 2012 (World Bank)	3 (4)
▪ Global Competitiveness Report 2012-2013 (WEF)	12 (8)
▪ Innovation Union Scoreboard 2011 (Europa-Kommissionen)	2 (5)
▪ Economic Freedom of the World 2011 (Fraser Institute)	15 (14)
▪ Index of economic freedom 2012 (The Heritage Foundation)	11 (8)
▪ Digital Economy Rankings 2010 (EIU)	2 (1)

Anm.: Årstal er offentliggørelsesåret. Institute for Management Development (IMD), World Economic Forum (WEF) og Centre for European Reform (CER). Innovation Union Scoreboard hed tidligere European Innovation Scoreboard.

De internationale analyser lægger vægt på forskellige forhold, blandt andet afhængig af hvor brede eller smalle analyserne er i deres fokus, og hvilke data der anvendes i undersøgelse. Rangordningen af landene varierer af den grund fra undersøgelse til undersøgelse.

Resultaterne af de forskellige undersøgelser skal fortolkes varsomt af flere grunde:

- Datamaterialet er på mange områder kun tilnærmelsesvist sammenligneligt mellem landene og inkluderer i mange tilfælde data baseret på interviewundersøgelser med begrænset antal respondenter.
- Inden for mange områder er den kvalitative vurdering meget upræcis (fx mht. uddannelse, forskning og konkurrence).
- Konjunkturforskel (og vurderingen af konjunktursituationen) vejer tungt i den samlede indikator for en række af indikatorerne.
- De samlede indeks beregnes typisk blot som et simpelt gennemsnit af en række underindeks, der igen er simple gennemsnit af nogle tilordnede værdier til en lang række indikatorer. En anden sammenvæjning kan give en helt anden rangordning af landene.

Danmark i arbejde

Redegørelse om vækst og konkurrenceevne 2012

2011/12: 26

Udarbejdet af Erhvervs- og Vækstministeriet
i samarbejde med en række ministerier

Erhvervs- og Vækstministeriet

Slotsholmsgade 10-12
DK-1216 København K

Telefon: 33 92 33 50
E-mail: evm@evm.dk
Hjemmeside: evm.dk

ISBN

978-87-786-2339-3

Elektronisk udgave

978-87-786-2340-9

Omslag

India

Oplag

1.000

Pris

50,00 kr. inkl. moms.

Tryk

Rosendahls Schultz Grafisk A/S

Publikationen kan bestilles eller hentes hos

Rosendahls – Schultz Distribution
Herstedvang 10
2620 Albertslund

Tlf. 43 22 73 00

Fax 43 63 19 69

E-mail: distribution@rosendahls.dk

www.schultzboghandel.dk

Web

Publikationen kan hentes på evm.dk

Redaktionen er afsluttet d. 13. september 2012

Factbook

Factbook er et internetbaseret opslagsværk, der indeholder data bag redegørelsens figurer, samt en mere udførlig beskrivelse af kilder og metoder.

Factbook indeholder desuden en række supplerende indikatorer, der giver et mere nuanceret billede af Danmarks position på det pågældende område.

Factbook kan findes på www.evm.dk under "Arbejdsområder" – "Vækst og konkurrenceevne".

